AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV-PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000 LİRA
Yıl
içinde
Yarım
Milyon
AĞUSTOSTA: ZENGİN PARA EKİMDE: EV-PARA ARALIKTA: İRATLI APARTMAN 200.000 LİRA
AKBANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 2, Cilt: IV, Sayı: 64

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa • Ankara
P. K. 582 — *Tel:* 18902

Fiatı: 60 Kuruş

●

İmtiyaz Sahibi:
Metin TOKER

•

Umumî Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCA YÜREK

•

Bu nüshada Yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

•

Teknik Sekreteri
M. Nevzat ÜNLÜ

•

Ressam:
İzzet ÇETİN

•

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS —
Hüseyin EZER

●

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

•

İlân Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

' *

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Kasım Küfrevi

Söz Namustur

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

cinde bulunduğumuz iktisadi sıkıntının muhalefet tarafından yaratıldığı iddiası elbette ki kargaların bile kahkahayla güleceği bir garip iddiadır. Her memlekette "asli mesul" iktidardır, iktidarda bulunanlar hakkında "mesuliyet mevkiini işgal edenler" tabirinin kullanılması da boşuna değildir. Ama muhalefetlerin mesuliyeti olmaz mı? Şüphesiz olur ve vardır; ancak o mesuliyet sadece "manevî mesuliyet" tir. Bunu ötekiyle karıştırmamak lâzımdır. Hele bir memleketin iktisadiyatındaki düzensizliğin sebebi "manevi mesuliyet" 1er arasına dahil etmek istenilirse böyle bir gayreti hiç kimse ciddiye almaz. Fransada komünist partinin nasıl çalıştığı, gayelerinin ne olduğu, gayretlerinin şekli hiç kimsenin meçhulü olmamalı. Fakat orada iktisadî güçlükler baş gösterince bunu komünist partinin "iktisadî suikast" ına atfetmek isteyen çıkarsa, olsa olsa alay mevzuu olur. Düşününüz, komünist parti gibi hakikaten sabotajı meşru yol sayan bir parti bahis mevzun edildiği halde.. Hele İngiltere veya Amerika gibi - veyahut Türkiye - partilerin millilik vasıflarından şüphe dahi caiz bulunmayan memleketlerde hükümetin bir takım sıkıntıların sebebini kendisinden başka yerlerde aramaya kalkması akla dahi gelmemelidir.

Ama, haydi geldi.. Haydi bir takım politikacılar bu yolda bir kampanya açmanın partilerine kazanç sağlıyacağını, milletin bu iddialara inanacağını sandılar. Zannettiler ki "muhalefet iktisadî suikast yapıyor, bütün derdimiz ondan ibarettir" denilince herkes başka kabahatli aramayacak, sadece muhalefeti suçlandıracak. Fakat üstelik iktisadi meselelerin ete alınması yasak edilirse o sıkıntılar ortadan-kalkar mı ki? Hattâ ve hattâ sıkıntılar gizlenir mi? Yoo! Buna inanmak, dünyada akla gelebilecek bütün safdilliklerin şüphesiz en büyüğüdür. Muhalefet sözcülerine "iktisad" kelimesini ağza almayı yasak ediniz. Mitinglerine müsaade etmeyiniz, kongrelerini dağıtınız. Toplantı hürriyetini ortadan kaldırınız. Beynelmilel Fuarlar Komitesi Genel Sekreteri Dr. Hoachim Hietzig'in "Türkiyenin maruz bulunduğu harici tediye güçlükleri yüzünden İzmir Enternasyonal Fuarı ticarî ehemmiyetinl kaybetmiştir" demesini önliyebilir misiniz? Bu beynelmilel şahsiyetin "Yabancı firmalar bugün Türkiyeye ihracat yapamamakta ve evvelce göndermiş oldukları malların bedellerini alamamaktadırlar. Bu sebeple bir yabancı firmanın İzmir Enternasyonal Fuarına iştirak etmesinde raaksad ve mâna kalmamıştır" diye devam etmemesi için ağzını tıkayabilir misiniz ?

Peki muhalefete değil, bizzat iktidar partisine mensup bir milletvekilinin, hem de iktisat bilgisi üzerinde münakaşa caiz bulunmayan bir milletvekilinin, Dr. Feridun Erginin "Cumhuriyet" gibi Demokrat Partiye sempatisi aşikâr bir gazetenin başmakalesinde "Avrupa gazetelerinde kambiyo rayiçlerini gösteren cetvellere bakıldığı vakit Türk parasının gayet düşük bir fiyat üzerinden değerlendirildiği dikkate çarpmaktadır. Garp memleketlerinden hiç birinin parası, millî hudutlar dışında Türk lirası kadar ucuza bozdurulmamaktadır. Türk parasına hariçte düşük bir fiyat verilmesine en mühim sebep Maliye Vekâletinin hatalı bir deblokaj siyaseti takip etmesidir" diye yazmasını yasak edebilir misiniz? Bunu söyliyen Kasım Gülek değil ki, Demokrat Partinin Urfa Milletvekili Dr. Feridun Ergin; bunu yazan "Ulus" değil ki, "Cumhuriyet".. Hattâ aynı gün Maliye Bakanı Hasan Polatkan yaptığı radyo konuşmasında paramızın dış değerinin mükemmel olduğunu muhalefeti şiddetle itham ederek söylese bile..

Sonra tekel maddelerine zam yapmıyor musunuz? Sümerbank mamullerine zam yapmıyor musunuz? Denizyollarına zam yapmıyor musunuz? Şekere zam yapmıyor musunuz? Siz istediğiniz kadar bunlara "ayarlama" deyin, istediğiniz kadar "zam" kelimesini yasak etmeğe çalışın, istediğiniz kadar Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmene radyodan pahalılığın bulunmadığını ispat ettirmeğe uğraşın. Çarşıya çıkan vatandaş "ayarlama" nın hakiki mahiyetini görecek, "zam" kelimesi dudaklarından asla eksik olmıyacak, Hayrettin Erkmenin bir zamanlar iktisat Fakültesinde beraber asistanlık yaptığı genç üniversiteliler sabık meslekdaşlarını politikanın nasıl ve ne kadar değiştirdiğini hüzünle - ve inşallah ibretle - düşüneceklerdir.

Eğer yeryüzünde sadece yasakla bir şey halledilmiş olsaydı ne imparatorluklar yıkılır, ne krallar devrilir, ne iktidarlar çöker, ne hürriyetler gerçekleşir, ne de İnsan hakları kurulurdu. "İktisadî sıkıntı var" demeyi yasak etmekle olsa olsa bu sıkıntı bir kat daha zor taşınılır hale getirilir, güçlükler artar, selâmet tedbirleri gecikir.

Bunu dahi göremiyecek halde miyiz?

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

D. P.

Mazi sigası

Hadise iki fasıl halinde İzmir de cereyan etti. Geçen haftanın sonlarında sıcak bir günde Kemeraltından geçen birkaç gazeteci kenarda önüne bakarak oldukça dinç adımlarla yürüyen kısa boylu birine rastladılar. Rastladıklarının üzerinde açık renk elbise vardı. Başında beyaz bir şapka bulunuyordu. Bir gazeteci!

"— Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu!" dedi.

Gazeteciler hemen yanma seğirttiler. Demokrat Partinin Genel idare Kurulu Ankarada mütemadiyen toplanıyordu, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ise bu kurulun sözü en ziyade geçen azalarından biriydi. Fakat Karaosmanoğlunun toplantılara katılmadığı bildirilmişti. Gidişi tasvip etmediği uzun zamandan beri malûm bulunuyordu, 2 Mayıstan sonra çıkarılan antidemokratik kanunlara karşı komisyonlarda mücadele etmişti. Ancak Ankarada pek fazla kalmamış, Salihlideki çiftliğine dönerek hayli karışmış olan işlerinin başına geçmişti. Halletmesi gereken bir takım ihtilâfları vardı, bunlar daha ziyade ailevî meselelerdi. Bu yüzden politikadan uzak kalmıştı. Ankarada ise Karaosmanoğlu hakkında bir rivayet dolaştırılıyordu: Demokrat Partinin Adnan Menderesten sonra bu en nüfuzlu lideri bazı kredi dertleri yüzünden mürakabe vazifesini gerektiği gibi yapamıyordu. Halbuki Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun fikirlerinin ve tutumunun bilinmesi her bakımdan son derece faydalı olurdu. Gerçi Karaosmanoğlu düşüncelerim kendisiyle görüşen yakınlarına, çiftliğinde onu ziyaret eden genç demokrat milletvekillerine ifade ediyor, şiddetli tenkidler yapıyordu. Ama acaba umumi efkâr karşısında bunları tekrarlıyacak mıydı? Mesele buydu.

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu yanına gelen gazetecileri güler yüzle karşıladı. Bir beyanat vermek niyetinde değildi ama, pek âlâ ayaküstü bir hasbıhal yapabilirdi. Günün, meselesi ispat hakkı isteyen 11 lerin başına gelenlerdi. Bunların Demokrat Parti Genel idare Kurulunda sıkıştırıldıklan hakkındaki haberler gazetelerin bilinci sayfalarım işgal ediyordu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu Salihlideki çiftliğinden gelmekte olduğunu, Genel İdare Kurulu toplantılarına katılmadığını söyledikten sonra prensipler üzerinde görüşüyormuş gibi teşrii haklarını kullanarak bir kanun teklifi yapan milletvekillerinin bir demokratik rejimde sıkıştırılamıyacaklarını hatırlattı. Bunun demokrasiyle bir alâkası bulunmamak gerektiğini söyledi. Sözlerinin mânası açıktı, zira herkes gibi Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu da biliyordu ki 11 ler Genel İdare Kurulunda sigaya çekilmişler ve tekliflerini geri almaları için kendilerine ısrar edilmiştir. Bu bakımdan Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu yapılan hareketin demokrasiyle alâkası olmadığını açıkça ifade ediyordu. Gazeteciler bunu kolaylıkla anladılar; muhavere gittikçe ilgi uyandırıcı bir şekil alıyordu. Acaba Demokrat Partinin Adnan Menderesten sonra bu 2 numaralı lideri ispat hakkı mevzuunda ne düşünüyordu? Tasvip mi ediyordu, yoksa hükümet gibi aleyhte vaziyet mi alıyordu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu hiç tereddüt etmeden 11 lerle beraber olduğunu bildirdi. Basına ispat hakki elbette ki tanınmalıydı. Asıl düşünülemiyeçek olan bunun aksiydi. İspat hakkı bulunmaksızın mürakabe olabilir miydi? 11 ler davalarında tamamiyle haklıydılar.

Kemeraltındaki konuşma ertesi gün bir kaç İstanbul gazetesinde çıktı ve Ankarada bir bomba tesiri yaptı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu nihayet cephe mi alıyordu?

Kabahattin büyük özür

"Havadisi Vatan gazetesi atlamıştı.

Ertesi akşam saat onda onun İzmir muhabiri şehri altüst etti ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunu bulup görüşmeye muvaffak oldu. Bu sırada beyanatın akisleri kulaktan kulağa yayılmıştı. Ege bölgesi Karaosmanoğlunun 11 leri tutması karşısında heyecanlanmıştı. Mühim hadiseler arefesinde mi bulunuluyordu? Zira Salihli çiftliğinin sahibi parti içinde cephe aldığı takdirde arkasında tahmin edilemiyecek kadar çok insanı sürükliyebilirdi. Akisleri Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu da duymuştu. Bir tavzih yapmak onun da işine geliyordu. Zira bir çok kimse bir gün evvel yayınlanan sözlerinden -kendisinin 11 lerle beraber olduğu, işbirliği yaptığı zehabına kapılabilirdi. Halbuki henüz böyle bir şey yoktu. Vatan muhabirine dedi ki:

"— İspat hakkı hususundaki kanaatim bu yolda kanun teklifi yapan milletvekillerinin kanaatine Uyuyorsa bunun sebebi akıl için yolun bir olmasından ibarettir, başka mâna ara-

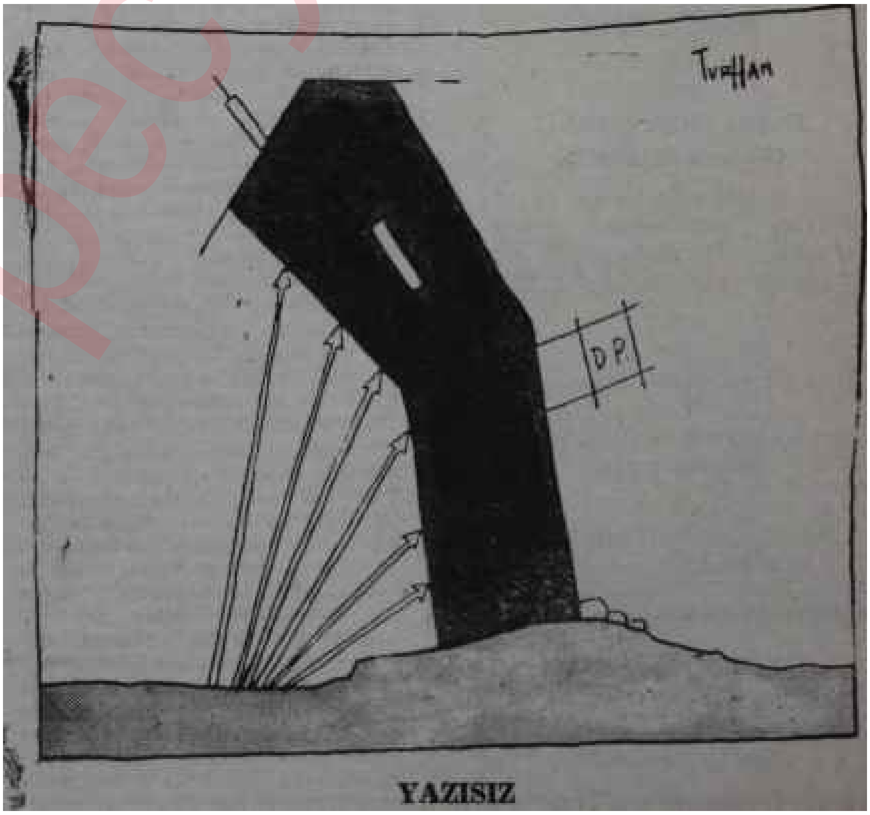
Ders!

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar Adapazarında şöyle demiştir:

"—- Gece gündüz demeden vazife başında çalışırken bu çalışmanın kudsiyetini unutanlar, dünyanın en âdi insanlarıdır!"

Bu güzel sözlerin altına imzasını atmıyacak bir tek vatandaş düşünülebilir mi? Hakikaten vazife başında çalışırken bu çalışmanın kudsiyetini unutanlar dünyanın en âdi, ama en âdi insanlarıdır.

PARTİLER ARASI İŞBİRLİĞİ TEKLİFİ

mamak lâzımdır."

Bu sözleri sarfeden Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu dolayısiyle ispat hakkının aleyhinde cephe alanları akılsızlıkla itham ediyordu. Yahut hiç olmazsa akla aykırı bir iş yaptıklarına kaniydi. Fakat genel idare kurulu çalışmalarına katılmayan bu aza sözlerini orada kesmedi. Daha mühim bir meseleye temas etti, derdin büyüğüne dokundu: Bu memleketin muhtaç olduğu şey kalkınma ve refah ile beraber hürriyet ve murakabeli bir sistemin teminiydi. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bu cümlesiyle büyük bir kütlenin - bilhassa Demokrat Parti içinde ve Demokrat Partinin taraftarları, hakiki dostları arasında - hissiyatına tercüman oluyordu. Akıl için yol hakikaten bir olmalıydı, zira Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun İzmirde bu sözleri sarfettigi saatte AKİS'in Ankarada dönen makineleri şu cümleyi basıyorlardı: Kalkınmanın bedelini hürriyetlerimizle ödemek istemiyoruz! (Bak. AKİS, sayı 68 "Bir noktada anlaşalım")

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bir cümle daha ilave etmekten kendini alamadı. Bu cümlede kullanılan siga başlı başına bir ithamdı. Vatan muhabirine dedi ki:

"— Zaten Demokrat Partinin asıl gayesi de bu değil miydi?"

Bunda o gayenin zafere erişmesi için çalışmış bir insanın bütün esefi, hayal sukutu kendini belli ediyordu. Gaye bu değil miydi? Gaye buydu ama ondan inhiraf edilmiş, kalkınma ve refah temin edildiği bahanesiyle hürriyetler kısılmış da kısılmıştı.. Fevzi Lûtfinin cümlesinden bundan başka bir mâna çıkarmak imkânı yoktu. Zaten kendisini tanıyanlar, onunla temas imkânını bulmuş olanlar kanatinin bu olduğunu uzun zamandan beri biliyorlardı. Karaosmanoğlu şimdi bir adım daha atıyor ve bu fikirlerini üstü kapalı, ince cümlelerle de olsa umum! efkâra bildiriyordu. Gidişi tasvip etmeyen sadece muhalifler değildi, işte Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu gibi Demokrat Partinin Adnan Menderesten sonra en nüfuzlu rüknü Demokrat Partinin asıl gayesinden kaymış olduğunu ve kalkınma ile refahı, hürriyet ile murakabeli sistemi bir kenara iterek sağlamak yolunda bulunduğunu söylüyordu. Hiç bir itham bu kadar kuvvetli, bu kadar tesirli olamazdı. Demokrat Partili milletvekilleri ve Demokrat Parti teşkilâtının ileri gelenleri Fevzi Lûtfi; Karaosmanoğlunun sözlerini ciddi şekilde ele aldılar. Murakabe imkânı gün geçtikçe ortadan kalkıyordu, bu günler belki de son fırsat günleriydi.

Bir bayrak aranıyor

Mürakabe taraftarları kendilerine bir bayrağın lâzım olduğunu müdrik bulunuyorlardı. Gözler Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna işte en ziyade bu yüzden kayıyordu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu teşkilât tara-

Tehlikeli Oyunlar

Cüneyt ARCAYÜREK

Demokrat Parti iktidarım bir demokrasi rejiminin müsaade verdiği şekilde istediğimiz gibi tenkid edebiliriz. Onun memleket işlerini iyi yürütmediğini söyliyebilir, iç politikasını, dış politikasını, iktisadî ve mali politikasını beğenmiyebilir, rejim bahsindeki kararlarını kötüliyebilir, sebebiyet verdiği sıkıntılardan şikâyet edebilir, kendimize güre bir sürü dert mevzuu bulabiliriz. Ama bir şeyi münakaşa edemeyiz: Demokrat Parti iktidarının memleketin meşru iktidarı olduğuna ve işbaşına milletin reyiyle geldiğini. Bu, Demokrat Partinin en büyük kuvvetidir ve bugün en sağlam dayanağıdır. Meşruiyet yolundan ayrümıyan bir şahsın yapabileceği tenkidler "hükümet başkam yerini, kendi partisi içinde işin ehli olan birine terketsin" noktasında kalır. Oradan ileriye geçmez. Geçerse meşru olmaktan çıkar. Demokrat Parti, Türkiye Büyük Millet Meclisi aksi bir karar almadığı takdirde 1958 tarihine kadar "bütün Türklerin hükümeti" ni karmaya memurdur. Millet böyle istemiştir.

Şimdi ayni Demokrat Partinin bazı çevrelerinde beliren bir temayülü görüp de şaşmamak elden gelmiyor. Bir takım kimseler, sanki partilerinin bindiği dalı illâ kesmek arzusundaymışlar gibi rejime başka bir veçhe verdirtmek sevdasındadırlar. Tabii rejime başka bir veçhe verdirtmekten hiç kimse bahsetmemektedir, her şeyhi demokratik' kaidelere uygun olacağı noktasında esaslı şekilde durulmaktadır, fakat kisve ne olursa olsan hakiki cehrenin' milleti ve dünyayı yanıltmıyacağından zerrece şüphe caiz değildir. İstenilen, Cumhuriyet Halk Partisini kapatmaktır. Bunun için bahanelerin icadına çalışıldığı görülmektedir. Halbuki bu hareket, Demokrat Partinin elde kalan son kuvvetini de bir anda yerle bir etmektir ve bu siyasi teşekküle yapılabilecek fenalıkların en büyüğüdür.

Hadiselerden haberdar olanlar ve bazı kimselerin orada burada yaptıkları konuşmaları bilenler, lidere telkinatta bulunanları tanıyanlar bir kompleksin mevcudiyetini çoktan sezmişlerdir. Bu kompleksi bandan bir müddet evvel Cumhuriyet gazetesinin başyazarı Nadir Nadi teşrih etmişti: iktidara tekrar gelecek İsmet İnönünün düşmanlarından intikam alacağı korkusu. Bu korkunun yersizliği üzerinde durmak beyhudedir; tıb şahittir ki, kompleks kurbanları en mukni deliller karşısında bile endişelerinden kurtulamazlar. Çok partili rejime nasıl ve hangi şartlarla geçildiğini bilenlerin, o zamanlar İsmet İnönüyle temas fırsatını bulanların böyle bir kompleksten masun olmaları gerekir. Zira samimi iseler teslim etmek zorundadırlar ki Demokrat Parti kurucularının 1945 te tek arzusu Parti içinde bir reformdan ibaretti. Onları yeni bir parti kurmaya, kelimenin tam mânasiyle İsmet İnönü itmiştir. Zira çok partili rejim belki onların hayallerinden geçmiyordu ama "Milli Şef" in kalbindeki arzu oyda. Şimdi ayni insanın intikam peşinde koşacağı iddiası, abesi benimsemekten ibarettir. 1946 ile 1950 arasında aleyhinde söylenilmedik söz bırakılmayan İnönü intikam almak isteseydi serbest seçime gidecek yerde, intikamını hemen oracıkta alıverirdi.

Bu kompleksin kurbanları kendi emniyetlerini Cumhuriyet Halk Partisinin hiç bir zaman İktidara gelmemesinde bulmakta, halbuki bu ihtimalin her geçen gün biraz daha kuvvetlendiğini görmekte ve dehşete düşerek bu partiyi kapatmak, İnönüyü siyasî hayattan menetmek fikrini Demokrat Partiye benimsetmeğe çalışmaktadırlar. İktidar partisi içinde fen zehirli telkinlere kanacakların sayısının çok olmıyacağını ümit etmek isteriz.

Fakat hangi vesileyle olursa olsan Cumhuriyet Halk Partisine ilişildiği takdirde demokratik rejim tamamiyle sona erecek ve bunu yapacak iktidar o mevkie zorla oturmuş vaziyete düşecektir. Güdümlü bir muhalefet partisinin, hattâ hakikaten müstakil bir muhalefet partisinin kurulması veya faaliyette bulunması rejimin mahiyetini ve rengini değiştirmiyecektir. Hiç kimse buna kartmıyacaktır. Demokrat Parti iktidarının, en sağlam dayanağından ve münakaşa edilmiyen kuvvetinden olması ihtimali insanı asıl dehşete düşürecek ihtimal olmalıdır. Dünyanın bu kritik ânında Türkiye'nin son derece vahim bir iç buhrana düşmesi kimin işine yarıyabilir ? Dış düşmanlardan ve bir avuç menfaatperestten başka... Zira emin olanca bilir ki zorla iş başında kalan bir iktidar artık Türkiyede kendi etrafında boşluktan başka bir şey bulamayacaktır.

Demokrat Parti iktidarı, milletin işbaşına getirdiği iktidar vasfını muhafaza ettiği müddetçe en acı tenkidlere dahi mukavemet etmek kudretini kendinde bulacaktır. Ama bu silâhını elinden kaçırdığı gün Jericho'nun bütün boraları hep birden çalmaya başlıyacaktır.

İspat hakkı taraftarları
Hak yolunda..

fından hararetle tutuluyordu. Üstelik hakiki bir hürriyet taraftarı olduğunda, şahsî rejimlerin aleyhtarı bulunduğunda ve devlet adamlığı ile dâhiliği birbirinden ayırdığında herkes müttefikti. "İktisadî İstiklâl Savası" hikâye ve teranelerini ciddiye almıyordu. Elbette ki kalkınmaya taraftardı, elbette ki ihmal edilmiş memleketin buna muhtaç olduğunda herkesle müttefikti. Ama gerçek kalkınma ancak ve ancak "hürriyet ve mürakabeli sistem" içinde gerçekleştirilebilirdi.

Buna mukabil Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun beş sene içindeki bir kaç hatası Demokrat Partinin münevver muhitlerinde kötü hatıralar bırakmıştı. Başbakanla anlaşmazlık yüzünden ayrıldığı Menderes kabinesine tekrar girmeyi kabul etmesi siyasi bir gaftı. Kendisine olan emniyeti azaltmış, şahsı hakkında iyi bir not olmamıştı. Bu bakımdan bir çok kimsenin tereddüdü vardı. Adnan Menderesle onu kıyas ettiklerinde bütün kusurlarına rağmen Menderesi tercih ediyorlardı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun arkasından gidilemiyeceğini söylüyorlardı. Güvenemiyorlardı. Bunda ilk bakışta hakları da yok değildi. Bizzat Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, Adnan Menderesin kendisinden bir kaç gömlek üstün olduğunu söylememiş miydi ?

Ama öyle düşünenler bir noktada yanılıyorlardı: Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu Adnan Menderes tarzında, nevinde bir lider olmıyacaktı. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun Demokrat Partinin başına seçilmesi mürakabe sisteminin parti içinde işlemesi mânasına gelecekti. Hattâ Karaosmanoğlunun Menderesten bir kaç gömlek aşağı olması rejimin faydasınaydı, zararına değil.. Karaosmanoğlu hiç bir zaman "normal hükümet." mefhumundan ayrılmıyacak; Vatan gazetesi başyazarının terennüm ettiği "insan takati üstünde" işler peşinde koşmıyacak, iktisadi meseleler iktisad mütehassıslarına, dış politika meseleleri dış politika mütehassıslarına, maliye meseleleri maliye mütehassıslarına havale edilecek, hükümet olarak bir koordinasyon temin edilecekti. Evet, mürakabesiz bir sistemde belki Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ideal bir lider olmıyacaktı; ama onun iktidar partisinin başına seçilmesi ideal sistem olan mürakabeli sistemi nihayet bu memlekete getirecekti.

İsmi bilinen, idealist, vatansever ve namuslu bir lider.. İşte Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu buydu. Bunun için onun etrafında toplanılması, daha doğrusu onun toplanma yolunda olan bir mürakabe gurubunun başına geçmesi lüzumu sık sık belirtiliyordu. Refik Şevket İncenin vefatından ve Ekrem Hayri Üstündağın fiilî politikadan ayrılmasından sonra parti içinde bu vazifeyi başaracak tek şahsiyet olarak o ortada kalmıştı. Bayrak rolünü o oynayabilir, itidali temsil edebilirdi. Murakabe gurubu ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu muvaffak olmak için mutlaka bir araya gelmeliydiler. Kuvvetleri ancak birlikten doğabilirdi. Bunun ilk adımı ise Salihli çiftliği sakininin çekildiği inzivadan çıkıp kendisini bekleyen vazifeyi omuzlarına almaya hazır olduğunu ifade etmesiydi.

Kemeraltı konuşması Demokrat Parti içinde işte en çok bu yüzden çok geniş akisler yarattı. Hikâyenin bir devamı olacağına şüphe yoktu.

11'lerin ilk zaferi

Bu sırada Ankarada ispat hakkı taraftarı 11 milletvekili bir zafer kazanıyordu: Genel İdare Kurulu bunların aleyhinde vaziyet almaktan vaz geçmişti. Teşebbüsün uyandırdığı menfi tesir, cereyanı önlemişti. Aslına bakılırsa ispat hakkı teklifi de nihayet bütün diğer kanun teklifleri gibi bir teklifti. Tasarı evvelâ Demokrat Partinin Meclis Gurubunda müzakere edilir ve orada redde uğrayınca Mecliste kanunlaşmazdı. Ama endişe edilen husus bu değildi ve asıl korku bazı kimselerin ağzından ifade edilmişti. İspat hakkı tasarısı arıları çeken çiçek rolünü oynıyabilirdi. Demokrat Parti içinde mevcut gayrımemnun zümre gün geçtikçe kalabalıklaşıyordu. Meclis açıldığında seçmenleriyle temas fırsatını bulan milletvekillerinin yeni bazı dertleri ortaya atacağından şüphe yoktu. Güzel sözler, parlak nutuklar, bir gayrı muayyen istikbale ait vaadler iyiydi ama ortada bir de hal ve o halin realiteleri vardı. Bu realiteler Demokrat Partinin memleket içindeki kuvvetini çoktan sarsmıştı, şimdi zaman iktidarın aleyhinde isliyor, muhalefet her tarafta kabarıyordu. Bunun Meclis gurubunda akisler yapmaması imkânsızdı. 11 ler bu cereyanı bir kanala sokabilirlerdi. Bundan başka bir takım kimseler kendi haklarında ağır şikâyetlerin guruba getirilmesine hazırlanıldığından haberdardılar.

Fakat Genel İdare Kurulunda 11 leri tutanlar seslerini kuvvetle duyurmaya muvaffak oldular. Prof. Çelikbaş zaten teklifi yapanların arasındaydı, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu kalben onlarla beraberdi, 1950 yılında basın hürriyetinin şampiyonluğunu yapmış ve "gazeteciler bizi yatak odamıza kadar takip edebilirler" demiş olan Sıtkı Yırcalının aleyhte vaziyet almasına imkân yoktu, Rıfkı Salim Burçağın ise bu hakkı desteklediği akla uygundu. Rivayet Prof. Fuad Köprülü ile Samed Ağaoğlunun da yıldırma taraftarlarına katılmadıkları merkezindedir. Vaziyet böyle olunca 11 ler kurtuluyorlardı. Fakat Haysiyet Divanına verilmemelerinin sebebinin imkânsızlık olduğunu unutmamaları gerekirdi. Yoksa bu karar gönül rızasiyle alınmış değildi. Genel İdare Kurulunda ve kulislerde cereyan eden şiddetli münakaşaları hepsi mükemmelen biliyorlardı.

11 ler Genel İdare Kurulu toplantılarının sonunda geniş bir nefes aldılar. Kasım ayma kadar rahat rahat hazırlanmak imkânına kavuşmuşlardı. Zafer şimdilik onlarda kalmıştı. Teklifleri komisyonlara ve sonra D. P. Meclis gurubuna geldiğinde hayli taraftar toplıyacaklarından zerrece şüpheleri yoktu. Kasımda ilk savaşı Adalet Komisyonu Başkanı Halil Özyörüğe karşı vereceklerdi. Halil Özyörük Bakanlar hakkında ispat hakkını ortadan kaldıran içtihat kararını veren Yargıtayın başkanıydı. Gerçi işin başında 11 lere karşı yumuşak davranmış, onlarla berabermiş gibi görünmüş, hattâ içlerinden bazılarına yol göstermişti ama bu hakkın

1 numaralı aleyhtarı Dr. Mükerrem Sarolla beraber çıktığı seyahatte ispat hakkını hakiki mahiyetinden bambaşka şekilde tasvire çalışmış, teklifin şiddetle aleyhinde vaziyet almıştı. Bu bakımdan komisyonda da mücadele etmesi muhtemeldi. Buna rağmen 11 ler tekliflerini Adalet Komisyonundan müsait şekilde geçirebileceklerine inanıyorlar, komisyonu teşkil eden şahısların ekseriyeti kendilerine bunu ümid ettiriyordu.

Fakat asıl meydan muharebesi D. P. gurubunda olacaktı.

Demokrasi

Toplanma hürriyeti, elveda!

Bu haftanın başında Pazar günü, İstanbulda, otomobilleriyle Anadolu sahilinde bir yere gitmek üzere sabahleyin araba vapurundan Üsküdara çıkanlar iskelenin sağ tarafında alışılmamış bir manzaraya rastladılar. Ortada çok sayıda polis ve jandarma vardı. Hemen hepsi silâhlıydı. Oradan oraya koşuşan bazı sivillerin de emniyet müdürlüğüne mensup olduklarında zerrece şüphe yoktu. Pazar sefasına çıkanlar - üstelik hafifçe yağmur da çiseliyordu - evvelâ ne olup bittiğini anlamadılar. Bir kısmı Irak Kralı İkinci Faysalın buralardan geçeceğini iddia etti, bazıları ise bir devlet adamımızın karşılanma töreninin hazırlandığını ileri sürdü. Fakat polis ve jandarma kuvvetleri iskeleye bakan küçük meydandaki sarı bir binayı kuşatmış vaziyetteydiler. Binanın üzerinde büyük bir kırmızı levha vardı; levhada Cumhuriyet Halk Partisi Üsküdar İlçe Başkanlığı yazıyordu.

Hemen hemen aynı saatlerde Pazar gününü Anadolu yakasında değil de Boğaziçinin Rumeli kıyısında geçirmeye hazırlananlar da Emirgânda aynı manzaraya rastladılar. Boğaziçinin bu sakin köşesinde de alşılmamış bir faaliyet vardı. Oraya da çok sayıda polis ve jandarma kuvveti sevkedilmişti. Onlar da silâhlıydı. Sardıkları küçük binanın üzerinde gene altı oklu bir bayrak sallanıyordu. Burası Cumhuriyet Halk Partisinin Emirgân ocağıydı. Ne oluyordu ? Memleketin 1 numaralı muhalefet partisinin merkezleri niçin bu şekilde kordon altına alınmıştı ? İhtilâl mi vardı, isyan mı çıkmıştı, ayaklanma tehlikesi mi mevcuttu? Hayır! Sadece hükümet muhalefet partilerinin toplanmasını istemiyordu. Kanaatince muhalefet hatipleri halkı ifsat ediyorlardı!

Biten hafta son derece alâka uyandırıcı hadiselere sahne olmuştu. Isparta hadisesini Konya hadisesi takip etmiş, Konya hadisesinden sonra İstanbuldaki C.H.P. merkezleri ihtiyat kaydıyla abluka altına alınmıştı. Bütün bu hadiseler bir tek netice vermişti: Toplantı hürriyeti zedelenmişti. Yoksa yapılanların Demokrat Partiye bir fayda sağlamadığı öylesine aşikârdı ki münakaşası bile caiz değildi.

Ispartada tertip

0 yağmurlu Pazarın ertesi günü sabahleyin saat yedide Ankaradan kalkan bir uçağa orta boylu, gözlüklü, ince burunlu bir yolcu biniyordu. Kolunun altında bir çanta vardı. Uçak sekizi çeyrek geçe Yeşilköye vardı, Kasım Gülek indi, etrafına bakındı. Pek kimse yoktu. Bu sırada C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü Genel Sekreterini karşılamak üzere yoldaydı ama uçağın meydana sekiz buçukta ineceği kendisine bildirilmiş olduğundan gecikmişti, îki politikacı öğleye doğru Taşlıkta buluştular. Genel Sekreter Genel Başkana bütün başına gelenleri uzun uzun anlattı. Aynı şeyleri kısa bir müddet sonra partisinin İstanbul il merkezinde yapacağı basın toplantısında gazetecilere nakledecekti. Böylece "Isparta hadisesi" nin iç yüzü C.H.P. bakımından aydınlanıyordu. Hikâye bir kelimeyle hülâsa edilebilirdi: tertip! İl kongresinin sabote edilmesi için hazırlık yapılmış, dinleyiciler arasına hususî maksatlı bazı kimseler konmuştu. Bunlar Kasım Gülek konuşurken gürültü patırdı çıkaracaklar, toplantıya polis müdahale edecekti. Fakat kongre açıldıktan sonra gündem ani olarak değiştirildiği ve son konuşacak Genel Sekreter ilk önce söz aldığından tertip aksamış, fiyaskoyla neticelenmişti. Polis, hadise çıkmadan müdahaler etmişti. Ertesi gün D. P. çevrelerinin hadiseyi izah tarzları ise daha da garip düşmüştü. Zafer gazetesi aynen şöyle diyordu: "Kongrede vilâyet idare heyetinin hükümete karşı ağır tecavüz ve hakareti ihtiva eden raporu okunmuş, bunun üzerine dinleyenler arasında bir çok tasvip etmeyenler bulunmuş ve kongrenin havasına heyecan ve infial hakim olmaya başlamıştır. Esasen uzun zamandan beri bir gün şurada, bir gün burada yapagelmekte oldukları türlü tahriklerin, hakaret, tecavüz ve iftiraların asap gerginliği yaratmış olduğu, heyecan ve hassasiyet doğurduğu malûmdur... Arkadan Kasım Gülek kürsüye geliyor. Fakat bu sırada heyecan son haddini bulmuştur. Gürültüler, patırtılar.. Ve artık kongre zabıtalık hale gelmiş bulunuyor. Polis yok mu feryatları arasında asayiş ve inzibatın bozulduğunu gören hükümet komiseri kanun hükümlerini yerine getirmek ve asayişi iade etmek mecburiyeti karşısında kalmıştır."

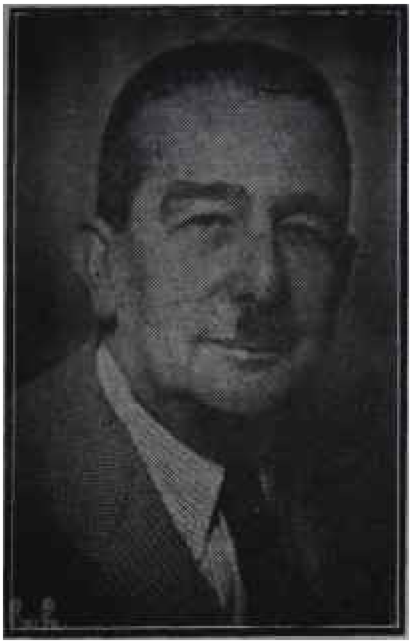
Elbette ki biraz muhayyele bu izah tarzından daha iyisini bulmaya kifayet ederdi. Zafer gazetesinin o kadarcık muhayyile gayreti bile sarfetmek istemediği anlaşılıyordu. Fakat bir gün sonra Konya Valisi Cemal Göktanın bir beyanatı garabet rekorunu resmî organın elinden almaya muvaffak oldu.

İhkakı hak hakkı

Isparta hadisesinin akisleri kaybolmamıştı ki Konya hadisesi pat-

Kasım Gülek ve heybesi
Silâhı lâftan ibaret ama...

Muhlis Sırmalı
Ocağını açtırmıyorlar

lak verdi. Geçen haftanın sonunda C. H.P. Konyada il kongresini yapacak - tı. Bu münasebetle bir de açık hava mitingi tertiplenmiş, müsaadesi alınmıştı. Kongreye Kasım Gülek de katılıyordu. Fakat o gün tıpkı bir kaç sene evvel Balıkesirde olduğu gibi yakalarında D. P. rozeti taşıyan bir kalabalığın miting meydanını doldurduğu görüldü. Bunlar sokaklarda nümayişler yapıyor, "Tasasın Demokrat Parti" diye bağırıyorlardı. Önlerinde milletvekilleri vardı. Bir ara yürüyüşe geçtiler ve gidip Atatürk âbidesine çelenk koydular. Halbuki bir başka vali bir başka ilde C.H.P. kongresine katılanların âbideye çelenk koymalarına müsaade vermemişti. Kanunlar aynı, hükümet aynıydı; halbuki iki vali başka başka hareket ediyorlardı.

Eğer C.H.P. liler açık hava mitinginde ısrar etselerdi bir ardebenin çıkması muhakkaktı. Meydan karışacak ve halk birbirine girecekti. Gazeteciler - Kasım Gülekle beraber Ankaradan kalabalık bir gazeteci kafilesi de Konyaya gelmişti - vali Cemal Göktanı buldular ve kendisinden izahat istediler. Cemal Gök tanın söylediklerini duyup da donmamaya imkan yoktur. Vali görülmemiş bir soğukkanlılıkla mitingi bütün vatandaşların dinliyebileceklerini, eğer kargı parti hakkında ağır sözler sarfedilirse sarfedenlerin "her hangi bir reaksiyona rıza göstermeleri" gerektiğini bildirdi. Bu, bazı vatandaşlara "reaksiyon göstermek hakkı" nı resmen tanımak demekti. Eğer Cemal Göktanın fikri benimsenirse muhaliflerin de meselâ radyo binasının önünde toplanıp nümayiş yapmalarına cevaz vermek gerekecekti. Böyle bir durumun kanun devleti mefhumuyla alâkası olmadığı gün gibi aşikardı. Fakat valinin beyanatı bir hakikati ortaya koydu: reaksiyon gösterecek demokratlar sempati ile karşılanacaktı. O zaman Halk Partililer açık hava mitinginden vaz geçtiklerini bildirdiler. Bu, hazırlananlar için fena bir sürpriz oldu. Köylerden, kasabalardan bir çok demokrat toplanıp getirilmişti. Hepsi sokakta, işsiz güçsüz kaldılar. Halk Partisi ikinci defadır ki tatsız bir şaka yapıyordu. Isparta kongresinde gündem değişmiş, Konyada mitingten birden bire Vazgeçilmişti.

Doğrusu ayıp ediliyordu.

İstanbulda tedbirler

Üsküdar ve Emirgândaki manzaralar, işte bu iki hadisenin devamıydı. Zaten bunları ancak o şekilde manalandırmak icap ediyordu. C.H.P. Üsküdarda, her sene olduğu gibi bu sene de Lozan andlaşmasının yıldönümünü kutlamak için bir toplantı tertiplemek istemiş ve kaymakamlıktan müsaade talep etmişti. Kaymakamlık reddetmişti. Sebep olarak bildirdiğine göre iç politika havası gergindi, bu sırada millete malolmuş bir zaferin yıldönümünün bir parti tarafından kutlanması mahzurlu olurdu. Cevabı evvela şifahen alan C.H.P. şaştı. Bu ne demekti? Toplantı her yıl yapılırdı, şimdiye kadar hiç bir hadise cereyan etmemişti. Hem kaymakamlıklar artık "hadiseli geçebilir" diye mi toplantıları men edeceklerdi? Bunun üzerine kaymakam hakkında selâhiyetini suistimal ettiği yolunda savcılığa bir ihbar yapıldı.

Ya Emirgândaki toplantı? Onun gayesi ocak açmaktan ibaretti. Fakat Sarıyer Kaymakamı da o toplantıya müsaade etmedi. Anlaşılıyordu ki hükümet makamları muhalefet partilerinin toplantı yapmalarından hoşlanmıyor ve türlü güçlükler çıkarıyordu. Halbuki toplanma hakkını tarif eden bir kanun vardı, kanun halen yürürlükteydi. C.H.P. Sarıyer kaymakamını da savcılığa verdi. Aynı zamanda İstanbul valisine, içişleri Bakanına, Başbakana acıklı telgraflar çekildi. Halbuki her şey gösteriyordu ki toplantılara imkân nisbetinde müsaade etmemek bizzat hükümetin kararıydı. İktidar bu toplantılarda halkın ifsat edildiği kanaatindeydi. Zannediyordu ki dertler ortaya dökülmeyince şikâyetler azalacak, hattâ kaybolacaktır. Bunun ise bir yanlış zehaptan ibaret bulunduğu ortadaydı. Bir takdim-tehir hatası vardı; muhalefet toplantıları rağbet gördüğü için sıkıntı başgöstermiyor, sıkıntı bulunduğu için muhalefet toplantıları rağbet görüyordu. Gayeye varmak için yapılacak şey derdi ortadan kaldırmaktı, onun terennümüne mani olmak değil!

Ankarada yapılan toplantılarda ise Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu muhalefetin "vatan sathında giriştiği kampanyayı önlemek için bazı tedbirler üzerinde mutabık kalmıştı. Ispartada ve Konyada partice yapılan hazırlıklar aynı orkestra şefi tarafından idare ediliyordu. Halk Partililer nerede toplanırlarsa demokratlar da toplanacaklardı. Hem de aynı gün ve aynı saatte. Gergi bunun hadiselere yol açacağı muhakkaktı. Eğer şimdiye kadar böyle bir şey olmamışsa bu, muhaliflerin basiret ve soğukkanlılık göstermeleri neticesiydi. İktidardaki sinirlilik, halkın sevgilisi olarak işbaşına gelen Demokrat Partinin beş sene içinde aşırı derecede yıprandığını gösteriyor ve iktidarda kalmak için sert tedbirlere başvurmak lüzu-

Savarona! Şu

Memleketimizde şu anda hiç şühpesiz yüzlerce turist var. Bunların bir kısmı yazı geçirmek üzere yakın memleketlerden gelmişler, Boğaziçinde veya Suadiyede, yahut Adalarda yalılar, köşkler tutmuşlar, yerleşmişlerdir. Bazdan bir kaç günlük ziyaret yapmaktadırlar, buradan Yunanistana veya Lübnana gideceklerdir; otellerde kalmaktadırlar. İş adamları mevcuttur, delegeler vardır, misafireten bulunanlar eksik değildir, oto-stop'culara rastlanılmaktadır. Halen turist sıfatım taşıyanların bir tanesi de - hiç şüphesiz en mümtazı - Irak Kralı İkinci Faysaldır. Irak Kralı Bebek koyunda demirlemiş yatında ikamet etmekte, tatil yapmakta, balık tutmakta, gezmekte, eğlenmekte, oraya veyahut buraya gitmektedir. Fakat resmî bakımdan öteki turistlerden zerrece farklı değildir. "Devlet ziyareti" sona ermiştir, hükümetimizle bir alâkası kalmamıştır. İstanbuldaki ikameti tamamiyle hususi mahiyettedir. Böyle olduğu halde Bursaya yaptığı seyahatte emrine "Savarona mektep gemisi" tahsis edilmiştir. Bunun karşısında hayrete düşmemenin imkânı yoktur.

Celâl Bayar hükümeti tarafından Atatürk'e alınan bu yat 1950 ye kadar Cumhurbaşkanlığının emrinde kalmış, Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan tahsisatla bakımı devam ettirilmiş ve itiraf etmeli ki pek az kullanılmış, satılması imkânı olmadığı için asgari masrafla muhafazasına çalışılmıştır. İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönünün bu lüks yatla yaptığı seyahatlerin adedi bir elin parmaklarının adedini geçmemiş, Atatürk ise onun içinde sadece zalim bir hastalığa şifa aramıştır. Buna rağmen Demokrat Parti, kurulduğu günden beri bu gemiyi bir propaganda

mümin belirmiş olduğunu ispat ediyordu. Ayni sinirliliğin C.H.P. iktidarında da mevcut olduğunu hatırlayanlar sert tedbirlerin bu partiyi seçimlerde kaybetmekten kurtaramadığının Demokrat Partili liderler tarafından nasıl olup da unutulduğunu bir türlü anlayamıyorlardı. Sadece Isparta hadisesi umumi efkârın bir kısmını Demokrat Partiden uzaklaştırmıştı. Bu, niçin anlaşılmak istenmiyordu? Zafer'in tevili, Konyadaki hazırlık, polis tarafından kordon altına alınan C.H.P, binaları... Bunların her biri kütle kütle vatandaşı İktidar saflarından alıp muhalefet saflarına fırlatıyordu. Kuvvetli iktidarların laftan korkusu olmamak gerekirdi. Lâf söylemeyi men yolunda atılan her adım kuvvet değil, zafiyet gösterisi oluyordu.

Kalkınma

Parlak levhalar

Küçük meydanı dolduran büyük kalabalıktan biri, nutkun sonunda arkadaşının kulağına eğildi ve sordu:

"— Birader, madem ki vaziyetimiz hu kadar mükemmel evvela sigaraya, sonra kaput bezine, sonra vapur fiyatlarına, şimdi de şekere ne diye zam yaptılar? Bir türlü anlıyamadım gitti..."

Biten nutuk, Başbakan Adnan Menderesin nutkuydu. Hadise Adapazarında, bu haftanın başında cereyan ediyordu. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ve Başbakan Adnan Menderes refakatlerinde bazı bakanlar olduğu halde Ankaradan hareket etmişler, evvelâ Kütahyaya giderek azot sanayii tesislerinin temel atma töreninde hazır bulunmuşlar, oradan Adapazarına geçerek şeker istihsal bayramına iştirak etmişler, müteakiben istirahat etmek üzere İstanbula gitmişlerdi. Cumhurbaşkanı ve Başbakan Kütahyada konuşmamışlar, sözü İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğluya bırakmışlardı. .Samed Ağaoğlu Adnan Menderesi hararetle Öven bir nutuk söylemiş, Başbakanı "sevgili başvekilimiz" diye selâmlamış, onun başarılarını hatıralar nakledерek anlatmış, bu arada rakkamlar da sayıp dökmüştü. Bakanın bu parlak konuşmasından sonra evvelâ Cumhurbaşkanı, sonra Başbakan, müteakiben de diğer bakanlar temele ilk harcı atmışlardı.

Kütahyada azot sanayiinin kurulması gerçekten büyük bir hadiseydi.

Mektep Gemisi

mevzuu olarak eline almış, Celâl Bayar hükümeti tarafından satın alınan yattan doğrusu istenilirse bütün arzusuna rağmen bir türlü kurtulamayan C.H.P. hükümetlerini tenkid için kullanmış, israfın misali diye gösterilmiş, halk kütlelerini kendi tarafına çekmenin vasıtalarından biri yapmıştır.

Demokrat Partinin iktidara geçmesinin akabinde hakikaten yat Cumhurbaşkanlığından alınarak deniz kuvvetleri emrine verilmiş ve bu hareket takdirle karşılanmıştır. Savarona Mektep Gemisi haline getirilmiş, genç denizcilerimizin hizmetine konmuştur. Bu arada Cumhurbaşkanı Celâl Bayar memleket dışına yaptığı hemen bütün seyahatlerde Mektep Gemisini kullanmış, yattan faydalanmıştır. Cumhur başkam Savaronadan yort içi ziyaretlerde de istifade etmiş, onunla Karadeniz, Akdeniz ve Marmarada dolaşmıştır. Gerçi bu seyahatler tenkidlere maruz kalmıştır. Savaronayla yapılan seyahatlerin pahalıya mal olduğa belirtilmiş, hükümetin Cumhurbaşkanına daha az masraflı vasıtalar tahsis etmesi istenilmiştir. Meselâ Pakistana gidiş ve geliş yatla değil, uçakla yapılmış bulunsaydı bütçemiz hiç şüphesiz daha az ezici bir yük taşırdı. Aynı şekilde yurt dahilinde ve yurt dışındaki öteki seyahatlerin de pahalıya mal olduğu hatırlatılmış, hükümetin israftan kaçınması lüzumu belirtilmiştir. Fakat israf veya değil, Devlet başkanının resmi seyahatlerini bu Mektep Gemisiyle yapmasına kanunen bir şey söylenemezdi.

Halbuki şimdi görüyoruz ki Deniz Kuvvetlerimize mensup Savarona memleketimizdeki ikametinin hiç bir resmî tarafı kalmayan Irak Kralı İkinci Faysalın emrine tahsis edilmiştir. Bu mesele üzerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin ehemmiyetle durmasını istiyoruz. Bırakınız yabancı bir devlet başkanını, bizim bir başkanımız dahi hususi seyahatlerini, zevk dolaşmalarını şahsi ziyaretlerini deniz kuvvetlerimize bağlı bir gemiyle yapmak hakkına sahip değildir. Cumhurbaşkanlığının vasıtalarını elbette ki istediği gibi kullanabilir, misafirlerinin - şahsi misafirlerinin - emrine verebilir. Ama sıfatı nihayet bir turist olan en mümtaz ziyaretçiye bile donanmamıza mensup bir geminin deniz kuvvetlerince tahsis edilmesindeki uygunsuzluğu görmemek imkânsızdır. O zaman Yavuzla filân zatı gezdirmek, «Jet uçaklariyle falan hanımı uçurmak mümkün hale gelir, şu çocuk eğlensin diye denizaltıyla daldırılır, öteki de avlanmak için Ur tank ister. Kral İkinci Faysalın tamamiyle hususî gezintilerine Savarona Mektep Gemisini tahsis etmenin münasebetsizlikleri aşikâr yukarıdaki hareketlerden zerrece farkı yoktur. 1945 ile 1960 arasında Savarona hakkında bunca söz söyleyen Demokrat Parti İktidarı için bu gibi hareketlere müsamaha göstermemek bir şeref borcudur. Meselenin Türkiye Büyük Millet Meclisinde ele alınmasını ve gerekirse bir Meclis tahkikatı açılmasını işte en çok bunun için, İstiyoruz. Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu da işi parti bakımından ele almalıdır.

Muhalefete pek çok kabahat bulunduğu şu günlerde Demokrat Partinin halkın sevgisini niçin kaybettiğim ve kaybetmekte olduğunu görüp anlamak isteyenler Savarona meselesi üzerinde biraz dikkatle dursalar partilerine hakikaten büyük fayda sağlarlar. Demokrat Parti bu gibi hareketlerle mücadele etmesi için bir halk iktidarı olarak işbaşına getirilmişti. Halbuki o zamanlar şiddetle tenkid edilen israf, lüks, şatafat ve debdebe eskisiyle kıyas dahi edilemiyecek kadar artmıştır ve bu hal bilmezsiniz milleti nasıl rencide etmektedir. Bunlar elbette ki küçük şeylerdir, ama bir iktidarın devrilmesinde en mühim rolleri onlar oynarlar. Bu gibi israf hareketlerinin bilhassa ve bilhassa iktisadî' sıkıntıların mevcut bulunduğu anlara tesadüf etmesi infialin artmasına yol açmaktadır. Her şeye zam yapıldığını, her şeyin günbegün pahalılandığını gören bir vatandaşın hususî surette memleketimizde bulunan bir hükümdarın Deniz kuvvetlerimize ait bir Mektep Gemisine büyük bir debdebe içinde girip çıkmasını zevkle seyretmesine,evine döndüğünde "ne yapalım, mademki hükümet istiyor, kemerimizi sıkacağız" diye düşünmesine imkân olmadığı gün gibi aşikârdır.

Samimiyetsizlik bir demokrasi için en büyük tehlikedir. Eğer Savaronayı Devlet Başkanlarımızın hususi yatı olarak kullanmak istiyorsak, onu istenilen kimseye tahsis etmeyi münasip görüyorsak bunun son derece kolay bir yolu vardır: Savarona Cumhurbaşkanlığına iade edilir, mesele kalmaz. O zaman o mevzuda söylenilecek olanlar tavsiye veya demagoji hududunun içinde kalır. Fakat bir Mektep Gemisinin aynı şekilde kullanılması kanunî dahi değildir, bunun deniz kuvvetlerimiz için bir mesuliyeti olmak gerekir.

Yok, vasıtalarımızı turist celbi için kullanmak niyetindeysek, sadece Kral İkinci Faysala mahsus olmak üzere değil, bir turizm acentesi vasıtasiyle "Savarona turları" tertip ettirelim, dünyaya öyle ilânlar yapalım ve seyyah bekliyelim. Bu turların çok rağbet göreceğinden hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Ama yaptığımızı samimiyet içinde yapalım.

Kütahyalıların bir arzusu böylece gerçekleşme yoluna giriyordu. Tesisler bir Alman firmasına ihale edilmişti ve finansmanları temin olunduktan sonra temelleri atılmıştı. 1958 ortalarında işletmeye açılacak olan bu tesislere her gün 100 vagon ham madde girecek ve 50 vagon mamül madde çıkacaktı. Azot sanayii yalnız Kütahyaya değil, bütün memlekete büyük faydalar sağlıyacaktı.

İşte Adapazarına böyle mutlu bir işe başlandıktan sonra gidilmişti. Şehir bir baştan ötekine bayraklarla süslenmiş, halk yollara dökülmüştü. Cumhurbaşkanına, Başbakana büyük sevgi -gösterileri yapılıyordu. Arifiyedeki hava alanından Adapazarına kadar güzergâh alkıştan inlemişti. Adapazarında Belediye binasına gidilmiş, binanın balkonundan Cumhurbaşkanı bir nutuk irad etmişti. Nutuk alkışlanmış, fakat halk tezahürata devam ederek Başbakan Adnan Menderesin de konuşmasını istemişti. Günlerden beri asıl beklenen nutuk buydu. Başbakanın şeker bayramında söz alacağı ve millete "memlekette bir daha şeker kıtlığı görülmiyeceti" vaadinde bulunacağı iktidara yakın gazetelerde - meselâ Yeni Sabahta - yazılmıştı.
Adnan Menderes konuştu:

Gönül açan çizgiler

Şimdiye kadar Başbakanlık sandalyesine oturmuş bütün politikacılar gibi Adnan Menderesin de halkı neşe içinde gördüğü anlaşılıyordu. Nitekim şöyle dedi:

"— Görüyorum ki hepiniz neşe içindesiniz. Günün geçici sıkıntılarının tesiri hiç denecek raddede kalmıştır."

İhtimal ki bu rüyet, başbakanlara has bir rüyetti. Zira Adnan Menderesten evvel rahmetli Saraçoğlu ve rahmetli Peker de halkı hep böyle güleç gördüklerini ifade etmişlerdi. Başbakan bu güleç kalabalığa memleketin güzel bir levhasını' çizdi. Acı olan, muhalefetten bahsederken kullandığı kelimelerdi. Bunların haricindeki her sözü gönüllere inşirah veriyordu. Görülmemiş bir kalkınmanın içindeydik. Eğer sıkıntılarımız varsa, bunun iki sebebi mevcuttu: geçen yıl havaların iyi gitmemesi - bu yıl muhalefetin azgın tahrikleri. - Fakat bütün güçlükler yenilecekti. Adnan Menderes büyük konuşmaktan çekinmedi, "bundan sonra bir daha şekerin veya kahvenin veyahut her hangi bir diğer maddenin yoksuzluğunu asla çekecek değiliz" dedi. Bu, güzel bir havadisti. Fakat Başbakan daha da ileti gitti, "şeker sıkıntısına artık ebediyen elveda demiş bulunuyoruz" diye devam ederek gelecek yıl da aynı müjdeyi çimento İçin vereceğini sözlerine ilâve etti. Gözlerin önüne serdiği panaroma hakikaten parlaktı. Memleketin her tarafından kazma, kürek sesleri geliyordu, memleket sanki yeni baştan inşa ediliyordu. Milletçe çok daha iyi vaziyettey-dik. İlerde daha da iyi vaziyette olacaktık. Amerika para vermemişti, ama Türk milletinin kudreti, iktisadi kalkınmasını başarmağa ve tahakkuk ettirmeğe kâfiydi. Adnan Menderes ati için millete endişe verecek ehemmiyette bir sıkıntının kalmadığını da bildirdi. Şimdiki sıkıntılar ise geçici sıkıntılardı, "eğer bugün bu memlekette bir sıkıntı varsa bu, iktisadiyatımızı ve siyasî rejimimizi perişan etmek için demokrasiden istifade suretiyle insafsız bir muhalefetin mevcudiyetinden ileri gelmekteydi."

Bütün bunları duyup da sevinmemeye imkân mı vardı? Yalnız, kalabalıktan birinin yanındakine sorduğu zamlar ne oluyordu? Hakikaten, iktisadiyatı bu kadar kuvvetli, tek derdi muhalefet olan bir hükümet kendi hizmetlerinin fiyatına zam yapmazdı, eksiltme yapardı. Böyle bir hükümet Amerikadan yardım istemezdi, başka milletlere yardım ederdi. Acaba başbakana memleketin levhası yanlış mı aksettirilmişti? Sonra niçin söz hürriyeti, toplanma hürriyeti, basın hürriyeti kısılıyordu? Adnan Menderes nutkunun bir yerinde "ben eminim ki milletçe çok daha iyi vaziyetteyiz, hürriyetimize de kavuşmuş bulunuyoruz" dediği zaman mesele anlaşıldı.

Hürriyetimize ne derece kavuşmuşsak, iktisadiyatımız da o derece kuvvetlenmişti. İşte bu bir hayal sukutu oldu. Hiç olmazsa, "hürriyetler kısıldı ama iktisadiyatımız kuvvetlendi" diye düşünenler bulunuyordu. Şimdi onlar da, her yerde olduğu gibi iktisadiyatla hürriyetlerin Türkiyede de mütenasip şekilde geliştiğini Başbakanın ağzından öğreniyorlardı.

Böylece, meseleler anlaşılır hakikatler olarak önümüze çıkıyordu. 'Artık, iktisadî hayatımızdaki büyük gelişmeyi, bugünkü realitenin bize getirdiğini düşünürken, - hattâ derin derin düşünürken hürriyetlerimizin durumunu da göz önünde bulundurmamak, içimiz sızlamadan - imkansızdı.

Kapaktaki Milletvekili

Kasım Küfrevi

Bundan bir müddet önce, Demokrat Parti Genel Merkezine uzun boylu, esmer ve şık giyinmiş birisi giriyordu. Adı Kasım Küfrevi idi, iki devredir Ağrı Milletvekilliğini yapıyordu.

Kasım Küfrevi, Demokrat Parti Genel Merkezine ayni gün ikinci bir defa daha girdi ve ertesi günü gazeteler büyük manşetlerle kendisinden ve arkadaşlarından bahsediyorlardı. Genel Merkeze davet edilmesinin sebebi, on arkadaşiyle birlikte Büyük Millet Meclisine sunduğu bir kanun teklifi idi, gazetecilere ispat hakkının tanınmasını istiyorlardı. Genel Merkez - doğrudan doğruya Adnan Menderes ve ideal arkadaşları - Kasım Küfrevinin teklifi geri almasını istiyorlardı, halbuki bu genç ve seçim bölgesinde kudretli milletvekili fikrinde İsrar ediyor, ispat hakkı istiyen teklifini geri almıyacağını Genel Merkeze ikinci bir defa daha kati bir lisanla ifade ediyordu.

Kasım Küfrevi ismi her gün gazetelerde görülen isimlerden değildi, fakat teşrii hayatımızda en kudretli milletvekillerinin başında gelenlerindendi. Zekâsı, bilgisi ve doğru insan vasfı ile kendisini kısa bir müddet içinde herkese tanıtmış, hattâ Genel Başkan Adnan Menderesin vazgeçemediği insanlar arasına girmişti. Bakanlık İskemlelerini kabul etmemiş, bir milletvekili olarak' kalmayı her zaman tercih etmişti.

1920 senesinde Bitlis'te dünyaya gelmişti. Babası civarın tanıdığı ve en çok hürmet ettiği bir kimse idi. Lise tahsilinden sonra Edebiyat Fakültesine yazılmış, burayı bitirmiş ve İslâm Türk Mistizmi üzerinde ihtisas yapmıştı. İngilizce, Arapça, Farsça biliyordu. Milletvekili seçilmeden önce, İstanbul Üniversitesi Edebiyat. Fakültesinde asistan idi. 1050 senesinde, Meclise en genç milletvekili olarak girdi. Kısa zamanda zekâsı ve faaliyetleri ile Mecliste haklı bir isim yaptı. Kürsüye her zaman çıkan milletvekillerinden değildi, fakat kendisini kabul ettirmesini bilmişti. 1050 senesinde politikaya atılan bu genç insan D.P. Gurubunun en mühim vazifelerini üzerine almıştı. Halen Demokrat Parti Gurup İdare Heyeti üyesidir.

Fikirlerine, inandığı meselelere bağlılığı ile tanınmıştı. Son hadiseler bu şöhretini bir kat daha genişletti. Her ne olursa olsun, ispat hakkı isteyen teklifini geri almıyacaktı. Yüksek Haysiyet Divanı vasıtasiyle partiden ihracı cihetine gidileceğinden bahsedildi, hattâ bu yolda harekete dahi geçildi. Fakat Kasım Küfrevi seçim bölgesinden başka civar vilâyetlerde de tinini işittirebilen bir kuvvet idi. İhracı cihetine gidilmesine imkân bulunamadı ve Kasım Küfrevi ismi ender de olsa gazetelere birinci plân insan olarak geçti, öyle anlaşılıyor ki, Kasım Küfrevi'nin isminden yalan gelecekte daha çok bahsedilecektir.

Vatan Haini

Erdoğan METO

XIII. cü Milli Türk Tıp Kongresinde kürsüye gelen orta yaslı bir tabib, genç Türk doktorlarının Amerikaya hicret ettiklerini, bunun durdurulması gerektiğini, "vatan sathında" bunca imar edilmemiş, içtimai bakıma muhtaç yer dururken böyle yetişmiş gençlerin memleketi terkedişlerinin düpedüz ihanet olduğunu heyecanla söylüyordu. Tuhaftır, bu zatı pek alkışlayan olmadı, hattâ arka sıralardan: "Ne yapsınlar, açlıktan ölsünler mi?" diye bağıran bazı patavatsızlar bile görüldü. Acaba neden muhtelif içtimai sınıflara mensup bir çok kimse, idealizmin asasını ele alarak, ücra köylerimize yollanmıyor, vazifelerini yapmaktan imtina ediyorlardı? Yoksa öteden beri bahsedilen, "Türk münevverlerinin ihaneti" bu hicret miydi?

Federal Batı Almanyanın müstakilen idare edilen bir kantonunda Milli Eğitim Bakanlığına, eserleri ve kültürü ile tanınmış, fakat nazi partisinin sevap ve günahına fi tarihinde epeyi karışmış bir zat getirilmişti. Bunun üzerine inanılmaz bir hadise oldu: O kantonun üniversitesine mensup 15 kadar profesör bir beyanname ile istifa ettiler, hattâ daha da garibi talebeleri de bir protesto hareketi tertiplediler. Profesörlerin bu istifası bir türlü telif edemediğimiz münevver ihanetinin bir misali miydi? Üniversite, Devlet otoritesini kurmağa veya sarsmağa ne hakla çalışabilirdi?

Türkiyede son 10 senenin gençlik hareketlerinde komünistlikle mücadeleden tutunuz Kıbrıs meselesine kadar millî dâvaların hemen hepsinde saf safa çarpışmış; fakat çok defa da usulde çatışmış iki talebe teşekkülü, hadiselerin akışı önünde birleşmeğe karar verdiler. Protokollar hazırlandı ve imzalandı. Bir çok işler gibi, bu işleri de tedvire memur Devlet Bakanının önünde yeminler edildi. Neticede her iki teşekkül de gene fildişi kulelerine çekilip, eski teranelerine devam ettiler. Mutlaka münevver. İhaneti buydu, Türk gençliğinin böyle ikiye ayrılmasıydı.

Belçika Katolik Partisi, katolik tedrisatı yapan okullara da hükümetin geniş surette yardım etmesini istiyor, sosyalist Başbakanla boyuna çatışıyordu. Bir gün tertiplenen mitingde, istedikleri yapılmadığı takdirde parti üyelerine milli bankalardan mevduatlarını çekmeleri emredildi, Bu hareket, hakikaten bir ekonomik suikast mahiyetini taşıyor, memleketin mali temellerini kökünden sarsacak bir tehlike arzediyordu. İşte nihayet münevver ihanetinin tam misalini bulmuştuk! Yalnız hayret edilecek bir nokta, Belçika hükümetinin bu emir karşısında hiç bir reaksiyon göstermemesi, böyle ağır bir teşebbüsü bile meşru bir muhalefet taktiği telakki edebilmesiydi.

•

Münevverin tarifi nedir? Okumuş yazmıştık derecesinin münevverlikle doğrudan doğruya mütenasip olduğunu zannetmek, bilhassa bizde, en çok düşülen hatalardan bir tanesidir. Münevverlik bir Okuma yazma meselesi değil, bir zihniyet meselesidir: O kadar ki, meselâ basit bir lise talebesi bir profesörden, bir ocak başkanı bir Devlet Bakanından daha münevver olabilir. Hakiki aydın kendi meselelerini olduğu kadar memleket meselelerinin de muhasebesini yapmış, bir kanaate varmış; o kanaatten dönmemek metanetini kendisinde aramış adamdır. Şarkın ezeli tekerlemesi "Kahrolası hanede evlâd-ii âyâl var" onun için vârid olamaz.

Son zamanlarda sık sık şikâyet edilen işte bu adamın vazifelerini yapmaması, istifa etmemesi, dikkat etmemesi, baş eğmesi, sevinmediği halde sevinir gibi görünmesi, istemediği halde yapması, kızdığı halde susmasıdır. Gel gör ki zavallı münevver üstüne saldıran 3 ejderin, menfaatin, korkunun, izzeti nefis okşanmalarının elinden nasıl kurtulabilsin, nasıl?

Menfaat büyükelçilik şeklinde tezahür eder, ulufe halinde gazetelere dağıtılır, umum müdürlükler sunulur, hizmet mevkileri olan yerler şantaj basamakları, fikir hürriyetlerinin en koparılmaz zincirleri olurlar. Münevver zaten cemiyete hizmet etmek, bir şeyler başarmak, nihayet "anlaşılmış" olmak gibi kendi yarattığı komplekslerinin baskısı altında, gene kendisini en iyi aldatıcı mazeretleri bulmakta yavaş yavaş maharet kesbeder: Bir reformun önderliğini yapacaktır, herkes gibi boyun eğmiyecektir. müstakil kalacaktır. Heyhat ki günlük hayatın afyon tesiri, yakın menfaatten uzaklaştırıcı hareketlere "enayilik" diyen iptidai bir efkârıumumiyenin baskısı onu da yıpratacak, "neme lâzımcılığa" hızla sürükliyecektir.

Korku ise kanun olur, telefonda söylenen bir söz haline girer, filâncanın imalı hareketi, falancanın dedikodusudur. Bunca emekle varılmış mütevazi bir' takım dünya nimetlerinden bir anda ayrı düşme endişesi; bu alışılmış yuvanın rahatlığından; şu sevilen yüzlerin nurundan vazgeçme mecburiyetidir. Korku, elli yaşın istifhamlarına eklenir, onları şiddetlendirir: Mücadele için gerekli maddi manevi kudretten şüphe ettirir, kurulmuş nizamı en iyi nizam olarak gösterir.

İzzeti nefis okşanmaları ejderlerin en tehlikesizidir: Münevver ifsat veya iğfal edilmiştir, yüksek kabiliyetleri gerekli sahalarda kullanılmamıştır, işte şimdi çalışma ve parlama sahaları önünde açıktır, vatan hizmetleri kendisini beklemektedir. İlk iki ejderin yıkamadığı nice adam biliriz ki, gözleri önünde parlatılan şöhret hayalleriyle sarsılmış ve göçmüşlerdir.

Sene 1908. Abdülhamit idaresi zelzeleye uğramıştır. Osmanlı camiasının anarşiye düşmemesi için bir kuvvet - iktidar - lâzımdır. Meşrutiyetin ilk gününden itibaren, meşru ve hukuki bir otorite tesis edilinceye kadar "İttihat ve Terakki" en uzak yerlerde ortaya çıkan teşkilâtıyla Devleti ayakta tutacak tek otorite olduğunu göstermektedir. Meşrutiyetin ilânı, istibdadı yıkmak uğrunda yarım asra yakın bir zamandan beri sarfedilen gayretleri temsil etmek Cemiyetin nüfuz kaynağı olarak kabul edilmektedir. İttihad ve Terakki Cemiyeti kudsileştirilmekte, bunun taraftarı olmamak vatanı sevmemekle bir tutulmaktadır. Bir çok kimseler onun namına hareket etmek, nüfuz sahibi olmak isteğindedirler. Bir çok münevverlere göre ise cemiyet hükümet fevkinde bir kuvvettir.

Görülüyor ki 1808 münevveri neyse, 19655 münevveri de odur. Aradan geçmiş olan 45 küsur sene, ancak ona yeni ihanetler hazırlamağa yaramış: siyasi ve içtimai çalkantılardan daha ezik, daha bitik, daha zelil çıkmıştır.

Türk münevveri, Quo Vadis?

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Çalışma

Hayrettin Erkmen
Grevcilerin ilk hedefi

Türkiyede ikinci grev

Onaltı Temmuz tarihli gazetelerin pek çoğu "İzmir Liman İşçileri dün gene grev yaptılar" diye bir haber veriyorlardı. Sevinilecek bir husus olarak hemen kaydedelim ki, haber ancak mahdut bir kaç gazete tarafından ehemmiyetsiz bir hadise gibi karşılanmıştır. Basının olay karşısındaki tutumunu grev meselesinin memleketimizde de artık üzerinde düşünülmesi gereken bir problem haline gelmiye başladığının delili olarak almak mümkündür. İşte sevinilecek nokta budur.

Henüz hatırlardan silinmemiş olmalıdır ki, geçen yıl hemen hemen aynı günlerde, büyük bir ihtimalle aynı işçiler, memleketimiz sosyal siyaset tarihine Türkiyede yapılmış ilk grev olarak geçecek olan, bir grev yapmışlardı. Geçen yılki grev üç gün devam etmişti. Ve grev olarak kabul edilmişti. Grevciler neticede greve sebep teşkil eden isteklerinin bir kısmını işverenlere kabul ettirmişlerdi. Grev yapan işçilerin' sayıları beş yüzü geçiyordu. Olay kanuna aykırı ve yasak bir hareketti. Böyle olduğu, için grevcilerin ele başıları oldukları iddia edilen bir takım kimseler tevkif edilerek mahkemeye verilmişlerdi. Türkiyede yapılmış, bu ilk greve dair yargılama halen devam etmektedir. Gene hatırlatmış olmak için söyliyelim ki olayın tesirleri sadece memleket dahiline münhasır kalmamış, dış âlemde de yankılar u* yandırmıştır. Amerikada iş ve işçilik meseleleri üzerinde söz sahibi olan başlıca teşkilâtlardan biri Amerikan İş Federasyonudur. - American Federation of Labor - Bu teşkilât memleketimizde vukua gelen ilk grev hareketinin neticelerine karşı yakın bir hassasiyet göstermiştir. Duyduğu alâkanın fiilî tezahürü de Milletler arası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu kanalı ile grev yapan beşyüzü mütecaviz İzmirli işçinin affı için Cumhurbaşkanına müracaata karar vermesi olmuştur. Bu müracaatın yapılıp yapılmadığını bilmiyoruz. Yapıldı ise müsbet bir netice vermediğini ele başı oldukları iddia edilen bazı kimselerin yargılanmalarının devam etmekte olduğundan anlıyoruz.

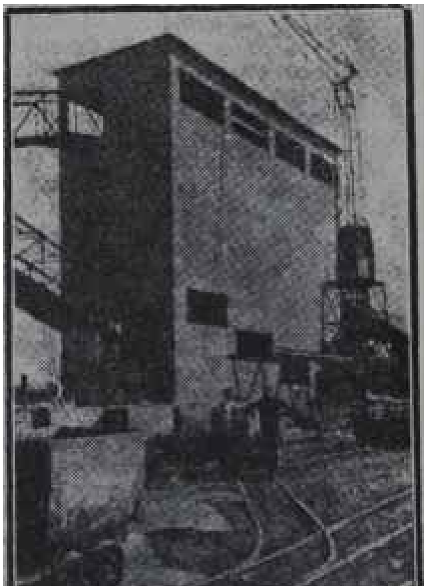
Dünyada grev

Grev bugün hür ve ileri dünya memleketlerinde başlıca amme hak ve hürriyetlerinden biri olarak telâkki edilir. Anayasalara kadar girmiş ve teminat altına alınmıştır. Bir çok memleketlerde tatbik sahaları da alabildiğine genişlemiştir. İster koluyla ister kafasiyle çalışılıyor olsun bir emek alışverişinin mevcut olduğu her yerde grev hakkının da yer bulduğu memleketlerin adedi günden güne artmaktadır. Grev hakkı bugün artık bir amme hakkı olmaktan da ileri bir şahsiyet hakkı haline gelmiş bulunuyor. Bugün grev hak ve hürriyetinin tanınmadığı memleketlerin adedi parmakla sayılacak kadar azdır. Türkiye de maalesef bu hakkı tanımamakla İspanya, Portekiz, Rusya ve peyk memleketler safında yer almaktadır. Grev müessesesi iş ve işçi meselelerinin - geniş mânada - mevcut olduğu her yerde var olması icap eden bir müessesedir. Medeniyetin ilerlemesi ile birlikte insan haklarının ve şahsiyetinin müdafaası için, insanlığın başlıca vasıtalarından biri de şüphesiz grevdir .Grev işçi kitleleri elinde işverenlere karşı yegâne mücadele ve müdafaa vasıtasıdır. İşçi grev vasıtası ile patron tarafından istismar edilmekten kendini korur. Grevin faydası bir taraflı da değildir. Başlıca bir faydası da prodüktiviteyi arttırmaya hizmet etmesidir. İş şartları islâh edilen ve yaşama imkânları artan bir işçinin verimi artar. Bu verim? artmasından işçinin kendisi kadar işveren ve millî ekonomi de faydalanır. Görülüyor ki grev korkulacak bir şey olmak şöyle dursun mevcudiyeti arzulanacak bir müessesedir. Dünyanın her tarafında kabul edilmiş veya yerleşmiş olmasının da sebepleri bunlardır. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi grev müessesesi dar. bir sahada işlemekle' de kalmaz. Bir çok memleketlerde en basit işçiden, memurlar dahil, Üniversite profesörlerine kadar her hangi bir şekilde emek satan her meslek zümresi bu haktan faydalanır. Hal böyle iken bizde hâlâ grev yapmak yasaktır. Ve bu mevzu ile ilgili meseleler **1936** tarihli eski, kifayetsiz ve geri bir zihniyetin eseri olan bir kanun ile tedvir olunmaya çalışılmaktadır.

Kabaran rakkam

Geçcn senekinden tam bir yıl sonra İzmirde belki de ayni liman işçileri, bu defa sayıları daha kabarık olmak üzere - 600-700 kişi - onbeş Temmuz günü grev yapmışlardır. Grev bir gün sürmüştür. Grevin bir gün devam etmesinde Çalışma Bakanlığının rolü büyük olmuştur. Bakanlık nedense hareketin uzamasını hiç istememiştir. Grev geçen seneki gibi bir kaç gün devam etmiş olsaydı gene tevkifler yapılacak ve muhakemeler açılacaktı. Grev yapan işçilerin hepsinin tevkifi kabil olsa bile bunun neticesi çeşitli bakımlardan iyi olmıyacaktı. Bir taraftan tahmil ve tahliye işleri tamamen akamete uğrarken bir taraftan da bu kadar insanı hapishaneye sığdırmak kabil olmıyacaktı. Sonra grev meselelerinde' tevkiflerin ve tazyiklerin iyi sonuçlar verdiği de hiç bir memlekette görülmemiştir, öncülerine ve arkadaşlarına zorlamalarda bulunulması geride kalanlar üzerinde tesanüdü artırıcı tesirler yaratıyordu. Bunun misalini bir dereceye kadar memleketimizde de görüyoruz.

İzmirli işçileri greve sevkeden sebepler grevin her yerdeki sebepleridir. Yani iş şartlarının İslahı ve ücretlerin yükseltilmesi. İzmirli işçiler greve teşebbüs ederlerken istismar edildiklerine kani bulunuyorlardı. Ha-

Grevin getirdiği
Boşalan iş yerleri.

yat pahası bir zamandan beri alıp yürümüş ve fakat ücretleri bu gidişe ayak uyduramamıştı. Kendilerine iş veren müteahhitten memnun değillerdi, ilk iş olarak bunun oradan çekilmesini istiyorlardı. İzmir liman işçileri bugün ikinci defadır isteklerini kabul ettirmiş ve bu **çok mühim** problem üzerinde yeniden düşünmek vesilesini yaratmış bulunuyorlar. Bu vesile ile Türkiye sosyal siyaset tarihinde müstesna bir yer alacaklarını söylemek mübalâğa etmek olmıyacaktır. Bugün işçiler kendileri ile Denizcilik Bankası arasındaki mutavassıtı bertaraf etmişler ve doğrudan doğruya banka hesabına çalışmaya başlamışlardır. Grev neticesinde ücretlerinde bir artma meydana gelip gelmediğini bilmiyoruz. Çünkü gazetelerden öğrendiğimize göre, grevin başlıca saiki her şeyden evvel işçilerin emrinde çalışmak istemedikleri müteahhidin aradan çıkarılması idi. Bunun altında asıl saikin ücretlerin yükseltilmesi isteği olduğu muhakkaktır. Hareket ilk noktada tam mânası ile muvaffak olmuştur denilebilir. İşçiler bu defa her hangi bir takibata da maruz , kalmamışlardır. İşte işin tam bu noktasında üzerinde durulması gereken iki mesele karşısında kalıyoruz: Bir defa işçilerin iş şartları ve ücret seviyeleri o kadar düşük olmalı ve istismar edildiklerine dair kanaatleri o derece kuvvetli bulunmalı ki, henüz geçen seneki grev macerasının müsebbibleri diye bazı kimselerin muhakemeleri devam ettiği bir sırada bu türlü rizikolu bir fiile atılmaktan çekinmemişlerdir. Burada önemle İşaret edilmesi lâzım gelen bir husus da sendikacılığın bizde grevleri takviye edebilecek bir durumdan henüz çok uzak olduğudur. Buna rağmen, kanunun yasaklamasına rağmen grev yapılmaktadır. Bu kadar rizikolu bir teşebbüse girişmenin sebebini izah, bazı bilgilerin ışığı altında zor olmamaktadır. Cumhuriyet muhabirinin bildirdiğine göre greve katılan işçilerden bazıları bugünkü şartlar içinde karılarından bo--andıklarını ve çocuk yapmamak için karılarından uzak bulunduklarını bildirmişlerdir. Bundan başka şu da söylenebilir ki bu insanların çalışmakla elde edecekleri hayat şartları ile çalışmadan hapishanede içinde bulunacakları şartlar mukayese edildiğinde arada belki de büyük bir fark görülmiyecektir.

Hükümetin tutumu

Grev dolayısiyle karşılaştığımız ikinci mesele de hükümetin davranışıdır. Hükümet Çalışma Bakanının ağzından bu bir günlük iş terkini grev telâkki etmediğini ilân etmiştir. Halbuki, hadise bütün unsurları ile tam bir grev mahiyetindedir. Bir takım istekleri temin etmek için iş toplu olarak bırakılmış, bu isteklerden bir kısmının kabulünü tazammun eden bir anlaşma ile nihayet bulmuştur. Grevin grev sayılabilmesi için devam müddetinin şu veya bu 'kadar olacağı hakkında bir kaide veya Ölçü mevcut bulunmadığı gibi ilimde ve tatbikatta adı belli olan bir hadisenin resmî dahi olsa bir beyanla başka bir kılıkta gösterilmesi kabil değildir. Hükümetin bu davranışını memlekette grev istemediği ve grev hak ve hürriyetinin bizde de vücuda getirilmesi kabil değildir. Hükümetin bu davranışını memlekette grev görmek istemediği ve grev hak ve hürriyetinin bizde de vücuda getirilmesi yolunda bir temayüle sahip olmadığı seklinde tefsir edebiliriz. Grevin yukarıda kısaca temas ettiğimiz faydaları haiz olması bir tarafa, Demokrat Parti muhalefet yıllarında grev hakkının başlıca müdafiliğini yapmıştı. Parti iktidara geldikten sonra kurulan ilk hükümetin beyannamesinde de grev hakkının tanınacağı beyan edilmekte idi. Bugün memleket ayni memleket, insanlar ayni insanlar, şartlar ayni şartlar olduğu ve hattâ iş hayatının o günden bu tarafa bir miktar daha gelişmiş olacağı kabul edilebileceği halde iş başındaki parti ve hükümet bu bahiste müsbet bir vaziyet almaya arzulu görünmemektedir. Halbuki geçici ve günlük tedbirlerin meselenin hallinde müessir olamadıkları temadi eden hadiselerle ortaya çıkmaktadır. Memleketimizi ulaşmıya çalıştığımız medenî âlemden uzaklaştıran grev hakkını tanımama meselesi üzerinde ciddi surette kafa yormanın ve bunu müsbet bir neticeye bağlamanın günü artık gelmiş olmalıdır.

Kalkınma

Fedakârlığın derecesi

Fedakârlık kelimesi, bu fiilde bulunan kimse veya kimselerini yapabilecekleri ve yapmak istedikleri her hangi bir şeyden, kendi istekleriyle vaz geçmelerini ifade eder. Tabii yapmak istemedikleri ve yapmak mecburiyetinde bulunmadıkları bir 1-şi yapmalarındaki vaziyet de aynidir. Demek ki fedakârlıkta esas olan fertlerin bir şeyi kendi istekleriyle yapmaları veya yapmamalarıdır. Yani fedakârlık ahlâki bir esasa dayanmalı ve otonom - kendi kendine vazedilen - olmalıdır. Zorakilik vasfı ile fedakârlık fiili birleşemez. Bu sözleri söylemekten maksadımız fedakârlık kelimeşinin mâna ve mahiyeti hakkında bir spekülasyon yapmak değildir. Sadece bugün Türk müstehlikinin içinde bulunduğu vaziyeti nasıl isimlendirmemiz lazım geldiğini araştırmak istiyoruz. Bildiğimiz gibi bütün vatandaşlar fedakârlığa davet edilmekte, ve fakat davete ister icabet etsin, isterse etmesin kemerini sıkmaya mecbur vaziyette bulunmaktadır. Eğer kemerleri biraz daha sıkma hareketine milletçe hep bir arada seve seve katlanırsak fedakârlıktan bahsedilebilir. Aksi halde muhakkak ki hayır... Vaziyete başka bir isim bulmak icap eder.

Fedakârlığa davetteki esbabı mucibe kalkınmadır. Kalkınma, fedakârlık v.s. netice itibariyle bir tek noktaya müteveccihtir; iktisadî istikrara ulaşmak ve memleketteki refah seviyesini yükseltmek. Ye tabii refahtaki artışın demokratik prensiplerin icaplarına uygun olarak, en âdil şekilde inkisamını temin etmek. Bundan başka bir sebep aramanın yersiz ve boş olduğunu söylemek dahi fazladır.

Kalkınmanın fedakarlık icap ettirip ettirmediği meselesi de zaman zaman münakaşa edilmiştir. Bu münakaşaları eski sayılarımızdan birinde hülâsa etmeye çalışmıştık. Burada

Kalkınmak için kullanılmıyacak malzeme.
Asıl mesele: döviz yokluğu.

bir defa daha bunlar üzerinde duracak değiliz. Fedakârlık yapmanın lüzumunu, hele bugünkü vaziyete gelindikten sonra, kabul etmek zaruri olmaktadır. Fakat ne tipte ve ne derecede fedakârlık? Eğer idare edenlerle idare edilenler ayrımını kabul edersek. şöyle diyebiliriz: İdare edilenlerin fedakârlık yapmaları lazımsa idare edenlerin fedakârlığa katlanmaları muhakkak zaruridir. Bu vatandaşın fedakârlığın zaruretine inanabilmesi için de lâzımdır. Başındakilerin böyle hareket ettiklerini gören vatandaş buna daha kolaylıkla katlanabilir. İngiltere, diğer bir takım işlerde olduğu gibi, harp içinde bunun en iyi misalini vermiştir. Kraliçenin çocuklarının doğumu sırasında lüzumlu eşya ve maddeleri, diğer bütün İngiliz anneleri gibi ve keza' Başbakan Churchillin kızının düğününde kullanacağı şekeri alelade İngiliz vatandaşı gibi vesikayla temin etmeleri fedakârlığın halka gösterilen en güzel örnekleridir. Buna benzer hareketlerin memleketimizde de görülmesi lâzımdır. Bunlara ilâveten ve belki bunlardan da mühim olarak idare edenlerin idare edici sıfatıyla yapacakları bazı fedakârlıklar da vardır. Bu bilhassa memleketimiz gibi, kültür seviyesi düşük olan memleketlerde, idealist politikacı olmıya çalışmak ve kısa vadede ucuz ve kolay muvaffakiyet elde etme arzusundan vazgeçmektir. Diğer memleketlerle mukayese edildiğinde, memleketimizde idare edenlerin üzerindeki yük çok daha fazladır.

İdare edilenlerden, umumi ifadesi ile vatandaşlardan istenen fedakârlığa gelince: kalkınma sonunda elde edilen refah yükselmesinden vatandaşlar eşit miktarda istifade edeceklerse - ki böyle olmalıdır - kalkınma sırasında da eşit fedakârlığa katlanmalıdırlar. Burada nisbî olarak eşit bir fedakârlıktan bahsediyoruz.

Sahaların tayini zaruridir

Diğer bir mesele de fedakârlığın yapılacağı sahaların tayinidir. Acaba hangi sahalarda fedakârlık yapmalıdır? Fedakârlık modasının hakim olduğu şu günlerde sadece lüzumlu sahalarda mı, yoksa lüzumsuz sahalarda da mı fedakârlık yapılıyor T Bir misal verelim: Çay içmek isteyen bir kimsenin çay içmemekte yaptığı fedakârlıkla, buz dolabı veya otomobil almak isteyen bir kimsenin bu arzusunu ileriye talik ettiği zaman yaptığı fedakârlık arasında fark vardır. Otomobil veya buz dolabı almak istiyen, bugün onları alamaz, fakat şartlar müsait olduğu gün tasarrufunu buna harcamakla, biraz gecikmiş olmakla beraber isteğini yerine getirir. Bütün fedakârlığı istihlâkini biraz geciktirmesidir. Halbuki günde bir bardak çay içmekte olan kimsenin bir müddet çay içmemekle yaptığı fedakârlık tamamen farklıdır. Bir sene çay içemiyen müstehlik sene sonunda çay bulduğu zaman bütün sene boyunca içemediği 365 bardak çayın hepsini birden içemez. Sadece bir kaç gün için istihlâkini bir miktar arttırır o kadar...

İstenecek fedakârlığın derecesini tayin de mühim problemlerden biridir. Gerekli fedakârlık miktarının iyice hesaplanması lâzımdır. Vatandaşları lüzumsuz yere sıkıntıya sokmak hem adil olmaz, hem de tehlikeli olabilir. Fakat ne yazık ki fedakârlık taleplerinin her kanaldan yapıldığı şu günlerde, bu tip hesaplamaların bulunduğuna dair en ufak bir karine bile mevcut değildir.

Memleketimiz bir fedakârlıklar memleketidir. Uzun zamandan beri Türk vatandaşlarının fedakârlık yapmaksızın yaşadığı gün mevcut değildir. Bu sebeple fedakârlık talebinde bulunmak bir bakıma zor, bir bakıma göre ise kolaydır. Zordur, çünkü bunca senedir fedakârlık yapmış olan bir toplumdan hâlâ ve eskisinden kat kat fazla fedakârlık istenmektedir. Kolaydır çünkü, millet fedakârlık yapmaya alışmıştır. Bu iş onun için tabii hale gelmiştir ve henüz fedakârlık yapmadan veya az fedakârlık yaparak yasamanın tadını tadmamıştır.

Gerek zorluklar gerekse kolaylıklar gözönünde tutularak yapılması icap eden iş; lüzumlu sahalarda, lüzumlu miktarlarda ve bütün sınıflara eşit yük teşkil edecek şekilde talepte bulunmaktır. Tabii bunların hepsinin üstünde, her fedakârlıktan en azamî faydayı temin edecek şekilde, hiç bir israfa meydan vermeksizin faaliyette bulunmak da şarttır.

Birleşmiş Milletler

Yabancı sermayeye yardım

Bütün dünyanın gözleri Cenevreye çevrilmiş bulunuyor. Heryor. Herkes Dört büyüklerin en selâhiyetli temsilcilerinin siyasi co-existence meselesini nasıl halledeceklerini öğrenmek istiyor. Fakat bu arada İsviçrenin bu güzel şehrinde birçok milletleri alâkadar eden başka bir milletlerarası toplantı yapılmaktadır. Bu, Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Meclisinin, iktisaden geri kalmış memleketlere yabancı hususi sermayenin nasıl yardım edebileceği hususunda yaptığı bir toplantıdır.

Küçük memleketleri alâkadar eden bu toplantı. Birleşmiş Mületlerin Ekonomik ve Sosyal Meclisinin yirminci toplantısı olacaktır. Gündemde en fazla göze çarpan şey, Birleşmiş Milletlerin, Milletlerarası hususi sermaye hareketleri hakkında yaptığı devamlı çalışmaların serisinin beşinci raporudur.

Rapor altmış altı sahife tutan bir çalışmadır. Ve dünyanın bir çok memleketlerindeki hususi yatırımların *gelişmelerini* göstermektedir. Raporda, birçok iktisaden geri kalmış memleketlerde yabancı sermayeyi teşvik için yapılan teşrii gayretlerden de bahsedilmektedir.

Birleşmiş Milletler binası
Geri kalanlara yardım

Raporun hemen hemen her sahifesinde aynı fikir hissedilmektedir-Büyük buhranın neticesinde ortaya çıkan iktisadi infiratçılık modası yavaş yavaş kaybolmakta ve yerini, hususi sermaye bakımından, memleket menfaatleri ile dış menfaatler arasında bir alâka bulunduğu fikrine bırakmaktadır.

Bilhassa âmme hizmeti teşebbüsleri ile maden sanayiinde yabancı sermayenin şüphe ile karşılandığı yatırım sahalarındaki yeni temayül yabancı hususi sermayeyi, yabancı devlet sermayesinden daha kolaylıkla kabul etme yolundadır.

Eskiden muhakkak nazarı itibara alınan, yabancı sermayenin bir işletme sermayesinin %49 undan fazla olmaması hakkındaki hüküm artık ölü hale gelmiş bulunmaktadır. Latin Amerika memleketlerinin hiç birisinde bu sert hüküm artık cari değildir. Fakat Orta Doğuda henüz bu fikirden tam olarak cayılmış değildir.

Hatta teşebbüslere yabancıların sahip olmasından yıllarca acı acı şikâyet edilen Hindistan ve Pakistanda bile bu vaziyet yumuşak karşılanmaktadır. Hindistanın resmi politikası bitaraf ve yumuşaktır. Pakistanda yabancı sermayenin'teşebbüsün %60 ına kadar sahip olabilecegi kabul edilmiştir.

Fransız hükümeti tarafından hem yabancı sermayeyi yatıranların hem de yatırımın yapıldığı memleketin menfaatlerini tatmin edecek bir teklif yapılmıştır. Fransız teklifinde Od türlü hisse senedi çıkarılması ve idari hakların kısmen veya tamamen bunlardan birine hasredilmesi istenmektedir.

Yabancı sermayeyi vergi mükerrerliğinden kurtarma yolundaki gayretlerde her yerde muvaffak olmaktadır. Bu gün aşağı yukarı 400 vergi anlaşması ya yürürlüktedir veya müzakereleri yapılmaktadır. Kolombiya hükümeti Birleşmiş Milletlere, gelirin sadece kazanıldığı memlekette vergilenmesi için çok taraflı bir anlaşma yapılması teklifinde bulunmuştur.

Hususi yabancı sermayeyi teşvik için konulmakta olan vergi muafiyetleri de gün geçtikçe daha yaygın hale gelmektedir. Uzakdoğu ve Latin Amerika memleketlerinin'hemen hemen hepsi, Ortadoğu memleketlerinin işe çoğu bu tip tedbirlere başvurmaktadırlar. Böyle vergi muafiyeti yoluyla teşvikte bulunan memleketlerin arasında Barbados'un İngiliz bölgesi, İngiliz Guinası, İngiliz Hondurası, Altın Sahili, (Jamaika, Leeward adaları, Nijerya, Trinidat ve Winward adaları vardır.

Hollanda'da, Antiller'de, Mısır'da, Formoza'da, Hindistan'da, Pakistanda, İsrail'de, Haiti'de ve Endenozyada parlak imtiyazlar verilmiştir.

Ne tip bir rüzgarın estiğini göstermek için bazı Latin Amerika Devletlerinde, hatta madenciliğe, âmme servislerine ve petrole yabancı sermayeyi davet ettiklerini söylemek kâfidir. Birleşmiş Milletlerin raporu aşağıdaki hususları göstermektedir.

ARJANTİN; İki sene önce Arjantin hükümeti yabancı sermaye faizlerinin ve kârlarının memleketten çıkarılabilmesini serbest bırakmıştı. Bu kadarla da kalmıyarak geçenlerde aynı kararı petrole ve petrol kuyularının işletilmesinden elde edilecek kazançlara da teşmil etti.

KÜBA; Nizama aykırı hareketler yapılmadığı takdirde, petrol İstihsal etmek üzere hususi Küba sermayesi ile işbirliği yapan yabancı sermayeye yapılan hükümet ikrazları bağışlanır.

ŞİLİ; Tabancı bakır teşebbüslerini kontrol edebilmek için, ayırıcı bir döviz nizamından bir gelir vergisi sistemine geçilmiştir. Bu, ilgili şirketlerin kendi memleketlerinde vergiye tabi olanlarını önleyici bir tedbirdir. Şilide kârlar üzerinde, hasılatın artması ile ters orantılı olarak azalan bir surtax vardır. Bu vergi yoluyla hasılanın artması teşvik edilmektedir.

PERU; Yabancı sermayenin âmme hizmetleri sahasına da iltifat etmesini temin etmek için Peruda geçenlerde bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanuna göre âmme hizmetlerinin fiyatları asgari olarak her üç senede bir gözden geçirilecek, ve kârın % 5 in altına düşmesi veya %15 in üstüne çıkması hallerinde fiyatlar yeniden düzeltilmeye tabi tutulacaktır.

Bugüne kadar yapılan kanunların çoğunun gayesi şimdiye kadar devletler tarafından konmuş olan ve yabancı sermayenin kazançlarının transferine mani olan hükümlerin kaldırılmasıdır.

Birleşmiş Milletler Raporu, yabancı sermayenin nakline dair olan son kanunları şöylece toplamaktadır.

ARJANTİN; Sermaye mikdarının *%8* ine kadar, olan kazançlar yıllık olarak transfer edilebilir. Sermaye % 8 kadar olan ve yeniden yatırılan kazançlar dahil) on yıl sonra anaparanın % 10 u ilâ 20 si kadar olmak üzere memleketten çıkarılabilir.

BREZİLYA; Yabancı sermaye istenildiği anda serbest olarak dışarı çıkarılabilir. Sadece kambiyo rayiçlerindeki değişiklikler yüzünden hasıl olacak kayıplar sermaye sahiplerine aittir. Sermaye akımını kontrol eden kambiyo mevzuatı yeniden tetkik edilmektedir.

ŞİLİ; Yapılan yatırımların kazançları on yıldan, yirmi yıla kadar transfer edilebilir. Esas sermaye yatırımın yapılmasından beş yıl geçtikten sonra beş eşit taksitte geri çıkarılabilir.

KOLOMBİYA; Hem kazançlar hem de sermaye serbestçe çıkarılabilir.

NİKARAGUA; Kazançlar ve sermaye, ithalata tatbik edilen döviz fiyatı üzerinden hiç bir sınıra tabi olmamak üzere yıllık olarak ve serbest döviz fiyatları üzerinden çıkarılabilir.

PARAGUAY; Kazançlar ve sermaye, kayıt edilmiş sermaye mikdarının %20 sine kadar olmak üzere yıllık olarak ve serbest döviz fiyatları üzerinden çıkarılabilir.

MISIR; Kazançlar cari kambiyo nisbetleriyle serbestçe çıkarılabilir. Sermaye beş yıl geçtikten sonra, her yıl kayıtlı kıymetin beşte birini geçmemek üzere çıkarılabilir.

İSRAİL; Eskiye nazaran liberal olan yeni kanunla hem kazançlar hem sermaye yılda kayıtlı sermaye mikdarının %10 unu geçmemek üzere çıkarılabilir.

URDUN; Kazançlar serbestçe transfer edilebilir. Sermaye bir yıl geçtikten sonra ve dört yıllık taksitte çıkarılabilir

TÜRKİYE; Ne kârların ve ne de sermayenin nakli için bir tahdit mevcut değildir.

AFGANİSTAN; Kazançlar transfer edilebilir. Sermaye de serbestçe ve resmi döviz rayici üzerinden transfer edilebilir.

TAIWAN; Kârların sermayenin %15 ine kadar olan kısmı transfer edilebilir. Daha fazla miktardaki transferler için resmi müsaade lâzımdır. Sermaye bir yıl geçtikten sonra ve esas sermaye mikdarının %15 ini geçmiyen yıllık taksitler halinde ödenir.

HİNDİSTAN; Kabul edilen yatırımlar sterling mıntıkası haricindeki memleketlere Norveç, İsveç, Danimarka her zaman transfer edilebilir.

JAPONYA; Kabul edilen sermayeler iki yıl geçtikten sonra *ve* sermayenin yüzde yirmisine varan yıllık taksitler halinde transfer edilebilir.

PAKİSTAN; Kazançlar tam olarak transfer edilebilir. Tasdik edilen yatırımların transferi de serbesttir.

Fransa

Seyahat dövizlerinin tanzimi

Fransız turistleri kendilerine müsaade edilen dövizleri şimdiye kadar yabancı tediye vasıtaları, seyahat çekleri v.s. şeklinde alabiliyorlardı. Döviz işleri ile meşgul dairenin bankalara verdiği yeni bir talimattan anlaşıldığına göre, bundan böyle bankalar turistlere tanınan havale, emirlerinin ancak bir kısmını ifa edeceklerdir. Bu miktar, Fransız seyyahları tarafından yabancı memleketlerde kaldıkları otellerde işgal ettikleri odaların bedeli olarak her hangi bir otele direkt olarak adam başına on bin Fransız frangını geçmiyecektir. Bu havalenin de diğer döviz paylan gibi seyahat pasaportuna kaydedilmesi lâzımdır.

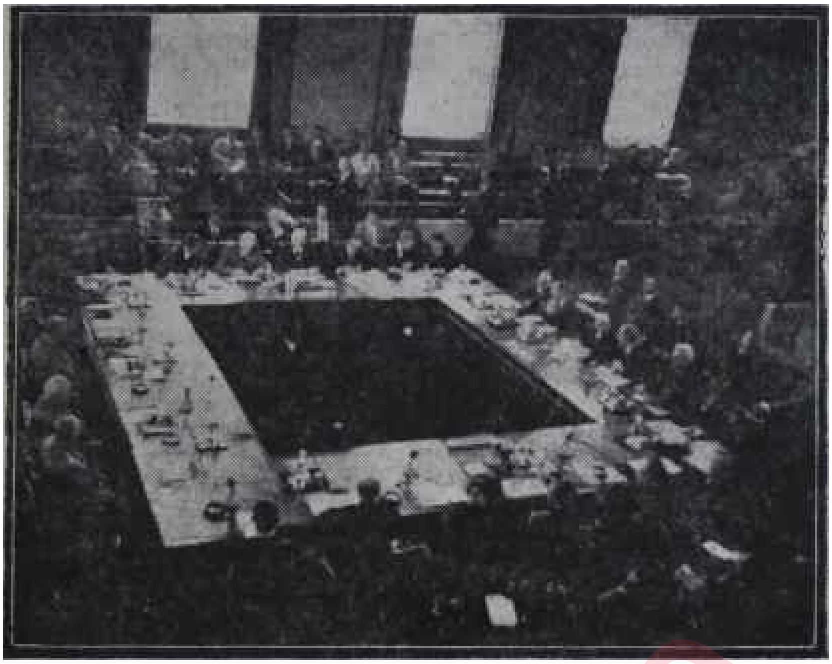
Bu kararla turistlere verilecek dövizlere doğrudan doğruya bir müdahale yerine endirekt bir müdahalenin bahis'konusu olduğu görülmektedir. Fakat netice aynı kapıya çıkmaktadır.- Turist memleketinden çıkarken elindeki dövizin az veya çok olmasına göre gideceği memleketlerde uzun yahut kısa bir müddet kalır. Fransız hükümeti döviz tasarrufu kasdı ile turistlerin yabancı memleketlerdeki ikametlerini kısaltmayı uygun görmekte ve bunu o memleketlere yapılacak ikamet bedelleri ve transferlerine bir azami had koymak yoluyla teinin etmek istemektedir.

Fransız - Alman film müzakereleri

Almanya ile Fransa arasında Hamburgda yapılan müzakerelerden sonra iki memleket arasında film ticaret münasebetlerini 1 Eylül **1955** den 31 Ağustos 1958 devresi için düzenliyen bir protokol imzalanmıştır. Protokol normal filmler ile kısa filmlere- kültür, dokümanter, eğitim filmleri v.s. - dairdir. Protokolda aynı zamanda ilerde mümkün olabilecek müşterek istihsal (coproduction) meseleleri üzerinde de durulmaktadır. Anlaşmaya göre her yıl o yıl içinde çevrilen otuza kadar film karşılıklı olarak alınıp verilebilecektir. Kısa filmlerin alınıp verilmesi için bir sınır konmamıştır, iki memleket arasında film ticareti daha geçen yıllardan itibaren güzel gelişmeler kaydetmiş bulunuyordu. 1954 yılında Batı Almanya Fransız filmlerine 8,2 milyon mark ödemiş, Fransadan da Almanyaya 3,4 milyon marklık bir transfer yapılmıştır.

Her iki memleket için bu miktarların bir kazanç olduğunda kimsenin şüphesi olamaz. Her iki memleket kısa bir zamanda medenî âleme yakışır şekilde, derhal karşılıklı mübadeleye, girişmişler ve rakkamlardan da anlaşıldığı üzere mühim meblâğ transfer yapmışlardır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Dörtlerin toplandığı salon
Bu kubbede bakî kalan...

Dörtler Konferansı

Ümitlenen dünya

2 3 Temmuz 1955 günü Cenevre halkı gazetelere göz attığı zaman, bir müddetten beri gürültüsü devam eden, Milletler Sarayında büyük bir masa etrafında toplanan "dörtler" in dağıldıklarını öğrendiler. O gün, Cenevre halkı sulhtan, milletlerin anlaşmasından ziyade, kendi memleketlerinin kazancını tetkik ve tesbit ile meşguldü. Çünkü Cenevre'de bir dörtler toplantısı demek, bütün dünyanın gözünü İsviçreye toplamak demekti. Gene Cenevrede beynelmilel ve büyük çapta bir toplantı demek, İsviçre'ye bol miktarda misafir, yabancı insan ve dolayısiyle döviz gelmesi demekti.

Konferans beş gün arasız devam etmişti. İki günden son güne kadar dünya milletleri dörtlerin gene bir açmaza girecekleri endişesi ile gazeteleri, ajansları takip etmişlerdi: Tarihin seyrini değiştirecek kararlar alınacak mıydı ?

Dörtlerin iyimserlik içinde dağıldıkları son gün etrafa yayıldı, soğuk harp sona ermişti, başkanlar böyle söylüyorlardı ve "diğer meseleler Ekimde dört Dışişleri Bakanı tarafından müzakere edilecekti."

Bütün bunlar bir anlaşma, soğuk harbin sonu ve dünya sulhusun gerçekleşmesi miydi ? Yoksa her iki taraf, Batılılar ve Sovyetler yeni bir oyalama plânını tatbik etmekle mi meşguldüler?

Konferansa hazırlık

Cenevre konferansı pek iyimser bir hava içinde açılmıştı. Bu iyimserliği daha Devlet • adamlarının konferansa tekaddüm eden günlerde verdikleri demeçlerden sezmek o kadar güç değildi. Bilhassa Mareşal Bulganin'in beyanatı bu bakımdan dite* - kati çekmekteydi Sovyet Başbakanı Cenevreye hareketinden önce Moskovada yaptığı bir basın toplantısında, Sovyetlerin, bu konferansa, diğer büyük devletlerle milletlerarası meseleleri müzakere etmek ve bunlara mutlaka birer hal çaresi bularak milletlerarası gerginliği azaltmak için gittiklerini bildirmiş ve bu toplantı sonunda elde edilecek sulhün kütü de Olsa bir harpten evlâ olduğunu ilâve etmeyi de unutmamıştı. Bulganin, Sovyet idarecilerinin şimdiye kadar yaptıklarının aksine, beyanatında . Birleşik Amerika ve müttefiklerine çatmıyor ve soğuk harbi - sorumunu kimseye yüklemeksizin - bir vakıa olarak kabul ettiğini belirtiyordu. Bundan başka, gene Bulganine göre, Avrupada müşterek bir güvenlik sisteminin kurulması da tamamen imkânsız değildi.

Başkan Eisenhowr ise, kendisini Cenevreye götürecek uçağa binmeden bir saat önce, radyo ve televizyon ile yayınlanan kısa bir konuşmasında, Bulganin'e yakın bir iyimserlikle, konferansa on seneden beri bütün milletlerarası münasebetlere hakim, plan zihniyeti değiştirmek azmiyle gittiklerini söylemiş ve Cenevrede görüşülmesini gerekli saydığı meseleleri şöylece sıralamıştı:

1. Silahsızlanma meselesi

2. Peyk devletlerin dununu

3. İkiye ayrılmış devletler meselesi (Almanya, Çin Kore ve Vietnam)

4. Hür devletlerin, iç islerine vaki müdahaleler meselesi

Masa başında...

Cenevrede Dörtler ilk defa olarak 18 Temmuz sabahı saat dokuzda masa başında toplandılar. Dünyayı bütün bir hafta boyunca kâh ümide, kâh bedbinliğe düşüren konuşmalar o gün başladı. İlk konuşmayı yapan Başkan Eisenhower "ideolojik görüş ayrılıklarının umumi bir anlaşmaya meni teşkil etmiyeceğini" söylerken on yüdanberi bir Amerikan Devlet adamının ağzından duyulmayan bir söz ediyordu.

Konferansta patlak veren ilk ihtilâf beklenildiği gibi Amerika ile Sovyet Rusya arasında değil, fakat Fransa ile batılı müttefikleri arasında vuku bulmuştu. Konferansın birinci gününde söylediği demeçte Fransız Başvekili Edgar Faure'un Sovyetlerin ötedenberi ağızlarında çiğnedikleri ve Amerikalıların da yanaşmak istemedikleri "müşterek bir Avrupa güvenlik sistemi" ne rıza göstermesi ve hatta böyle bir sistemin kurulmasını bizzat teklif edecek kader ileri giderek kraldan ziyade kral taraftarı kesilmesi Amerikalıları hiddetlendirmişti. Zira konferanstan önce yap-

Foster Dulles
Ekim ayının şahı

tıkları ihzari toplantılarda Batılı Devlet adamları Rusya'nın karşısına müttehit bir cephe ile çıkacaklarına dair karara varmış bulunuyorlardı. Halbuki bu teklifi ile Fransa, Rusyanın safında yer almıştı. Nitekim Mareşal Bulganin de aynı gün verdiği beyanatında. "Kuzey Atlantik anlaşması teşkilâtı, Batı Almanyanın tekrar silâhlanmasına yol açan Paris anlaşmaları ve Doğu Avrupadaki komünist memleketler arasında NATO tipinde bir teşkilât kurulmasını sağlayan Varşova anlaşmasının iptali ve bu anlaşmaların yerini alacak ve Avrupanın umumuna şamil yeni bir kollektif güvenlik sisteminin kurulması" nı teklif etmişti. Kolayca anlaşılacağı gibi, bu teklif kabul edildiği takdirde Rusya, önce Almanyanın silâhlanmasına mani olacak, sonra d?, - böyle bir Paktın azaları arasında Rus nüfuzu altındaki memleketler çoğunluğu teşkil edeceği için - Avrupada durumunu kuvvetlendirmiş olacaktı. Bunun içindir ki Eisenhower kollektif bir güvenlik sistemine yanaşmadan ve Avrupa güvenliği konusu ile ilgili muayyen teklifler serdetmeden, sadece, Rusya kendisini Almanyanın yeniden birleşmesinden dolayı tehlikede hissettiği takdirde Sovyetlere bir Amerikan garantisi teklif etmekle yetinmişti.

Eden'e gelince; İngiliz Başvekili Avrupa güvenliğini teminat altına almak için Büyük Britanyanın "A.B.D., Sovyetler Birliği, Fransa ve yeniden birleşmiş bir Almanyayı ihtiva edecek •bir güvenlik paktına iştirake hazır" olduğunu belirten bir teklifte bulunmuştu. Bundan başka Büyük Britanya Doğu ile Batı arasında askerlikten tecrit edilmiş bir bölge kurulması imkân ve ihtimallerini tetkike de hazırdı.

Almanya ve Avrupanın güvenliği

İlk gün yapılan konuşmalardan da anlaşılabileceği gibi, Dört Büyükleri ilgilendiren ilk mesele iki Almanyanın birleştirilmesi ve Avrupa - dolayısıyla dünya - güvenliği olmuştu. Nitekim salı sabahı dört Devletin en yüksek kademedeki temsilcilerine refakat eden dört Dışişleri Bakanının yaptıkları bir toplantıda hasırlanan gündemin ilk maddesini Almanyanın birleştirilmesi, ikinci maddesini ise Avrupa güvenliği teşkil ediyordu. Diğer iki madde ise sırasıyla silâhsızlanma meselesi ve Batı ile .Doğu arasındaki münasebetlerin sıklaştırılması idi.

Dört Büyükler Almanya meselesini görüşmeye salı günü' öğleden sonra başlamışlardı. Bu görüşmeler esnasında söz alan Sovyet Başbakanı iki Almanyanın birleştirilmesi ile Avrupanın güvenliği meseleleri arasında sıkı bir bağ olduğunu işaret etmişti. Bulganin'e göre, Almanya ancak'Avrupada müşterek bir güvenlik sistemi kuruduktan sonra birleştirilebilirdi. Bu sistem de bizzat Batı Almanyanm dahil bulunduğu ve tecavüzi bir mahiyet taşıyan Nato'nun iptal edilmesinden sonra kurulabilirdi. Nato'nun lağvını düşünmek ise bugün için mevsimsizdi. Şu halde Almanyanın birleştirilmesini düşünmek için daha önümüzde zaman vardı.

Başkan Eisenhower Bulgânînin bu beyanatını cevapsız bırakmıştı. Başkan Nato'nun tecavüzi değil, fakat tedafüi bir teşkilât olduğu hususunda İsrarla durmuş, aksi takdirde Birleşik Amerika ona iştirak etmezdi, demişti. Amerika halkının harp istemediğini belirten Eisenhower, konuşmasının bir yerinde toplantıda bulunan Mareşal Zukof'un gözleri içine bakarak "Şu anda aramızda bulunan Mareşal Zukof da bilir ki, bir asker olarak daima doğru konuştum. Sizi temin ederim ki Kuzey Atlantik Paktı Kuvvetleri Başkumandanlığını deruhte ettimse, bunu bu teşkilâtın harpten ziyade sulhe hizmet edeceğine inandığım için yaptım, harpten, bir yenisine başlamak kuvvetini kendimde göremiyecek kadar bıkmış bulunuyorum." demişti.

öyle anlaşılıyor ki bizzat Bulganinin bile "Size inanıyoruz" diyerek' karşıladığı bu sözler de Sovyet idarecilerini ikna etmeye kâfi, gelmemiş ve Sovyetler Almanyanın birleştirilmesi meselesinin halli için gerekil zamanın gelmediğini ileri sürmekte İsrar etmişlerdi.

Avrupanın güvenliği meselesi de ayni fasit dairenin *İçine* sıkışıp kal: mıştı. Konferansın sonunda yayınlanan tebliğde de anlaşıldığı gibi, Dörtler, Almanyanın birleşmesinin mi Avrupa güvenliğini doğuracağına, yoksa Avrupanın güvenliğinin mi Almanyanın birleşmesine yol açacağına bir türlü karar verememişlerdi. Gene aynı tebliğden anlaşıldığına göre, bu iki dâva da Ekim ayında Cenevrede toplanması derpiş edilen Dört Dışişleri Bakanlarına devredilmişti. Dörtlerin direktiflerine göre, Dışişleri Bakanları Almanya ve Avrupa güvenliği meselelerinde Konferansa teklif edilmiş olan muhtelif tasarıları inceliyerek bir hâl çaresi bulacaklardı.

Tek bir cümle ile, iki Almanyanın vuslatı başka bahara kalmıştı.

ya *silâhsızlanma?'.*.

Silâhsızlanma meselesine gelince, bu konuda bütün dünyada geniş akisler yaratan bir teklifte bulunma şerefi Eisenhowere aitti. Başkan, perşembe günü yapılan' oturumda söz alarak Birleşik Amerika Devletleri ve Sovyet Rusyanın, birbirlerine, askeri tesislerinin tam bir plânım vermelerini ve her iki memleketteki bütün askeri tesislerin havadan teftişine karşılıklı olarak müsaade etmelerini teklif etmişti. Başkan, böylece, iki Devletin de kendisini baskın şeklindeki bir taarruza karşı daima emniyette hissedeceğini ve böyle bir gelişmenin dünya gerginliğinin gevşemesine yardım edeceğini ileri sürmüştü. Ancak Eisenhower plânları verilecek ve havadan teftiş edilecek tesisler arasında atom tesislerinin bulunup bulunmayacağını zikretmemişti.

Bütün dünyada müsait karşılanan bu teklif nihai tebliğde bahis konusu [bile edilmemekte idi. Tebliğde kaydedildiğine göre, Dört Büyükler, silâhsızlanma meselesinde, büyük devletlerin silâhlanma programlarında yapacakları kesintiden artacak olan bütçe fazlalıklarının iktisaden geri kalmış memleketlerin inkişafıma sar-

Eisenhower ve ailesi Cenevre'de Amerikan kilisesi önünde
Duası kabul olundu mu?

fedilmesi hakkında vaki bir teklifi muvafık bulmuşlar ve bu prensip dahilinde bir anlaşma zemini temin edilmesi için Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Silâhsızlanma tâli komitesine gerekli talimatı vermişlerdi.

Fare doğuran dağ..

Netice ne idi? Bir hafta süren bu konferansın sonunda hangi milletlerarası meseleler çözülmüştü? Bu suallerin akti bir cevabını verebilmek için vakit henüz erkendir. Fakat bugün için dağın doğura doğura bir fare doğurduğunu söylemek, her halde yanlış olmaz.

Almanya meselesi görüşülmüş, bir hal tarzı bulmak vazifesi Dışişleri Bakanlarına aktarılmıştı. Avrupa güvenliği de aynı akıbete uğramaktan kurtulamamıştı. Silâhsızlanma meselesi ise Birleşmiş Milletler Teşkilâtının hiç bir yetki ve kudreti olmayan tâli bir organına havale edilmişti. Bu organ ne yapabilecekti? Büyük devletlerin silâhlanma programlarında nasıl bir kesinti yapılmasını teklif edecekti?. Bir hâl tarzı ve anlaşma zemini bulsa bile bunu Birleşmiş Milletlere mi, yoksa Dört Büyüklere mi sunacaktı? Bütün bu sorular ilerde çıkabilecek bir anlaşmazlığın bugün atılmış tohumları olabilirler. Bu bakımdan, silâhsızlanma meselesi de diğer iki mesele gibi yüzüstü bırakılmış sayılmalıdır.

Şurası muhakkaktır ki bu konferansın önemi elde edilen - veya edilemiyen - neticelerden değil, konferans süresince taraflara hâkim olan zihniyetin yeniliğinden ileri geliyordu. On seneden beri ilk defa bir masa başında toplanmakla Dörtler dünya meselelerini müzakere yolu ile hal etmenin mümkün ve gerekli olduğunu kabul ediyorlardı. Bu yeni anlayış havası devam ettiği takdirde, günün birinde bu meselelerin bir hal tarzına bağlanmaları pek âlâ mümkün olabilirdi.

Avrupa Konseyi

Strasburg... Temmuz (Aydemir BALKAN yazıyor)

Delegelerimizin gayretleri

Konseyin ikinci gününden itibaren komisyon çalışmaları başladı. Bizim için en önemlisi tabiatiyle iktisat komisyonunun çalışmaları olacaktı. İstikraz taleplerimizin ve iktisadi durumumuzun bütün tafsilâtı düşünülecek olursa hakkımızda verilecek raporun ehemmiyeti aşikârdı. Konseye sunulacak olan hu raporun Avrupanın hususi sermaye veya devlet yatırımları faaliyet merkezlerine ne derece tesir ettiği de gözden kaçmamaktaydı. İstikbalimiz hattâ halimiz için iyimser, teşvik edici mülâhazaların iktisadî hayatımızın gidişatı hakimin dan, hele son teşebbüslerimizin neticelerinden sonra, ne derece önemli olduğu biliniyordu. Bütün mesele her şeye rağmen bu mülâhazaları komisyon notları arasına alabilmekti.

Fakat bu nasıl kabil olacaktı ? İktisadî durumumuzun parlak olmaktan çok uzak bulunduğu herkes tarafından bilinen bir hakikatti. Yeni ümit kapılarını nasıl açabilecektik? Komisyondaki Alman delegelerinin ve başkan Federspiel'in pek de lehimize olmadıkları malûmdu. Onları nasıl ikna edebilecek, edindikleri gayri müsait intibaları nasıl silecektik? Komisyon delegeleri ve başkan Federspiel dört ay evvel Türkiyeyi ziyaretle "İnkişafı geri kalmış memleketler" hakkındaki etüdlerini tamamlamışlardı. Bu delegelerin gerek resmî temaslarında, gerek şahsî tetkiklerinde iyi intibalar edinmedikleri, hattâ kırgınlık vesilesi olacak bazı olayların geçtiği söyleniyordu. Nitekim komisyon çalışmalarının hemen ilk gününde bütün bu endişelerin yersiz olmadığı görüldü. Bunlara rağmen komisyondaki Türk temsilcileri bu zahmetli ve çetin yükün altından nasıl kalkacaklardı?

Fethi Çelikbaş
Konseyde başkan

•

İktisadi komisyon çalışmalarına en kuvvetli iki delegemiz, Fethi Çelikbaş ve Feridun Ergin iştirak ediyorlardı. İkisi de gerek iktisat gerek umumi formasyon bakımından Avrupalı meslekdaşlarından hiç de aşağı değillerdi Yalnız ister istemez akla bir sual gelip takılıyordu: Çelikbaş ve Ergin son zamanlarda hükümetin bazı kararlarını tenkid etmişler, bunlara cephe almamışlarsa da iştirak etmediklerini ihsas ettirmişlerdi. Çelikbaş Strasburg'da "Le Monde" un politik muhabiri C. Julienin ve benini müşterek suallerimize sarih cevaplar vermişti: Beş senedir takip edilen iktisadi politikada bir çok yanlışlar yapılmış, bunların çoğunda da uzun zaman ısrar edilmişti. Çelikbaşa göre liberasyon metodlarına muvazi olarak alınması icap eden mühim tedbirler alınmamış, döviz stokumuz erimiş, Dış ticaret dengemiz aleyhimize olarak çok bozulmuştu. Beş senedir takip edilen iktisadi politika bir yanlışlıklar serisiydi...

Feridun Ergin'e gelince, D.P. li milletvekilinin üç arkadaşiyle beraber bundan 6 ay evvel hükümete bir muhtıra verdiği hatırlarda olsa gerektir. İktisadi durumumuzun acı bir tenkidi olan bu rapor ilerisi için hiç de iyimser görüşler taşımıyordu. İtiraf etmek lâzım gelirse bu derecede özlü ve ilmi bir tenkidi, muhalefet partisi senelerce yapamamıştı. Muhtelif tazyikler sonunda diğer üç milletvekili rapordan imzalarını teker teker çekmişlerdi. Fakat Ergin görüşlerinde ızrar etmişti. Olaylar kendisini büyük bir süratle haklı çıkardı. Ergin iktisadi politikamız için altı ay evvel verdiği hükmün doğru çıktığına şahit olmakla elbet memnun değildi. Fakat raporu hâlâ da hükümet sözcüleri tarafından şiddetli tenkidlere uğramaktaydı. Diğer taraf da görüşlerinde ısrar ediyordu. Bu da elbet onların hakkı idi..

Şu halde Çelikbaşın ve Erginin Avrupa konseyinde iktisadi komisyon çalışmalarına iştirak ettirilmelerinden murad neydi? Bununla ne elde edilmek isteniyordu? Onlardan ziyade, tenkidlerini haksız bulan ve kendilerine karşı hükümet görüşünü müdafaa edenleri bu çalışmalara iştirak ettirmek mantıki değil miydi? Aksi takdirde garip bir tezada düşülmüş olunmuyor muydu?.. Gerek iktisadi politikamızda, gerek bunu senelerdir güden elemanlarımızda bir değişiklik de olmadığına göre bu tezat nasıl izah edilecekti? Komisyondaki diğer Avrupalı delegelerin- karşısında Çelikbaş ve Ergin kendi tenkidlerinin bir aksisedasını dinlemiyecekler miydi? Şu halde?,.. Yoksa hakikaten söylendiği gibi onları Meclisten yılda birkaç defa uzaklaştırılmakla muayyen çevrelere tesirleri azaltılmak mı isteniyordu?.. Yoksa Avrupa Konseyine iştirak muhalefetin, iktidar partisi İçindeki muhalefetin- bir diyeti miydi?..

Bu suallerin cevabını bu iki şıkta vermek belki kabildi. Fakat ileri sürülen bir üçüncü nokta daha vardı ki diğerleri kadar aykırı elmasa dahi onlardan daha az acı değildi: Avrupa Konseyi iktisadi Komisyon çalışmalarına eşit seviyede iştirak için pek az elemanımız vardı. Avrupalı eksperler karşısına, kanaatleri ve kararları ne olursa olsun, kendilerine muhatap olacak kuvvetli delegelerimizi bu pek az eleman içinden seçmek çaresizliğinde idik. Bu tercih sebebi eğer doğru ise, durumun bütün garipliğine ve acılığına rağmen ilerisi için ümit verici bir işaretti. Bu

zihniyetin diğer konularda da tezahür etmesi hayır kuvvetlerinin galebesi demekti.

Komisyon gözcüsünün intibaları

Durum, iktisadi komisyon toplantılarında, ilk günler hiç de lehimize inkişaf etmedi. Danimarkanın eski Ziraat Bakanı olan Başkan Federspiel ve Alman temsilcileri, Kalbitzer, Von Streti ve Leverkühn uzak vaziyetlerini muhafaza ediyorlardı. Müdahaleleri bizim içlik biç de müsait sayılmazdı. Çelikbaş ve Ergin saatlerce adım adım bizi savundular. Konseye verilecek raporda Türkiye bahsi bizim için mümkün olduğu kadar lehimize olmalı, biç olmazsa bazı tabirler yumuşatılmalı İdi. Asıl mesele 'başlangıçtan beri devam eden çekingen ve şüpheci durumun izalesi, karşılıklı itimat ve güvenliğin doğması idi.

Alman delegesi Hellmut Kalbitzer ile iki defa görüştüm. Herr Kalbitzer iktisadi komisyon sözcüsü idi. Bundeshaus'ta sosyal-demokrat mebusuydu. Kırk iki yaşında, Hamburglu bir iktisatçı olan Hellmut Kalbitzer memleketimizi iktisadi komisyon üyeleriyle ve başkan Federspiei ile beraber dürt ay evvel ziyaret etmişti. Gerek İstanbuldaki, gerek Ankaradaki temaslarından pek de memnun görünmüyordu, Çok defa Bakanlık özel kalem müdürleriyle oyalanmışlar, tetkikleri için kâfi derecede alâka ve imkân görememişlerdi. Bele Başbakanın kendilerini kabul edemeyişine üzgün görünüyordu. Kalbitzer'in şikâyeti muayyen konularda muayyen elemanları muhatap olarak bulamayışlarıydı. Çok defa hazırlıksız bir şekilde gayrı mesul şahısların karşısında vakit kaybetmişlerdi. Çalışmaların verimli olması için muayyen esaslardan hareket şarttı. Halbuki bu esaslarda dahi tartışma konuları açılıyordu. Herr Kalbitzer'in hayret ettiği bir cihet de temas ettikleri memurların yetkilerinin bilgileriyle tere orantılı bir şekilde genişlemesiydi. Bakanlıklarda karşılaştıkları bazı genç teknisyenlerde takdir ettikleri bir vukuf ve anlayışla karşılaşmalarına rağmen kademeler yükseldikçe bunların kaybolduğunu hayretle Sürmüşlerdi. Kalbitzer'e göre asıl işimize yarıyacak elemanları saklamakta maharet sahibiydik.

Ankaradan sonra ziyaretine şahsi olarak devam eden Herr Kalbitzer otomobille Kayseri ve Sivas üzerinden Samsuna kadar giderek tetkikler yapmıştı. Resmi program haricinde muhakkak çok daha faydalı Ur seyahat yapan Kalbitzer memleketimizdeki zengin kaynaklara rağmen vaziyetimizin nezaketini müşahede etmişti. Halbuki elimizde tabii servetlerden başka geniş bir insan kitlesi de varda. Üstelik bu kitlenin yarısından fazlası genç insanlardı- Kalbitzere göre bu durumumuza sebeplerden başlıcaları iktisadi politikamızda zirai primlerdi. Nüfusumu* zun yüzde seksenine prim veriyor bunu gerideki yüzde yirmiden çıkarmak istiyorduk. Ordumuz ise iktisadi inkişafımıza mani olacak kadar geniş tutulmaktaydı. Ticari münasebetlerimiz lüzumundan fazla tek taraflıydı. Karadeniz sahillerini ziyaret ederken hiç bir geminin kuzeye gitmediğini ve kuzeyden gelmediğini hayretle görmüştü. Halbuki üç komşu devlet vardı. Siyasi kanaatler ve ihtilâflar ne olursa olsun ticarete devamda elbet fayda görülebilirdi. Komisyonun Türkiyeyi ziyaretine tekrar temas eden Kalbitzer kendileriyle işbirliği yapmak için beynelmilel bir teşkilâttın vazifelileri olarak gelen bir heyetin makamlarımız tarafından kafi derecede önem ve alâka ile karşılanmadığına hâlâ hayret ettiğini bildirerek sözlerine son verdi,

•

Çelikbaş ve Ergin üç gün müddetle çetin anlar geçirdiler. Fakat tedricen aradaki buzlar eridi, yavaş yavaş bir karşılıklı anlayış havası yerleşmeğe başladı. Diğer delegeler karşılarında sert taşlar olduğunu anlamışlardı. Bu, bilâkis eşit kuvvette insanların belirli bir mücadeleden belirli bir sonuca varmaları demekti. Çelikbaş ve Erginden Türkiyede hücum ettikleri davaların Strasburg'da avukatlığını yapmalarını istemiştik. Rapor sonunda bizim isteğimize uygun bir şekilde kaleme alındı. Hattâ bazı sert tedbirleri çıkarttık bile. Yatırımlara bu kadar muhtaç olduğumuz bir devirde ürkütülmemesi icap eden çok şey vardı. Bütün mesele evvelâ itimad ve emniyeti telkin idi. Çelikbaş ve Ergin bu çetin mücadeleden başarıyla çıktılar. Strasburg imtihanında hükümet kuvvetli müdafiler bulmuştu. Şimdi, sıra Ankara imtihanında değil miydi?..

Macaristan

Bir Kardinal kurtuluyor

Geçen Cumartesi gecesi Macar radyosunda Macar Haberler AJansının Fransızca olarak yayınlanan bir tebliğini dinleyenler hayretler içkide kaldılar: 1949 Şubatında komünistler tarafından ihanet, casusluk ve karaborsacılık suçlariyle itham edilip Budapeşte Halk Mahkemesi tarafından müebbet hapis cezasına çarptırılan Kardinal Mindszenty, yaşının ilerlemesi ve sıhhi durumunun bozukluğu sebep gösterilerek, din adamlarının ve kendi talebi üzerine tahliye edilmiş bulunuyordu.

1948 Ocağında Kardinal tayin edilen Mindszenty bundan önce bir kere de Naziler tarafından hapsedilmiş, fakat çabuk tahliye olunmuştu. Bu seferki mahkûmiyeti nisbeten daha uzun sürmüştü. Eğer komünistler şu günlerde şiddeti! bir sulh taarruzuna girişmiş olmasalardı daha da uzun sürecekti, fakat öyle anlaşılıyor ki Sovyet Rusya dış münasebetlerini yeniden tanzim ettiği bir zamanda Vatikanla daha fazla dargın kalmak istememişti.

Kardinal Mindszenty
Hapisaneden manastıra

Hatırlarda olduğu veçhile Macaristan'da kilise ile Hükümetin arası o zamana kadar serbest tedrisatta bulunan okullara Devletin müdahale etmek istemesi üzerine açılmıştı. Kardinal 7 Haziran 1948 de, bunun Kilisenin işlerine müdahale demek olduğunu ileri sürerek, projeye karşı cephe aldığını bildiren bir beyanname neşretmiş ve bu projeyi hazırlıyanlar ile Kilisenin haklarını sınırlamaya yeltenen her teşebbüse iştirak edecek kimseleri aforoz edeceğini bildirmişti. Mindszenty'nin bu tehdidi tesirsiz kalmış ve bunun hemen akabinde proje Meclis tarafından kabul edilmişti.

Ancak bundan sonra Kardinal rejim için tehlikeli adam damgasını yemekten kurtulamamış ve 28 Aralık 1948 de yukarda saydığımız suçlarla itham edilerek mahkeme karşısına çıkarılmıştı. Bu mahkeme sonunda Macaristanın en büyük din adamı müebbet hapse mahkûm edilmiş bulunuyordu.

Bu kararın bütün dünyada uyandırdığı akisler kolayca tahmin edilebilir. Şimdi alman haber ise o kadar büyük bir tepki yaratmamıştır, zira Budapeşteden evvelce de sızan bazı haberler böyle bir tahliyenin yakınlaştığını tahmin ettiriyordu. Kaldı ki yetkili Macar makamları Kardinale nısbi bir hürriyet bahşetmekle • bundan böyle Kardinal kendine tahsis edilen manastırda ikâmet etmek zorundadır katolik kilisesinin en yüksek mevkilerinden birini işgal eden bir zata karşı bundan yedi sene evvel yaptıkları bir gafı tamamen tamir etmiş olmuyorlar. Bu tahliyenin' daha ziyade politik sebeplerden geldiği bütün dünyaca bilindiği içindir ki Rusya attığı bu taşla ikinci kuşu vuramamış yani Vatikan'a yaranamamıştır.

T I B

Papa XII. nci Pius
Doktorları yeminle yola getirecek

Meslek

Hekimin vazifesi

Hekim, insanları hastalığa, yaralanmalara ve ıztıraba karşı korumağa mecburdur. Bu üçgen yani yaralanma, hastalık ve ızdırap her zaman, her yerde sulhda fakat en çok savaşta mevcuttur. Savaşta hekimin eline ve ihtimamına terk edilen pek çok sayıda hasta ve yaralı onun nazari ve amelî bakımdan bilgisini arttırır ve genişletir. Bu bilgi artışı bir hayır olabilir. Ancak bu bilgi artışını temin etmek için bütün vasıtaların meşru sayılmasını gerektirmez. Yani ilim, başkalarına zarar vermek, savaş sırasında bilgi arttırmak amacı ile onlasın üzerinde laboratuvar hayvanları, kobaylar, tavşanlar ve fareler gibi deneyler yapmak sapık niyeti ile kullanılırsa şüphesiz bir hayır olmaktan çıkar. A.B.C. . atom, kimya, biyoloji - vasıtalarının, kitleleri yok edecek metodların, millî, siyasî ve ırkî düşmanları ortadan kaldıracak usullerin, yaralılar, malûller veya şifası imkânsız hastalıklara yakalanmışlar için yeni euthanasie yollarının aranması, bulunması ve kullanılması saf ilmi bir buluş ve gelişme olarak düşünülecek olursa belki müsbet bir değer sayılabilir. Fakat bunlar her hekimin, her ordu başbuğunun hattâ daha geniş olarak her milletin elinde aynı değeri taşımazlar. Bir tecrübenin yaşayan insanlar için tehlikeli belki de öldürücü olmaksızın pratikte kullanılabileceğine dair bilgi veya kesin kanaat edinmek imkânsız bulunduğu takdirde takip edilen gaye ne olursa olsun, bu deneyi mazur göstermeğe imkân yoktur. Şunu söylemek istiyoruz: Ne barışta, ne de savaşta; yaralıların, harb esirlerinin, zoraki iş mükelleflerinin ve toplanma kamplarına sürülenlerin serbestçe veya otoritelerin tasvibi ile tıbbî tecrübelerde laboratuvar hayvanları gibi kullanılmaları ve bu çalışmalara konu teşkil etmeleri doğru değildir. İkinci dünya savaşında bu yollara baş vurulmuş olması ne hekimi ne de emrinde çalıştığı otoriteleri lanetten kurtaramamış üzücü bir olaydır.

Hekimin vicdanı

Hekimin Vicdanına kendi meslekî faaliyetleri, ahlâk bakımından da daima en ulvî tarzda hareket prensibi yani - yardım etmek ve iyileştirmek, haksızlık yapmamak- tahrib etmemek ve öldürmemek- hâkim olmalıdır. Bu düşünceler hekime; barışta ve en çok savaş sırasında; ana rahminden ölünceye kadar insan hayatına hürmet etmeği, onun iyi bir varlık olmasiyle ilgilenmeği, yara ve hastalıklarını iyileştirmeği, acı ve maluliyetlerini gidermeği, tehlikelere karşı koymayı ve savunmayı ve bu kutsal ödevlere engel olan her şeyi terk etmeği telkin eder. Bu ödevler cins, yaş, millet, ırk, kültür farkı, dost veya düşman gözetilmeksizin her insana müsavi olarak tatbik edilecektir. Bu prensipler bütün dünyada aha bir kanun şeklinde gerçekleşince* ya kadar, insan kalbinin ve bu dünyanın kirleriyle bulaşıp kararmamla her ruhun ümidi olarak kalacaktır. Bu tıb vicdanı bütün dünya hekimlerinin de müşterek vicdanıdır. Müşterek tıb vicdanı; savaş alanında olduğu kadar, modern orduların merhametsiz hücumlarlyle bir çok insanın yaralandığı, sakatlandığı, yok olduğu, acı, ızdırap ve paniğe uğradığı yurd içi bölgelerde de hep yukardaki prensiplerle hareket edecektir. Istırap ve sefalet; karşısında, ümid, imdad ve kurtuluşu bulmalıdır. Teselliyi sunanlara karşı duyulan şükran hissi de dünyanın her tarafında aynı derecededir. Hekim kararlarını, ilmin, hastanın ve müşterek iyiliğin karşılıklı münasebetlerine göre ayarlıyacaktır. İlmin menfaati her şeyden önce gelir. Hastanın menfaatine gelince hekim, kendi müdahalesine rıza göstermiyen hastayı tedavi etmek hakkına artık sahip değildir. Kendi bakımından hasta yani bizzat ferd; mevcudiyetine, vücudunun, özel organlarının tamamiyle ve onların çalışma kapasitesine tesarruf etmek yetkisine sahiptir. Burada bir sual varit olabilir. Hekim, sadece, hasta istediği veya razı olduğu için tehlikeli bir ilâcı tatbik ve muhtemelen veya kesin olarak öldürücü bir müdahaleye teşebbüs edebilir mi? Cepheye yakın veya cephe gerisindeki bölgelerde, bir askeri hastahanede veya bir teşekkülde çalışan hekim, tahammül edilmez ve onulmaz ıstıraplar karşısında hastanın isteği üzerine euthanasie'ye denk enjeksiyonlar tatbikine yetkili midir? Bunu 3 otoritelerin emriyle yapabilir mi? Cemiyetin menfaati namına resmi otorite genel olarak emrindeki masum şahısların mevcudiyetlerine ve uzuvlarının tamamiyle doğrudan doğruya tasarruf etmek hakkına asla sahip değildir. Devlet bu hakka sahip olmadığına göre onu her ne sebep ve gaye ile olursa olsun hekime emredemez. Hekim tarihin hiç bir devrinde cellât olmamıştır. İnsan devlet için değil, devlet insan içte mevcuttur. İdraksiz varlıklar, bitkiler veya hayvanların mevcudiyet ve hayatlarına tasarruf etmekte insanlar serbesttirler. Fakat başka insanların ve emrinde veya elinde bulunanların hayatlariyle asla oynıyamazlar.

Savaşta hekim

Genel olarak savaşlar karşısında da hekimin durumu açık ve kesindir. Hekim savaş düşmanı ve barış âmilidir. Ortaya çıkmış olan harp yaralılarını iyileştirmeğe hasır olduğu kadar onların husule gelmesini gücü yettiği kadar önlemeğe çalışır. İkinci dünya savaşını ve Koredeki mücadeleleri ve felâketleri gördükten sonra harp ilâhlığını bir ruh ve kalb sapıklığı olarak aforoz etmek lâzımdır. Şüphesiz hekim de vazife gerektirdiği saman hayatım seve seve hediye edecek kadar ruh kudretine ve kahramanlığa sahiptir. Fakat hekim büyük faziletler mektebi ve bu faziletlerin • tatbik alanı olduğu için ve

kahramanlıklara imkân verdiğinden ötürü savaş istemeği cinayet ve cinnetle bir tutar. Burada zaruri bir sual varit oluyor: Hekim ilmini ve faaliyetini A.B.C savaşının emrine verebilir mi ve vermeli midir? '

Kendi öz yurdunun emrinde bile olsa bir hekim olarak bu felaketi tasvip etmemesi lazımdır. Bu tip harp büyük bir adaletsizlik ve insafsızlıktır, hekim onunla işbirliği yapamaz.

Savaşların sebep olduğu bütün felâketleri yalnız hekim vicdanı önliyebilir mi? Hekim, vacdanının emrini niye yıllardan beri yerine getirip durmaktadır. Kendisine rehberlik eden bir özel yeminden başka bir desteği de yoktur. Ama artık onlar da modern savaşların vahşetleri karşısında pek tesirsiz kalmaktadırlar. Hakimi mukaddes yolundan ayırmak, onu şerre alet etmek için bir çok baskılar ve teşebbüsler de yapılmaktadır. Nazi kamplarındaki misalleri burada tekrarlamak istemiyoruz. Hekim bu hain telkinlere ve emirlere nasıl karşı koyacak onları yalnız bir kuru yeminle nasıl hükümsüz bırakacaktır? O halde, hekimi Allaha yaklaştıran yoldan ayırmıyacak koruyucu müeyyideler lâzımdır.

Hekimi savunan vasıtalardan biri de umumi efkardır. Yaralanmış, hastalanmış ve hekim eliyle hayata ve sıhhate kavuşturulmuş yüzbinlerce insanın muhabbet, hürmet ve itimadından örülmüş değerli bir koruyucuya sahiptir. Bu sayede bir çok hekimler silinmez ve unutulmaz birer hatıra bırakmışlardır. Bir yandan da her hekimi kendi meslekdaşları gözetmekte ve mürakabe etmektedir. Hekim- cemiyeti; içlerinde pek ender çıkabilecek vicdansızlar ve karaktersizler hakkında karar verebilir ve onu saflarından dışarı atabilir.

Hekimlerin dünyayı kaplıyan bir cemiyet kurmaları da zaruridir. Şimdiden bu yolda yapılmış teşebbüsler vardır. O. M. S. - organisation mondiale dela sante - bunlardan biridir. Bazı memleketlerin hâlâ bu teşkilâta üye olmamakta israr etmeleri acınacak bir olaydır.

Bütün dünya milletleri tarafından kabul edilecek mesleki ve tıbbî yeni bir yemin de bir çok kötülükleri ve yanlış hareketleri önliyecek bir müeyyide olabilir. Hekim mesleğini icra etmek iznini elde etmeden önce milletler arası hekimler cemiyeti mümessilleri huzurunda bir yemin merasimi yapılmalı ve orada bu ahdi tekrarlamalıdır. Bu yemin, tıbbî ahlâk prensiplerinin şahsen itirafı ve bu prensiplere riâyet etmek için bir destek yapılmasını teklif 'etmişse de kanaatimizce bu doğru değildir. Çünkü yer yüzünde bütün dinlerin en büyük mümessili sadece kendileri değillerdir. Bu yeminin O.M.S. in bulunduğu ve bütün barış hareketlerinin kaynağı olan Cenevre'de yapılması en doğrusudur. — Dr. E. E.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Fred Muggs ve "Keyno"
Maymun kalbli adam

Amerikada, New York şehri civarında Fred Muggs isminde bir genç on bir senedenberi seviştiği Lasly Martin ismindeki genç bir kadınla evlenmeğe karar vermiştir.

Senelerden sonra bu arzularında muvaffak olan yeni evliler ne yazık ki henüz on gün geçmeden kavga etmeğe başlamışlar ve evliliklerinin 34 üncü günü boşanmak üzere mahkemeye müracaat etmişlerdir.

Fred Muggs'un evlenmeden evvel yaptığı bir Afrika seyahatinde getirdiği "Keyno" ismindeki maymun başanmalarına sebep olmuştur. Fred Muggs, yavruyken aldığı bu maymuna o kadar alışmıştır ki bir türlü ayrılamamaktadır. Karısı ise maymunu son derece kıskanmakta ve kocasının maymuna kendinden daha çok vakit ayırdığını iddia etmektedir.

Genç kadın "On seneden beri evlenmeyi ümid ederek seviştik. Türlü zorluklara katlandım. Meğer bir maymunu bana tercih ediyormuş." demiştir.

(News-Week)

•

Müzikle tedavi eskiden beri bazı ruhi hastalıklarda doktorların baş vurdukları bir tedavi şeklidir. Müsbet neticeler 'Verir mi vermez mi bunu ancak tedaviyi tatbik eden doktorlar bilir. Fakat bir yandan da müziğin ruhi hastalıkları tedavi yolunda hakikaten müessir, bir usul olacağını kabul etmek lâzımdır.

Son günlerde Amerika'da müzik le tedavi yeni şekiller almağa başlamıştır. Amerikalı bazı doktorlar "Musical Therapy" ismini verdikleri bu tedavi şeklinde gariplikler icad edip durmaktadırlar.

En son söylenen şey ise klasik müziğin romatizma hastalığına iyi geldiğidir. Bu iddiaya bazı doktorlar inanmakta diğerleri ise, "Musikinin sinir hastalarını iyi ettiği ve ruhun gıdası olduğu malumdur fakat Beethovenin kemiklerin sızlamasına ne derece iyi geleceğini bilemeyiz" demektedirler.

(Time)

•

San Fransisko'da James Daily isminde genç bir duvar işçisi bir binanın altıncı katının duvarlarını tamir etmek üzere iskele üzerinde çalışırken ayağı kaymış ve paldır küldür aşağı düşmüştür. Fakat eşya yüklenmiş bir kamyonun arkasında bulunan somyenin üzerine düşmüş oradan çevik bir hareketle yere atlamıştır.

Somyenin üzerine düştüğü zaman James Dally'nın bacakları ve arkası hafifçe berelenmiş fakat hiç bir tarafının kırılmadığı ve sakatlanmadığı hayret ile müşahade edilmiştir.

Genç duvarcı o hafta bir sirk idarecileri tarafından trapez numaraları için angaje edilmiştir.

(Time)

Amerika işçi federasyonu Başkam George Meany 1960 yılında bütün Amerikalıların haftada 30 saat çalışacaklarım tahmin etmiştir. Mr Meany, "Fortune" dergisinde yayınlanan ve bu mevzuu ele alan yazısında endüstride husule gelen teknolojik ilerlemeler neticesinde başgösteren meseleleri belirterek şöyle demiştir.

"İşçi birliği hareketi teknolojik değişikliklere muarız değildir. İstikbalde iş saatlerinin azalacağını gözönünde tutmalıyız. İş saatlerinin azalması sadece İşçiye daha çok dinlenme imkânı sağlamakla kalmayıp aynı samanda işin yayılmasını da sağlıyacaktır. 1980 yılında bütün Amerikalıların haftada 30 saat çalışmalarını hedef tutmaktayız".

(A.P)

•

Atom araştırma merkezinden 100 adet kurşun tuğlanın çalınması Avustralya'nın yapacağı atom tecrübelerinin altı ay geri kalmasına sebep olmuştur.

Bu kurşun tuğlalar içinde kesmik şuaların zaptedildiği çok hassas ve yıkanmamış fotoğraf filimleri bulunmaktaydı.

Her tuğlanın kıymeti 100 Avustralya lirasıdır.

(Time)

•

Şehvet filimleri çekmek ve genç kızlarla münasebetlerde bulunmak suçundan tevkif edilmiş olan 62 yaşındaki milyoner İvan Jerome Nassau mahkemesi jürisi tarafından 60 suçla suçlandırılmıştır. Jüri kararını vermeden evvel Jerama'ın çekmiş olduğu şehvet Alimlerini seyretmiştir.

Bu filimler Jereme'un evinde çıkan bir yangını müteakip enkaz kaldırmağa çalışan itfaiyeciler tarafından bulunmuş ve bunun üzerine hadiseye polis el koymuştur.

Jerome genç kışları kandırarak evine getirmekte ve bir duvara gizlediği bir film makinesi ile bunlarla olan uygunsuz veziyetlerlni filme almaktaydı.

Joreme'a isnad edilen suçlar arasında, bu filimleri çekmek, uza geçmek, gayritabii cinsi münasebetlerde bulunmak gibi haller mevcuddur,

Jüri 15 şahid dinlemiştir. Bunların 6 sı Joreme'un münasebette bulunduğu kışlardır. Bu kızlardan biri de •kâlb romatizmasından muztarib bulunduğundan mahkemeye sedye ile getirilmiştir. Bu kız henüz 11 yaşındadır.

Joreme bu kızları, pahalı elbiseler ve mücevherler hediye etmek suretiyle kandırmıştır.

*

Burada "sarhoşluk emarelerine rast-gelinmez" ismi altında açılan bir meyhanenin 26 yaşındaki sahibi Albert Krantz'a hergün teşekkür yağmaktadır. Albert şöyle demektedir;

"Günde en aşağı 20 teşekkür mektubu almama mukabil tek bir şikayet mektubu dahi almamaktayım."

Albert'in barına gidenler ne kadar içerlerse içsinler sarhoş olmalarına İmkân yoktur. Albert içki içenlere ara sıra bir kadeh de bedava olarak hususi bir içki vermektedir. İçkinin formülünü bütün ısrarlara rağmen Albert kimseye öğretmek niyetinde değildir.

(AP)

Sosyal Hayat

Lisan meselesi

Dünyaca kullanılacak müşterek lisan esperanto suya düştü. Fakat bir zamanlar Almanca, bir zamanlar Fransızca, şimdi de İngilizce, bu müşterek lisanın yerini tuttu diyebiliriz. Ankarada, bir çok esnaflar, manavlar, kasaplar, dükkâncılar çat, pat İngilizce konuşuyorlar. Hattâ son zamanlarda, İngilizce konuşan ilânlar, reklâmlar da aldı yürüdü.. Bu şeraitte, lisan öğrenmek kolaylaşıyor.. Meselâ, boş bir evin camında "to let" kelimelerini okursanız, bu kaloriferli demektir, sıcak suyu, buz dolabı, telefoutt parkesi, "living-room" u var demektir. Pahalı demektir, güzel demektir, cebi delikler biat rahatsız etmesin demektir.

Maamafih bu moda bize has bir moda zannedilmesin.. Bütün dünyada herkes kolayca İngilizce öğrenmek metodlarını araştırıyor.. İşte son icat: İngilizceyi anlamak, konuşmak için 2980 muhtelif kelime bilmek kâfi imiş. Bu 2980 kelimeyi, seneye bölecek olursak, demek ki günde, aşağı yukarı 10 tane İngilizce kelime öğrenen, sene sonunda, bülbül gibi İngilizce konuşabilecek.. Fakat hayır, son icat, insanlara kelime ezberlemek, hoca tutmak gibi külfetler yüklemiyor. Bu 2980 kelime üç ciltli, fevkalâde sürükleyici bir macera romanının içinde kullanılmıştır. İngilizce öğrenmek istiyen bu romanları alıp, kendi kendine işe başlıyormuş.. Tabu lügate bakmak külfeti tasavvur edilemiyeceği için, her sahifede geçen kelimelerin mânası, aynı sahifenin altında yazılı imiş, Roman bitince, tekrar, tekrar geçen kelimeleri, okuyucu, hiç yorulmadan ezberlemiş oluyormuş.

Fransada, bu metodu tatbik eden talebeler, eski metodun iflâs ettiğini ilân etmişler.. Bu eski metod canlı lügat metodudur ki, esası yabancı talebelerin yalnız öğrenmek istedikleri lisanı konuşan kus arkadaşlar edinmelerine dayanır..

Moda

Terziler eğleniyor

Sonbahar modelleri hazırlana dursun biraz eğlenmek terzilerin de kı değil mit Hele kumaşların üzerinde oynamak, hoş ve acayip icatlarda bulunarak vakit geçirmek, Parisli büyük terzilerin en birinci yaz meşgalesidir. Klasiğe çok yakın, ciddi ve kibar modeller hazırlamaktan yoruldukları için, biraz fantezi üzerinde çalışmak onları dinlendirir. Bu eğlenceli modelleri hazırlarken onlar, kolay giyilebilmesini, ince göstermesini artık düşünmezler. Mevsim başlarında, tâbi oldukları bütün kaidelere bos verirler!.. Bazen, plajda gördükleri tüy gibi bir kızı, şöyle kat kat fistolu' bir eteklik mayo ile tasavvur etmişlerdir. Hemen oracıkta, kumun üzerine parmakları ile şöyle bir model çiziverirler. Yürürken eteği uçan bir kadın da onlara ,etek boyları tamamiyle gayrı müsavi ceketler ilham etmiş olabilir. Bazen de, bu ilham, eski bir hatıradan doğabilir. İşte Madam Jacques Fath belki de, annesini düşündüğü bir anda, vücuda tamamiyle yapışık küçük takma kollu, yuvarlak dekolteli, uzunca paçalı mavi-beyaz çizgili mayolar yaratmıştır. Christian Dior'a gelince, o İlhamını eski albümlerden ziyade, yeni dünyadan almışa benziyor. Siyah-beyaz kareli basma pantalonu, aynı kumaştan martingal'li uzun kollu ceketi ve kloş şapkası Holivutta muhakkak sükse yapacaktır. M. de Rauch püs-

Bayram çocuğu.

Jale CANDAN

Bayram deyince, aklıma çocukluğum gelir. Annem beni, bayramdan bir kaç gün evvel Beyoğlunda, şimdi mevcut olmayan bir mağazaya götürürdü. Üst kata çıkardık. Satıcı kız, camekânlı uzun bir dolabın kapısını iter, renk renk elbiseleri, sopasının ucuna takarak, güzümüzün önüne sererdi.. Elbiselerin hışırtısı hâlâ kulaklarımdadır. Uçları fırfırlı, bir kırmızı tafta entari vardı onu sevmiştim. İncecik mavi beyaz çizgiliyi de unutamam! Kirazlı beyaz şapkam bir bayram gecesi karyolamın baş ucunda beklemişti. Kokusu hâlâ burnumda tüten, madeni tokalı, siyah rugan iskarpinlerim de koynumda..

Bayram sabahları, erkenden uyanırdım. Vakıa kurban bayramlarında- bahçedeki koyunun sesini duymak içimi ezerdi ama, daima yağan yağmur, bana, çok geçmeden, dini bir tevekkül verirdi..

Yeni elbisemi, parlak iskarpinlerimi giyip, birazdan evi dolduracak olan misafirleri beklerken, cidden mesuttum.

Bayramda, hürriyetimin de arttığım hissederdim. Misafirin yanı - na istediğim gibi girer çıkar, öğle uykusu uyumaz ve istediğim kadar şeker, çukulata yerdim..

Bayram günü, büfenin kilitli gözü de açılır ve bayram örtüleri, bayram takımları ortaya çıkardı.. Ailenin bütün çocukları, aynı masanın etrafında birleşirdik.. Çatal kaşık sesleri saadetimizin bir sembolü idi, hele bağrışmalar, gülüşmeler..

Akşam, gözlerim kapanırdı da gene misafir odasından çıkıp, yatmaya gönlüm razı olmazdı. O zaman babam beni kucaklardı ve merdivenleri çıkarken, uyuyakalırdım..

Ertesi gün, yeni elbisemin lekesini annemden gizlemek, hazım bozukluklarını yenmek için sarfettiğim gayretlere rağmen gene de zevkli bir gündü. Bostancıdaki ihtiyar halamı, hakiki halam olmasa bile, ne çok severdim.. Bahçesinde bir kuyu vardı, eğilir, suda kendimi seyrederdim.. Bakırköydeki emektar bacı da bizi, içten gelen kahkahalarla karşılardı ama, bilmem neden, gözlerinde hep yaş vardı.

Seneler geçti.. Bayramlar yavaş yavaş bir külfet olmaya başladı. Evvelâ, çocuklara elbiselerini hazırlamak lâzım, sonra, ekseri sıcaklarda, kapı kapı dolaşmak.. Bazen bayramlarda, başımızı alıp, tenha bir otele kaçmayı düşünürüz. Biz, sofrada bu "sıkıcı bayram münakaşalarına haşlayınca, çocukların biraz hayret, biraz da hayal sukutu ile, bizi seyrettiklerini görür, susarım..**

Onlar, gene erkenden uyanırlar, gene yeni elbiselerini giyinir, istedikleri kadar şeker yerler ama bakarım, birkaç saat sonra, kendi kendilerine, soyunuvermişler, ayaklarında sandal, sırtlarında bir rahat gömlek ve "blucin" bahçede oynuyorlar.. Bostancıdaki ihtiyar hala, öz halaları da olsa onlara vız geliyor.. - Bir bayramları var, sinemaya gidecekler! - Hele Bakırköydeki, emektar bacıyı, tanımazlar bile.. Üzülürüm ama kabahat bizdedir.

Sıcak da olsa, vesait kıt da olsa, yorulsak da, bayram günleri güzel günlerdir. Aslında, biz onları severiz.. Bütün sene çalmadığımız kapıları o gün çalar, o gün giyinir, o gün süslenir, o gün herkesle iyi olmaya gayret ederiz. Vakıa o gün, sokaklarda bir bayram koşusu vardır ve buna ister istemez katılırız ama ziyaretine gideceğimiz ahbaba, kendi sokak kapımızda rastlayınca, neş'elenir, güleriz. Bazen aksilik olur, biz onlara gideriz, onlar bize gelirler. Ancak kartvizitlerimizi görürüz! Şekerlik bize uzanırken, naz etsek de, lokumu, badem şekerini severiz!..

Hiç olmazsa, bayramı arkasından çekiştirmesek ve çocuklarımız bayram saadetinden mahrum olmasa.

Hem de canım, bayram kalkıyor dense, içimizden kaçımız buna razı oluruz.

küllü, çiçekli, rengârenk yaz şamsiyeleri icat etmiştir. Elbiselerin kumaşından yapılan bu zarif şemsiyeler, şapka yerine kullanılmaktadır. Jacques Heim'in önden dize kadar uzanan ve arkada belde biten emprime ceketleri çok dar pantalonların üzerine giyilmektedir. Givenchy ise aksine, çok cazip, siyahlı beyazlı fistolu mayolar üzerine giyilmek üzere önde belde biten ve arkada frak gibi uzayan beyaz keten ceketler icat etmiştir.

Bu yeni icatları mankenlerden ve kaprisli birkaç zenginden başka kimse giymiyecektir. Ama bu etmekler büsbütün de heba olmuş sayılmaz.. Aslında, bunlar küçük denemelerdir ve beğenilen, tutulan bazı acaiplikler, giyilebilir hale getirildikten sonra, gelecek yaz modasının esasını teşkil eder.

Günahkâr moda

Büyük terziler, kadınlara giyinmeyi değil soyunmayı öğretiyorlar ve halk da, derhal tatbikata geçiyor!.

İşte İngiliz din adamı Leslie Aitken'in meslekdaşlarına yazdığı açık mektup böyle başlıyor ve şöyle devam ediyor: "Sıcaklar ve mevsim dolayısiyle, kadınlar o derece soyunmaya başladılar ki, geçenlerde bulunduğum bir dinî nikâh merasiminde ne yapacağımı şaşırdım. Oturduğum yerden, kadınların ancak üst beden kısımları görülüyordu ve diyebilirim ki hepsi, bilâ istisna, gelin de dahil olmak üzere, çıplak görünüyordu. Hele sırtlarını döndükleri zaman, sanki hepsi plajda dolaşıyorlardı.."

Din adamının, buna mukabil dinî bir yasak koyacağı tahmin edilir değil mi ? Fakat Leslie Altken zamana uymasını bilen bir insandır. Şikayetlerini yalnız bir moda tavsiyesi ile bitirmekle iktifa ediyor: dinî merasimlerde, çıplak elbiselerin üzerine güzel ve geniş bir şal almak!

Buna mukabil, Panamalı din adamı Francis Beckman daha dişli çıkmış ve bikini giyerek 'güzellik müsabakasına iştirak eden genç kızların hususi bir günah, moda günah* işliyeceklerini ve bundan böyle, kilisenin takdis âyinlerineden mahrum olacaklarını bildirmiştir. Netice şudur ki Long Beach' teki müsabakaya, Panamalı güzeller iştirak etmiyeceklerdir.

Portre

Kimsesiz milyoner

34 yaşında bulunan Jane Stewart Liberty, Londra sosyetesinin en mümtaz simalarından biri ve Regent Street'deki meşhur "Liberty" mağazaları sahibinin kız kardeşidir. Beş sene içinde hem kocasını, hem de babasını kaybeden bu genç dul, kendisini çok yalnız hissediyordu. Yalnız babasının mirasından hissesine 574 bin sterlin düşmüştü. Liberty mağazalarındaki hissesi ve kocasının serveti ile parası milyonları aşıyordu. Bu kadar genç ve yaşamayı seven bir kadın için Londranın kasvetli ye sisli havası tahammül edilmez bir şeydi.

Jane de bunun için kız kardeşi Faith ile birlikte Akdenize seyahate Çıktı. Cote d'Azur ve İspanyada bir müddet kaldıktan sonra iki kardeş Korsikaya geçtiler. Bu ada ruhundaki maccraperestlikten başka, damarlarında dolaşan. Korsikalı kanından dolayı da kendisini cezbediyordu. Stewartlarm ceddinden Pierre. Paglioni 15 inci asırda Korsikanın şimali garbi sahilinde bulunan. Calvide yaşamıştı. Bu, Pierre Paglioni, müstevli İspanyolları memleketinden kovmak için düşmanla savaşırken' yaralanmış ve "Liberta.. Liberta..". diye diye ölmüştü. Ecdadının bu hatırası, Jane Stewart-Liberty'yi ilk defa 1949 da buraları ziyarete sevketmişti." Genç kadın, ahfadına ait başka malûmat toplamak maksadiyle Celvi'de halk arasında dolaşırken.32 yaşında güçlü kuvvyetli ve yakışıklı bir adam olan balıkçı. Touissant Orsini ile tanışmıştı. Fakat, bu karşılaşmada Jane genç balıkçı ile. ancak bir kaç kelime konuşmuş, sonradan Londranın zengin

Givencly'nin modası
Her şey hafife doğru

Jacques Fath - Jacques Heim modelleri
Küçük isimleri ayni, çıplaklık tarzları ayrı

Mayfair muhitine dönünce yakışıklı Korsikalıyı unutmuştu. Son defa Calviyi tekrar ziyaret eden Jane'nin bu seyahatine başlıca sebep hep yakışıklı balıkçı idi.

1950 de Jane bir kere de Calviye gitmiş ve bütün parasını bitirince şehir civarında bir tepede kurduğu çadırda yaşamış, sonra da gene Londraya dönmeyip küçük bir otelde hizmetçilik yapmıştı. Kızının bu garip hallerine alışık olan babası ilk önce sesini çıkarmamış fakat aradan Uç ay geçince telgrafla kısmı acele Londraya çağırdı. Onun her türlü kaprisimi alışıktı.

Fakat bu sefer kızının bir balıkçı ile evlenmesine gönlü razı olmuyordu. Halbuki kıvırcık saçlı yakışıklı balıkçı milyoner İngiliz kızının kalbini bir tebessüm ile feth etmişti. Genç kadın daima sahilde dolaşıyordu. Touissant Orsini ise balığa dahi çıkamaz olmuştu. Hiç bir şey konuşmadan anlaşıyorlardı.

Orsini ile Jane'nin son defa karşılaşmaları rıhtımdaki küçük kahvelerden birinde oldu. Yakışıklı balıkçı kahveye girip de İngiliz milyonerini görünce hiç bir hayret emaresi göstermeden yanma yaklaştı ve sandalla gezintiye davet etti. O gün geç vakte kadar denizde kaldılar. Dönüşte Orsini genç kadına evlenme teklif etmiş. Jane de bu teklifi büyük bir sevinçle kabul etmişti. Bir kaç hafta sonra Calvinin küçük belediye binasında nikâhları kıyıldı. Orsini biricik bayramlık elbisesini Jane de basit

Jane Stewart
Kalbi balıkçı ağlarında

bir gelinlik giymişdi. Jane düğünden sonra yanındaki 700 sterlin ile satın aldığı Korsikanın en güzel balıkçı gemisini kocasına hediye etti. Londra sosyetesi, bir milyoner kadının Calvide bir kulübeye yerleşip basit bir hayat yaşamasına bir türlü inanmadı ama İngiliz gazeteleri bütün uğraşmalarına rağmen İngiliz milyoneri ve balıkçının bulunduğu kulübeyi bir türlü öğrenemediler.

Şimdi, aşk yüzünden her türlü lüks ve konfordan feragat eden milyoner kadının nasıl yaşadığını kimse bilmiyor. Belki Jane Stewart Liberty, kocasının kulübesinde ev işleri ile meşgul oluyor ve bankadaki parasına dokunmadan balıkçının aşkı ile mesut yaşıyordur. Belki de o küçük balıkçı kulübesinin yerini şahane bir yalı ve şık bir kaptan almıştır. Bilinen bir tek şey varsa o da genç dulun mesut olduğu ve bir daha Londra sosyetesine dönmediğidir.

İcatlar

Yeni bir keşif

yaz geldi ve insanlık alemi yeni bir mesele karşısında kaldı.. Meğerse yeryüzündeki haşaratlar, bütün kış aralarında toplantılar, anlaşmalar, paktlar yapmışlar! Ne keşfetmişlerse keşfetmişler: artık D.D.T. onlara tesir etmiyormuş..

Buna mukabil alimler de, sinek avlamıyor ya; onlar da kolları sıvamışlar ve uzun araştırmalar neticesinde, insanlık âlemine yeni bir armağanda bulunmuşlar: "D.D.V.P." artık D.D.T. nin yerine geçecektir ve ondan çok üstündür. Evvelâ D.D.V.P. insanlara ve çiftlik hayvanlarına en ufak bir zarar vermemekle beraber haşaratı, en ufak bir miktarla derhal imha etmektedir.. Yalnız mütehassısların tavsiyelerine riayet etmek te şarttır: ilaç tesirini kaybetmeden haşaratları öldürmekte acele ediniz!.

KİTAPLAR

ŞERHLİ VE İZAHLI KİRA KANUNU

(Hazırhyan : Avukat Reşit Ülker. İstanbul 1955 M. Sıralar Matbaası. 64 sayfa, fiyatı 150 kuruş.)

Gayrimenkul kiraları hakkındaki 18.5.1955 tarihli ve 6570 numaralı kanunun tam metnini içine alan bu kitapta bulunan diğer bahisler şunlardır: Kira kanunu üzerinde misalli izahlar, kanunun tatbik sahası, zam nisbetleri, kirası belli olmıyan gayri menkullere kira takdiri, esaslı tadil gören gayrımenkullerde zam nisbetleri, serbest kiraya tabi olan gayrimenkullerin bu kanuna göre ayarlanması, 1953 kiraları belli olmayan yeni yapılar ve kullanma tarzı tamamen değiştirilen gayrımenkuller, mobilyası ile kiraya verilmiş yerler, mahrukat fiyatlarının değişmesi, kısmen mesken ve kısmen meskenden gayrı surette kullanılan gayrımenkullerde zam nisbeti, tahliye sebepleri, kirayı posta ile göndermek kiracıyı borçtan kurtarır mı, dinlenmiyecek tahliye dâvaları, vazifeli mahkeme, akdin yenilenmesi, kiralanan yerin kiracı tarafından başkasına kiralanması, devredilmesi veya işgal ettirilmesi, hava parası ve fazla kira alma suçları, kira bedeline ait hükümlerin yürürlüğe giriş tarihleri, kira mukavelelerinin bitim tarihleri, ilga edilen madde ve Meralar, kanunun yürürlüğü, gayrimenkule tecavüzü defi hakkında kanun, encümenin kira takdiri, müracaat ve itiraz ve 6084 sayılı kanunda olup da bu kanuna alınması gerekli iken alınmayan hükümler... Bu kitap yeni kanunun: ilk tatbik günlerinde kiracılara, mal sahiplerine ve hukuk mensuplarına ilk yardımda bulunacaktır. Kitap sonunda maddelere' ve başlıklara göre tertip edilmiş iki. fihrist vardır. .

•

VEREME KARŞI B.C.G. AŞISI

(Yazan : Joltannes Holm J. D., 'çeviren : Dr. Tevfik Alan. Ankara 1955 Gürsoy Matbaası. 46 sayfa, demirbaş fiyatı 75 kuruştur.)

Beşeriyetin en büyük âfetlerinden biri olan vereme karşı savaşta, B. C. G. en müessir silahlardan biri' telâkki edilmektedir. Bu aşı ilk olarak 1908 de Calmette tarafından meydana getirilmiştir. B.C.G. (bacile Calmette Guerin) diye adlandırılarak insanlar üzerinde ilk defa 1923 yılında Pariste Calmette'in talimatına uygun olarak yeni doğan çocuklara ağız yoluyla tatbik edilmiştir. Skandinav memleketlerinde 1925 ten beri kullanılmaktadır. Bu kitapta, bir kaç yıldan beri memleketimizde de tatbikine başlanmış bulunan B.C. G. hakkında bir çok sorulara cevap verilmektedir. Meselâ: B. C. G. ile kimler aşılanmalıdır?, tüberküline: reaksiyon vermiyenler neden aşılanmalıdır?, pozitif tüberkülin reaksiyonu bir kimsenin vereme karşı korunmuş olduğunu bildirir mi?, aşı. için hangi yaş grupları seçilmelidir?, B.C.G. aşısı tesirli midir ve aşı ile ne gibi neticeler elde edilebilir?, bu aşı ile koruma tabii enfeksiyon ile elde edilen koruma kadar büyük müdür?, B.C.G. nedir?, kullanma müddeti, tehlikesi var mıdır?, tüberkülini nedir, aşıdan önceki test, aşının yapılışı, kontrolu, mafiyet müddeti... Eser, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yayınlarındandır.

•

NOTLU VE İZAHLI TÜRK KANUNU MEDENİSİ

(Hazırlıyan: Temyiz Mahkemesi Azalarından Kâmil Tepeci. Ankara 1955, Yeni Desen Matbaası. 1260 sayfa, fiyatı 40 lira).

Eserin ikinci basımıdır.- İlk basım. 1946 - İki cilt üzerine tertip edilmiştir. Birinci cilt: Şahsın hukuku, aile hukuku ve miras; ikinci cilt: ayni haklar bahislerini ihtiva etmektedir. Bu basımda, içtihatlarda ve mevzuatta yapılmış olan değişiklikler işlenmiş, değişenlerini çıkarıp yenileri ilave etmek suretiyle kitap, baştan sonuna kadar yeniden tertip ve tanzim edilmiştir. İlâve edilmiş olan kararların sayısı 300 kadardır. Fazla olarak orman, mera, istimlâk, iskân, çiftçiyi topraklandırma, tapulama kanunlarına ait yeni içtihatlar, ayrı bir' bölüm halinde, ikinci cildin sonuna ilâve edilmiştir. Kitapta, muhtelif fihristler vardır. Eserden faydalanmayı kolaylaştırmak için sayfa başlarına madde numaraları da konmuştur. Kitap, ilgili kanunları, nizamnameleri. Temyiz Mahkemesi ve Federal Mahkeme kararlarını, talimatname ve tamimleri de içine alması bakımından "Türk Kanunu Medenisi" için mühim bir müracaat kitabı olacaktır.

•

ALANYA DAMLATAŞ MAĞARASI

(Yazan: Dr. Hüseyin Sipahioğlu. İstanbul 1955 Kader Basımevi. 27 sayfa, fiyatı 75 Kuruş.)

1948 yılında, Alanya iskele inşaatı sırasında taş kırıcılar tarafından tesadüfen bulunmuş bir mağara, stelaktit ve stelağmitleriyle dikkat çekmişti. Sonra, arkeoloklar bu mağaranın 5000-15000 yıllık bir geçmişi olduğunu söylediler. Halk, muhtelif hastalıklar üzerinde mağaranın tesirini denemeye başladı. Ve bir gün gazetelerde ilgi çeken bir haber yayınlandı: Antalyada bir mağara astım'ı gideriyor. Çeşitli haberler günlerce Türk basınında yer aldı. Ve hatta, bu vaziyet, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti için bir mesele teşkil etti. Vekâlet, esaslı, bir etüd yaptırmadan kati bir şey söyliyemiyeceğini ilân etti. Bu suretle, adı bütün memlekete yaydan bu mağara hakkında esaslı bir şey öğrenme imkânı olmadı... Dr. H. Sipahioğlu muhtelif mevsimlerde ve 4 ay bu mağarada çalışarak, ilmi metodlarla vardığı neticeleri 29 Mart 1955 tarihinde Türk Tıp Cemiyetinde tebliğ etmişti. Alanya Damlataş Mağarası ve Anfizem, Müzmin Bronşit ve Astımlı Hastalara tavsiyeler adını taşıyan bu kitap, o tebliğin halka ve hususiyle astımlı hastalara hitap eden bir suretidir.

•

BİR SEPET ÇAĞLA (Şiir)

(Yazan: Şükrü Güzel. Ankara 1955 Doğuş Matbaan. Kapak kompozisyonu: Cihangir Özgür. 64 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Erkek Teknik öğretmen Okulu öğrenci Derneği yayınlarının 1 numaralı kitabıdır. İçinde, konuştuğu dili iyi kullanan bir istidadın 40 a yalan şiiri vardır. - Ve çoğu "Beş Heceliler" tarzında yazılmış şiirlerdir. Büyük şöhretleri, henüz kendileri hayatta iken yok olmuş beş şairimizin eserlerinden daha kuvvetli parçalara rastlanmaktadır. Günlük ve çok kullanılmış kelimelerden meydana gelmiş mısralarında da bir ifade • kuvveti var:

Kimimiz seçimde oy deriz
Kimimiz geçimde oy...
Biz böyleyiz bacım
Buraya üç nokta koy.

İŞ İŞTEN GEÇTİ (LES JEUX SONT FAİTS)

(Jean - Paul Sartre'ın romanı. Türkçeye çeviren: Zübeyir Bensan. İstanbul 1955 Yemi Matbaa. 128 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Varlık yayınlarının 347 nci eseri olan bu kitap, Fransanın ikinci Büyük Harpten sonraki edebiyatında mevkii ve tesiri bakımından mühim sayılan Sartre'ın Türkçe, kitap halinde çıkan ilk romanıdır. "Bu, özü kadar, şekli de yeni bir eser. Bir senaryo-roman. Onun için, bir film kadar kısa sahnelerden mürekkep. İçinde tahlile, fikre yer verilmemiş; yalnız kişiler yaşıyorlar. Yazar işe karışmıyor. Bu bakımlardan, meselâ Amerikada Steinbeck'in roman-piyes tarzına hayli yaklaşıyor. Timiz, yazı tekniği ondan da cüretli ve yeni... Sartre'ı tanımak için yetersiz olsa bile, yeni bir tarzın denenmesi bakımından okuyucuları memnun edecektir sanıyoruz."

M U S İ K İ

Orkestra

Milletlerarası dil

Birleşmiş Milletlerin, bir çok milletten musikişinası içine alacak bir orkestra kurma tasavvurundan, ve Musical America mecmuasının bu münasebetle neşrettiği bir başmakalede bu fikre itirazından bahsetmiştik (Bak. AKİS: Sayı 41). Musical America'nın fikirleri, şu şekilde hülâsa edilebilirdi: Doğu âlemi, Batı musikisini anlıyamaz; Asyalı musikişinasların böyle bir orkestrada yer alacak ehliyette oldukları şüphelidir; bu orkestraya tahsis edilecek para ile, muhtelif milletlerin musikisi birbirine tanıtılsa daha iyi olur; böyle bir teşebbüs, merkezi bir makamdan kültür dağıtma- teşebbüsüne nisbetle, daha fazla verim sağlar.

Geçenlerde adı geçen mecmua, Birleşmiş Mîlletler Milletlerarası Orkestra Musiki Plânlama Kurulu ve Enstitü Komitesi üyelerinden Josef Alexandre'in bir mektubunu neşretti. Mektup sahibi, böyle bir orkestra **kurma** tasavvurunu müdafaa ediyor ve şunları yazıyordu:

"Birleşmiş Milletlerin, milletlerarası bir senfoni orkestrası kurma tasavvuruna itiraz eden makalenizdeki tezatlara işaret etmek ve gayelerimizi daha bariz bir surette ortaya koymak istiyorum.

Kaç tane Asyalı musikişinasın böyle bir orkestrada çalmağa ehil olduğunu soruyorsunuz. Hemen belirtmek isterim ki, İran, Mısır, Hindistan, Lübnan, İsrail, Endonezya, Türkiye Japonya gibi memleketlerde konservatuvarlar ve musiki akademileri mevcuttur ve bunlar yıllardan beri, batı metodlariyle, musiki öğretmektedirler. Bu memleketlerin her birinde hiç olmazsa bir tane senfoni orkestrası bulunduğuna da işaret etmeye lüzum görmüyorum. Bu 'Orkestralar, şüphesiz, batı musikisi çalarlar; gene şüphesiz, bu orkestralarda, Birleşmiş Milletlerin milletlerarası senfoni orkestrasına kabul edilebilecek evsafta birçok musikişinas vardır. Zikrettiğim memleketlerden bazı solistlerin, son günlerde burada (New York'ta) kazandıkları fevkalâde muvaffakiyeti de unutmayınız.

Makalenizdeki tezat şudur: Asyalıların, böyle bir orkestranın çalacağı musiki ile alâkadar olmıyacaklarından bahsediyorsunuz. Sonra da, onlara, batı musikisi çalmak üzere, orkestra göndermeyi teklif ediyorsunuz. Her halde, Avrupalı ve Amerikalı musikişinasların, doğu memleketlerinde, gerek para ve gerek sanat bakımından, kazandıkları muazzam muvaffakiyetlerden haberdarsınız. Böyle bir muvaffakiyet, iyiyi kötüden ayırt edebilen geniş bir dinleyici kütlesi sayesinde mümkün olabilir. Nitekim, biz nasıl doğu sanatına hayransak, doğu da bizim sanatımıza hayrandır. Onların, Avrupa ve Amerika'da turneye çıkan truplarının muvaffakiyet derecesinden her halde haberdarsınız, öyle anlaşılıyor ki, bir takım sanat sınırları kurmaya çalışıyorsunuz. Aslında, böyle sınırlar mevcut değildir.

Böyle bir teşebbüsün gerçekleşmesine engel olacak birçok şüpheli ve gerçeğe aykırı mülâhazalar mevcut olduğundan bahsediyorsunuz. Fakat unutmayınız ki, kurulduğu zaman, bizzat Birleşmiş Milletler kadar şüpheli ve gerçeklere aykırı bir teşekkül bulunmadığı sanılıyordu."

*Doğrulanan **görüş***

Gerçekten, bir Amerikan orkestrasının geçenlerde Uzak Doğu'ya yaptığı bir konser turnesi, Josef Alexander'in - ve onun gibi düşünenlerin .- haklı olduklarını gösterdi. Sanatı sınırlar içine hapsetmek, "doğu musikisi - batı musikisi" diye bir tefrik yapmak, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan insanların, yekdiğerinin sanatını anlıyamıyacağını iddia etmek, doğru değildi.

Turneye çıkan orkestra, Toscanini'nin geçen yıla kadar şefliğini yaptığı NBC Senfoni Orkestrasının **yeni** bir isim altında - Symphony of **the** Air (yani Radyo Senfonisi) ismi altında - toplanmış üyeleriydi. 92 kişiden müteşekkil orkestra, Japonya, Kore, Okinava, Formoza, Filipinler, Siyam, Malezya ve Seylânda 42 konser verdi.

Orkestra, seyahatinin büyük bir kısmını, Amerikan askerî uçaklariyle yaptı. Musikişinaslar, yolculukta - ve Uzak Doğu iklimine alışmakta - epeyce sıkıntı çektiler. Uzun bir uçak yolculuğundan sonra kulakları uğuldayan bir viyolonist, bir konserden sonra, yanındaki arkadaşına "bu akşam nasıl çaldım bilmiyorum;' kulaklarım duymuyor" diyordu. Tokyo ile Seul arasında uçak, sanatkârların "Wagner'varî" diye vasıflandırdıkları bir fırtınaya tutuldu. Hemen herkes hastalandı.

Uzak Doğu iklimi, sazları bozmaktan ve musikişinasları müşkül duruma sokmaktan geri kalmıyordu. Yaylı ve ağaç nefesli sazların zamklı kısımları çok defa gevşiyordu. Seylânda, Beethoven'in "Eroica" senfonisi çalınırken, üç viyolanın telleri - rutubet yüzünden - yerinden çıktı. Hararet, iki saat zarfında bir piyanonun akorunu yârım ton düşürüyor, bir elbiseyi bir kaç gün içinde giyilemiyecek hale getiriyordu.

Gömlekle konser

Bir angkok'da, müthiş sıcak bir havada konser vermek mecburiyetinde kalan orkestra, nihayet Amerikan sefiri John Puerifoy'un saye' sinde rahata kavuştu. Sefir, orkestranın ceketsiz çalması hususunda ısrar etti. Ondan sonra orkestra üyeleri çok defa ceketsiz olarak çaldılar. Fakat pantalon askılarının gülünç bir manzara arzetmemesi için, kemer kullandılar.

Fakat orkestra her yerde, büyük bir alâka ile karşılandı. Hattâ, canlı olarak batı musikisi dinlememiş yerlerde bile.. Bir konserde, Okinavalılar, duydukları her yeni sesin hangi sazdan çıktığını ve nereden geldiğini anlamak için başlarım oynatıp duruyorlardı. Kobe ile Osaka arasında bir kasabada verilen bir konserde, orkestra şefi Walter Hendl, iki parça arasında biraz nefes almak için dışarı çıktığında, salona girememiş olan yüzlerce Japonun dışarda, kulaklarını duvara dayayıp konseri dinlediklerini gördü.

Musikinin vatanı yoktur.

Orkestranın gördüğü alâka, şef Walter Hendl'e çok tesir etmişti. "Bu yıl tekrar Uzak Doğu'ya gideceğim" dedi. "Doğu kültürüne, batı musikisi bakımından ne faydam dokunabilirse, bunu sağlamak, için elimden geleni esirgemiyeceğim. Bitirdiğimiz bu turne, daima inandığım bir şeyi doğruladı. Büyük musiki, beşeri bir bildirisi olan musiki, her yerde anlaşılıyor."

Caz

Newport Festivali

Evvelki hafta zarfında, üç gün müddetle, Amerikanın Atlantik sahilindeki Newport şehrinde cazdan başka lâkırdı edilmedi. Emprezaryo George Wein'ın tertiplediği bu büyük festivale, caz sanatının hemen bütün mühim şahsiyetleri iştirak etti. Cazdaki hemen her temayül, her devir, her üslûp temsil ediliyordu. Louis Armstrong ve Jimmy McPartland'dan Chet Baker ve Roy Eldridge'e, Pee Wee Russell'den Tony Scott'a, Duke Ellington ve Count Basie orkestralarından Dave Brubeck ve Modern Caz Kuartetlerine kadar bir çok caz solisti ve caz gurubu festival konserlerine katıldı.'

Musikişinaslardan başka musiki profesörleri, sosyologlar, münekkidler ve bestekârlar da festivalde hazır bulundular. Bir çok konferans verildi; münazaralar, yapıldı.

Festival sona erip de George Wein hesapların neticesini aldığı zaman, ağzı kulaklarına vardı. Elde edilen gelir sayesinde festival, gelecek yıl da tekrarlanmakla kalmıyacak, belki Avrupa'da da böyle bir festival yapmak mümkün olacaktı.

ULAŞTIRMA

İdare

Karşılıksız zam

Ogün şehirler arasının şikâyet bürosuna yapılan müracaatların sayısını bilmiyordu. Fakat şuna emindi ki, sabahın erken saatinden itibaren şehirler arasını arayan bir kimsenin mevcut durumu gördükten sonra, şikâyet bürosuna telefonu açmaması imkânsızdı. Sinirleri ne kadar çelik yapılı olursa olsun, şehirler arasındaki durumu gördükten sonra, sinirlenmemesine, kızmamasına imkân ve ihtimal yoktu. Şikâyet bürosuna telefonu açtı:

"— Uzun zamandan beri 92 numarayı arıyorum. Uzun uzun sinyal çaldıktan sonra bir hanımefendi cevap veriyor. Bir buçuk saatten beri İstanbul ile görüşemediğimi söylüyorum, bir dakika bekleyiniz cevabını alıyorum, bekliyorum. Bir dakika, iki dakika, üç dakika... Ne bir ses, ne de bir nefes. Kapatıp tekrar açıyorum, bu defa meşgul işaretini alıyorum. 92 müracaat merkezini kapayıp, 03 ü çeviriyorum. Durumu anlatıyorum. 92 ye müracaat edin diyorlar. 92 nin durumunu etrafı ile izah ediyorum, öyleyse bir dakika diyorlar. Bir dakika, İki dakika, üç dakika... Oradan da ne bir ses, ne de bir nefes.. Ve nihayet size..."

Şikâyetleri tespit ve tahkik eden o hanımefendi dinliyor, dinliyor ve bir dakika" dedikten sonra, gene bir intizar devresi başlıyordu. Yalnız bu beklemenin diğerlerinden bir farki vardı. Arada bir şikâyet şubesi şefi telefonu acıyor, "araştırıyoruz efendim" deyip, tekrar kapıyordu. Bütün araştırma, soruşturma, şikâyet memurunun veya şefinin şu itirafı ile kapanıyordu:

"— Yazdırma biletinizi bir türlü bulamıyoruz, arkadaş nereye koymuş, bilemiyor. Araştırıyoruz."

Yeniden numarayı yazdırmak zorunda kalmıyordu. Ve nihayet bu gürültü içinde İstanbul ile konuşmak imkânı hasıl olabiliyordu.

Durumun içyüzü

Hakikaten durum feci idi. Şehirler arasının çalışma tarzı bugünkü durumu ile hiç kimse tarafından takdir ile. karşılanamazdı. Bilâkis her gün yapılan şikâyetler dikkate alınacak olursa, P.T.T. idaresinin bu ön saftaki şubesi için "müsbet rey" verecek pek az vatandaş çıkabilirdi. Bu müsbet reyin pek çoğu da milletvekilleri, bakanlar tarafından verileceğinde kimsenin şüphesi olamazdı.

Şehirler arasının yükünü hafifletmek için, bir müddet evvel çalışma merkezini ikiye ayırmak yoluna gidilmişti. 03 e numarayı yazdırmak gerekiyordu. İstediğiniz yerle konuşma imkânınızın, daha doğrusu akibetinin ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız, 92 ye müracaat etmek zorunda idiniz. Fakat işler bu durumu ile bir iyiliğe, bir İslaha gitmiş değildi. 92 yi, burada çalışan insanları daha fazla bir disipline tâbi tutmak icap ediyordu. Dakikalarca, 92 nin cevap vermesini bekliyebilirdiniz. Bekliyoruz da.. Niçin bu kadar geç cevap verildiğini sorduğumuz zaman da bazen sert, bazen de çok aksi bir cevabın kulaklarımızın içini doldurduğunu biliyorduk. Meselâ böyle hallerde o "hanımefendi" gayet kesin bir ifade ile "ne yapalım, bin kişi ile uğraşıp, bin kişiye cevap veriyoruz" diye kestirip atmak istiyordu. Yorgunluk, şikâyet şefliğince de bir gerekçe olarak öne sürülebiliyordu. Halbuki, şehirler arasında bir kaç ekip vardı, bir kaç gurup halinde çalışma yapılıyordu. Yorgunluk sadece muayyen saat çalışmaya tâbi idi. Aksi olsa bile, böyle bir işin yorgunluk tevlit edeceğini evvelden hesaplayıp o "hanımefendi" lerin işi kabul etmemeleri gerekirdi. Daha mühimi amme lâfı ile çalışmaya girişmiş bir müessesede vatandaşa bu şekil muamele yapılmasının doğru olmayacağını hepsinin, herkesin bilmesi, öğrenmesi lâzım gelirdi.

P.T.T. binasının görünüşü
idare değil, sinir törpüsü

Bu sırada zam

Daha telefon idaresi ile bu mücadelesini tamamlamamış, bu sinir bozukluğundan kurtulamamış o vatandaş, ertesi günü sabah gazetelerine bir göz attığı zaman, kızmasın da ne yapsındı. Kocaman harflerle gazeteler, P.T.T. nin bütün şubelerine, hattâ ulaştırmanın bütün-vasıtalarına zam yapıldığını yazıyordu. O vatandaş hiç şüphe yok ki, hizmetinde gördüğü müessesenin hizmetinin ağırlığınca para ödemekten - istenilince fazlasiyle - çekinmezdi. Fakat, durum bu değildi. Olanlar ise, - hizmet - kelimesinin en son basamağında bulunuyordu, şehirler arası ile her an teması olan kimseler için hattâ durum bir ızdırap kaynağı idi. Zam, zam... İyi kullanılabilen, rahatça faydalanılan vasıtalara zam.. Maddî bakımdan belki o vatandaşı fazla kayıba uğramadığı noktasında tatmin edebilirdiniz, belki de o zammı mecbur kılan sebepleri - inanılmıyacak da olsa - kabul ettirebilirdiniz.

Posta işleri

Sanılmasın ki, sadece şehirler arasında bu hâl mevcuttur. Hayır!

Her memlekette olduğu gibi, Türkiyede de bazı servisler ihdas edilmiş, mektupların daha çabuk gitmelerini temin edecek usuller konulmuştur. Ve bilinen bir hakikattir ki, çabukluğu temin etmek için, vatandaştan fazla ücret talep edilmektedir. Öyle hâdiselere şahid olunulmaktadır ki, İstanbul'dan atılan bir taahhütlü mektup, uçağa rağmen yirmi bir. günde bir yere gidebilmiştir. Özel ulak ile atılan bir mektubun bir gün sonra değil, iki gün sonra ele geçtiği herkes tarafından kolayca bilinen bir hâldir. Halbuki, ücretini fazla aldığımız o mektupları zamanında ve mevcut imkânların en serisi ile göndermek şarttır. Haftalar sonrası ele geçen mektuplardan bahseden gazete

haberleri her ay gazetede bir kafi defa yer almaktadır.

P.T.T. teşkilatının üst kademelerinin, çalışmasında aşırı bir lâubalilik vardır. Şurası muhakkaktır ki, teşkilâtın mensupları bilhassa tevziatı yapan insanlar "fedakârlık" çerçevesinin üzerindedirler. Mektupların muntazaman gitmesi için dağıtıcıdan başka dakik olan kimseyi göstermek imkansız gibidir. Zamanında verilen bir mektubun, hele hususi servislere, ücretlere tâbi tutulan mektubun, bir postahanenin bir kutusunda, bir köşede kalmasının sebebini kimse kolayca izah edemez.

Zam, zam... Kalkınmamızın kuvveden fiile çıkması için zam ve kemerlerin sıkılması.. Bütün bunlara peki.. Fakat sinirlerimizin kemerlerimiz gibi daha fasla bir sıkmaya tâbi tutulamıyacağını bilerek zam. Ücretini - hem de yüksek ücret ödediğimiz işlerin zamanında, usulünde yapılmasını temin ettikten sonra, böyle bir talep haklı olacak. Yoksa her bakımdan, herkesi kendinizden uzaklaştıracaksınız.

P.T.T. idaresinin bütün bu aksaklıklarından sonra yapılan zamlarla durumu düzeltebilmenin imkânları mevcut mudur hiç ihtimal vermiyoruz. Tine eskiden olduğu gibi şehirler arası konuşmak bir mesele, mektupların geç de olsa yerine varması bir lütuf, telgrafların ifadeleri bozulmadan sahibini bulması bir mucize halinde devam edip gidecek. Ve idarede bir zihniyet değişikliği yapılmadıkça, amme hizmeti gördüğüne inanmıyarak çalışıldıkça, bütün içler adım adım ileriye değil, geriye gidecektir. Temenni edilir ki P.T.T. işlerine daha rasyonel bir hale getirecek imkânlar hemen bulalım. Amerikalı mütehassısların bundan bir kaç sene evvel verdikleri raporlardan faydalanalım.

R A D Y O

Proğram

Keyfi hareketler

Geçen Salı günü Ankara Radyoevinin kapısı önünden geçenler, ellerinde sazları, başları önde ve öfkeli üç insan gördüler. Saat 12,30 idi ve radyonun öğle neşriyatı yarım saattenberi devam ediyordu. Bu üç insan, radyoevinin Türk musikisi faslında ziyadesiyle isim yapmış, muvaffak olmuş kimselerdi.

Üzüntülü olmakta, radyo idaresine kısmakta yerden göğe kadar haklı idiler. Çünkü günlerce'evvel tayin ve tesbit edilmiş resmî bir program gereğince işlerine gelmişlerdi. O salı günü, radyo evinin içinde derin bir sessizlik vardı. O üç sanatkâr provalarını yapmak için stüdyoya geçerlerken saat 12,30 da programda yer almış sanatkârın, Sevim Tanürek'in şarkılar programının kaldırıldığını, ayni günün saat 14 üne atıldığını öğrendiler. Bugüne kadar radyoevinde bir takım karışıklıklar olmuş, bir takttı garip hadiseler cereyan etmişti ama, bu derecesine rastlanılmamıştı. Resmî bir programın ilga edilmesi hadisesi ile karşılaşılmamıştı. Programın hangi sebepten dolayı ilga edilmiş olduğunu sordular, gayet basit bir ifade ile verilen bir cevap ile karşılaştılar: "Münir Nurettin Selçuk Ankaraya bir bahçede şarkı okumak için gelmişti. Üstadı âzami radyoya getirmek lâzımdı ve şarkı söyliyecekti. Fakat üstadın şarkı söylemesi diye artık mühimsenecek bir hadise yoktu. Çünkü, Münir Nurettin Selçuk, ses itibariyle eski klâsından çok fazla kaybetmişti. Bu sebepten daima yanına bazı genç sesleri alıyordu, bunların koro halindeki refakatinden bol bol İstifade ederek, sanatını devam ettiriyordu.

Nitekim Salı günü 12,30 da radyolarını açanlar Münir Nurettin konseri ile karşılaştılar ama, dinledikten sonra da "ne konser, ne konser" demekten kendilerini alamadılar. Esas üzerinde durulacak hâdise, bir emirle programların altüst edilmesi ve keyfi bir tarz ile muayyen şekillere birden son verilmesi idi. Bu kimin hareketi, nasıl bir hareket idi. Kısa bir tahkikat gösterdi ki, programların o gün bu şekle sokulmasında ne radyo vekilinin, ne de diğer ilgili bir şahsın alâkası vardır. Refik Ahmet Sevengil - radyolar müşaviri - sabah ağır adımlarla radyoya gelmiş, umum müdüre tahsis edilen odaya yerleşmiş, müdürü çağırtmış ve emri verdirmişti: Münir Nurettin Selçuk radyoda söyliyecekti. Program değiştirilmiş, Sevim Tanürek'in programı 14 e bırakılmıştı.

Fakat hadise ayni gün bu kadarla da kalmadı. Saat 19,20 de Muzaffer ilkar'ın şarkılar programı vardı. Resmi program böyle gösteriyordu, ancak radyolarını açanlar hayretle müşahede ettiler ki, gene programlar değişmiş, bir acemi ses radyoya gelip şarkı söylemeğe başlamıştı.

Bunlar keyfi hareketler idi. Refik Ahmet Sevengil'in radyo programlarını bu şekilde keyfi bir tasarrufa sokmağa ne kadar hakkı yoksa, Muzaffer İlkar'ın da bağışlarcasına kendi saatini başka birisine vermeğe yetkisi bulunmamalı idi. AKİS'in geçen sayısında da işaret edildiği gibi, radyo programlarını tanzim edecek resmî ve mesul bir makam yokta. Muzaffer İlkar, sadece bir Türk musikisini tedvir ile vazifeli bir kimse idi. Radyo programlarını tanzim ve tesbit etmek gibi mühim ve hakikaten ihtisas işi olan bir meseleyi ele almamalı, bundan kaçınmalı, bu vazife verildiği sırada bir kocaman "red" cevabı vermeli idi. Halbuki Muzaffer İlkar ihtisası ile hiç bir ilgisi olmayan program meselesini üzerine almıştı, radyo müdür vekilinin haberi olmadan istenildiği şekilde program tertip etmek yoluna gitmişti. Suphi Ziyalar, Ruşen Kamlar ile birlikte, keyfi bir takdir hakkı kullanılarak istenilen sanatkâra istediği saat veriliyordu. Nitekim Salı günü 19.20 de olan hadise, Muzaffer İlkar'ın yerine Fikret Kozanoğlu isminde tanınmamış bir sesin mikrofona getirilmesi programların ciddî bir mesaiye tabi tutulmadığını gösteriyordu. Günden güne radyoevinde huzursuzluk çoğalıyor, programların bu şekil bir tanzime tabi tutulması, bazı sanatkârları üzüyor, hattâ en değerlilerini işten çekilmek yoluna sevkediyordu. Meselâ, Zeki Duygulu iyi bir sanatkârdı, fakat iyi bir sanatkâr olması, radyo programlarında üçüncü sınıf bir adam haline sokulmasını önliyemezdi. Sessiz ve kıymetlerinin her saman takdir edileceğini bilen insanların sabrı ile Zeki Duygulu hareket ettikçe, programlarda birinci sınıf bir sanatkâr olmasına imkân ve ihtimal yoktu. Hadi diyelim ki, radyoevi çalışmasından pek o kadar faydalanmak istemiyordu, bunun da şu veya bu sebebi vardı. Fakat muhakkak olan bir nokta varsa, Zeki Duygulu halk tarafından sevilen bir bestekârdı. Hiç değilse bestelerine yer verilmesinden çekinilmemeli idi. İkinci bir misal vermek icap ederse, Sadettin Kaynak ön plâna alınabilirdi. Her nedense, radyonun "üçüncü adam" ı Refik Ahmet Sevengil Sadettin Kaynak'ın eserlerinin radyoda çalınmamasını emretmişti. Refik Ahmet Sevengil'in bir bestekârın eserlerine radyoda yer verilmemesini emretmeğe, hakkı yoktu. Çünkü, bu sanatkâr bir nata yapmış olabilirdi, hattâ eserlerinin radyoda şu veya bu ses sanatkârı tarafından söylenmemesini istemiş de olabilirdi. Ancak bu demek değildir ki, Refik Ahmet Sevengilin bir dakikalık öfkesi için on binlerce vatandaş o bestekârın eserlerinden mahrum edilsin. Bu olamazdı. Olmaması lâzımdı.

İşler bu kadarla kalsa gene iyiydi. Fakat hatalar, radyoevinde başgösteren karışıklık devam ediyordu, gittikçe de şiddetleniyordu.

Spiker buhranı

Spikerler odasında Deniz Serez sesinin bütün gücü ile bağırıyordu: "Madem ki arkadaşlar arasında anlayış yoktur, madem ki işler sıkışınca ve eleman yokluğu kendisini hissettirince biri diğerinin yerini doldurmaktan çekinmektedir. Öyleyse istifa edelim, çekilelim, herkes bildiğini yapsın.."

Kimse bu sözlere cevap vermiyordu. Herkes sadece dinliyordu. Deniz Serez meselede haklı idi ve hadiseyi herkes biliyordu. Radyoevi son günlerde spiker buhranı çekiyordu. Mukaddes Gözaydın bir doktorla evlenmiş, iznini almıştı. Nadide Ülker isimindeki spiker seyahate çıkmıştı. Deniz Serez bir müddet hasta yatmıştı.

Bu durum karşısında spikerleri ayarlayan Naci Serez şaşırmıştı. Elde eleman yoktu. Başka bir yol tutmak zorunda kaldı, diskotek şefi Nevin Uluçam'ı ve program müdürlüğündeki bir memuru spikerliğe çıkarmıştı. Bu arada elde mevcut diğer spikerlerden de faydalanmak cihetine gitmişti. Başspiker Can Okan'ı ve Kemal Kaltıoğlu'nu servise çıkarmıştı. Yani, programları anons etmek vazifesini onlara da vermişti. Bu normal bir hareketti. Halbuki Can Okan'ın Naci Serez ile arası pek o kadar iyi değildi, geçimsizlik vardı. Can Okan şiddetle itiraz etti ve kendisinin ajanslardan başka hiç bir servise girmiyeceğini kati olarak söyledi, Naci Serez ize aksi kanaatte bulundu ve işlerin doğru yolda yürüyebilmesi için bu tarz çalışmanın zaruri olduğunu bildirdi.

Can Okan hiddetle, Müdür Vekili iskender Ege'nin yanma gitti ve durumu anlattı. İskender Ege, Naci Serez'den spikerlerin çalışma programını düzeltmesini istedi, fakat red cevabı aldı. Bunun üzerine oturdu Can Okan ile birlikte spikerlerin çalışma programını tesbit etti.

Halbuki, bir radyo müdür vekilinin buna hakkı yoktu. Bir program müdürü olarak vazife görmesi lâzım gelen Naci Serez'e sadece spikerlerin çalışma programı vazifesi verilmişti. Bu çalışmayı da bugüne kadar Naci Serez başarı ile yapmıştı. İsrar etmesinde bir mâna aramak lâzım gelirdi, ona rağmen yeni bir çalışma programı hazırlamak müdür vekilinin vazifesi olmamalı idi.

Bu karışıklık neticede bazı uzlaştırıcı ve susturucu unsurların faaliyeti ile yatıştırıldı ve radyo gene spiker buhranı içinde kıvrandı, durdu.

Diğer meseleler

Tl u işler olup biterken, Ankara radyosunun kuvvetli bazı ses sanatkarları idareye karşı kafa tutmak yolunu seçmişlerdi. Behiye Aksoy on beş gün izin almış, bir turneye çıkmış, iznini geçirmiş ve telgraflara rağmen geri dönmemişti. Halbuki Behiye Aksoy'un bu hareketi radyonun talimatnamesine aykırı idi. Bunu başka bir hadise takip etmiş, Sevim Tan İzmir'de Fuar zamanı bir gazino ile anlaşmış ve orada çalışmak üzere gideceğini bildirmişti. Bu hareket de mevcut talimatnameye aykırı idi.

İdare bu hareketlere karşı pasif kalmak zorunda idi. Çünkü, Nevin Dcmirdöven ve Muzaffer Akgün'ün istifalarından sonra elde sanatkâr kalmamıştı. İzni geçirdiği halde Ankaraya dönmeyen Behiye Aksoy aleyhinde idare hiç bir takibat yapamamıştı. Sevim Tan'ın bu hareketini karşılıyacak hiç bir icraata girişememişti, girişemezdi de.. Vakıa mevcut talimatname haksız idi, sanatkâr aleyhine hükümleri ihtiva ediyordu. Fakat değiştirilmemesinde İsrar edilen bir talimatnamenin mer'i kaldığı müddet içinde tam mânasiyle tatbik edilmesi lâzım gelmez mi idi? Tatbik edilmesi bugünkü şartlar ile imkânsız ise, değiştirilmesine çalışması lüzumlu değil midir? Radyo idaresi bu fasit dairelerinin, bu şekil bir garip anlayışın içinde kaldığı müddetçe iyi yolda, normal anlayış içinde çalışması imkânı bulunamazdı.

Muzaffer İlkar
Efendim!..

Yukarıdaki misaller ve hadiseler göstermektedir ki, radyoevi son aylar içinde büyük bir keşmekeşin içine atılmıştır. Mesuliyetleri tam ve hissesine düşen büyüklükte kabul etmek lâzım gelirken, bunun tamamiyle aksi yapılmaktadır. Müdür vekili vazifesine belki de dört elle sarılmıştır, fakat durum odur ki, işlerin yürütülmesinde ilk plânda insan olarak görülmüyor. Bilâkis daha gerilere itiliyor, bazı üçüncü adamlar vardır ki, onlar programlarda da, şahıslarda da müessir oluyorlar. Bugün radyo programlarının tanziminde mesul olanların daha ziyade hissi hareket ederek program tertip ettiklerinden kimsenin şüphesi yoktur.

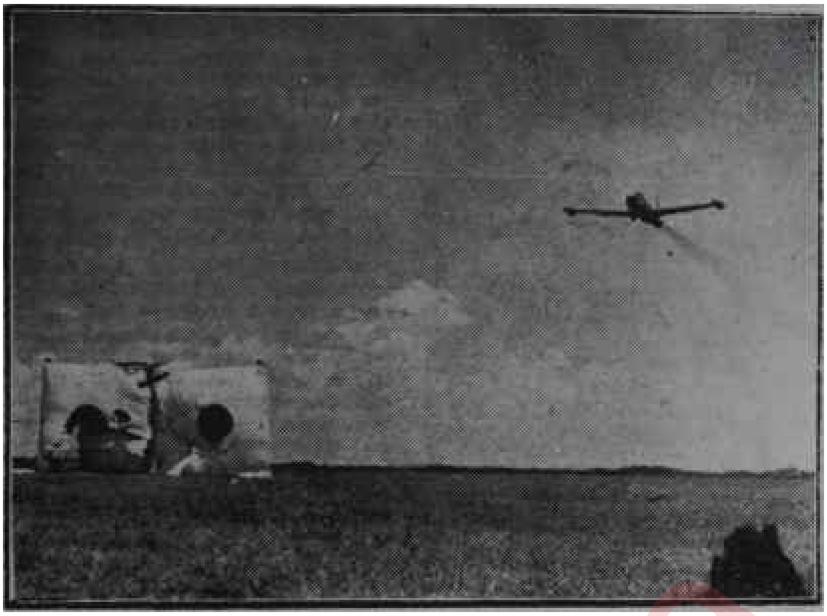
Suphi Ziya ve Ruşen Kam programlarda istedikleri şekli kabul ettirirlerken, müdür vekili bir işte tam selâhiyetli kimsenin yaptıklarını bozmakla meşgul oluyor. Bu, hiç bir zaman radyoda bir düzen yaratmaz, bilâkis idareci şahıslar arasında bir keşmekeşin başlamasına, alevlenmesine ve bugünkü halin ortaya çıkmasına sebebiyet verir. Nitekim bugünkü radyo idaresi ne tarz bir idaredir hiç bilinemez. Eski günlerde, eski radyo müdürünün zamanında hiç değilse zaman zaman bir disiplin, hissi hareketlerden tecerrüt vaki idi. Muhakkak ki bu, bir takım garip icraatın ortaya çıkmasına sebep oluyordu, işler bir zaptı rapta bağlanmağa yol açabiliyordu. Şimdi bu imkândan da mahrum bulunuyor.

Ayrıca sanatkârlar arasında da idareye karşı durmak gibi bir hal vardır. Bu da müessesenin normal çalışmasına mani olacaktır. Çünkü, sanatkârın idareye bağlı olması lâzım gelirken, tamamiyle aksi yol tutulmuş, idare sanatkâra bağlı olmak ve öylece kalmak zorunda bırakılmıştır. Bu hale getirilişte de idarenin hesapsız hareketinin mesuliyeti vardır.

Radyo, bir devlet müessesesidir, o türlü idare edilmek lâzım gelir ki, hem sanatkâr kaprisini, arzusunu temin etmek lâzımdır, hem de işlerin normal bir safhada yürümesini ayarlamak şarttır.

Bu tarz çalışmanın faydalı olmadığı aşikârdır, nitekim bu yollara dökülmeden önce, radyodan istifa edene, çekilene ve kafa tutarcasına bildiğini okuyana pek rastlanmıyordu. Bugün ise, artık önüne geçilmez bir çığ gibi, sanatkârının da, idarede mesul mevkii almış bir kimsenin hareket tarzı mevcut nizamlara, imkânlara aykırı hareket etmekle başlıyor.

A S K E R L İ K

Jet uçaklarımız manevrada

Öldürücü darbeler

Havacılık

Jetlerin hakimiyeti

Büyük bir uğultu gökleri kapladığı, yere yaklaştığı, tekrar yükseldiği zaman, bir Amerikalı, şapkasını havaya attı, binlerce halkın önünde çifte telli oynamağa başladı. Hava sıcaktı ve gökleri Türk Jet uçakları tutmuştu. Hadise Balıkesirde cereyan ediyordu. Türk jetleri manevra yapıyorlar, tayin edilen bir yer hedefine ateş ediyorlardı. Jetlerimiz, mahir gençlerin elinde dünya tarihinde görülmemiş bir ustalıkla hareket ediyorlar, yere beş metre mesafeye kadar iniyorlar, vuruyorlar ve tekrar yükseliyorlardı. Şapkasını havaya atan Amerikalının ismi Arey idi, binbaşı idi ve Türk pilotlarını yetiştirmek ile vazifelendirilmişti. O Amerikalı, etrafındakilere sevincinin mânasını kelime kelime anlatıyordu:

• "— Bu kadar memleket gezdim, hiç bir memlekette bu kadar muvaffakiyetli bir uçuşa rastlamadım Hiç bir yerde bu kadar mükemmel neticeler alındığını görmedim."

Diğer bir Amerikalı Albay Melone ise, arkadaşının fikirlerine tamamen iştirak ediyor, ve diyordu ki: "Siz bu formu muhafaza ettikçe, dünya milletleri arasında yapılacak olan müsabakalarda birinciliği daima kolaylıkla kazanabilirsiniz.."

Dünya müsabakaları

Balıkesirde yapılan jet gösterileri ve müsabakaları hazırlık mahiyetinde idi. Türkiyenin üç büyük hava üssünün jetleri bu müsabakalara katılmışlardı. Balıkesir, Diyarbakır ve Eskişehir üsleri muhtelif isimlerle müsabakalara katılmışlardı. Her üstten altı jet uçağı bir filo halinde müsabakalara giriyordu. Uçaklar için iki sıralı hedefler teşkil edilmişti. Her hedefin büyüklüğü dokuz metre murabbaı idi. Saatte 1200 mil süratle hareket eden jet uçakları için bu hedefler bir nohut tanesi büyüklüğünde idi, bu sebepten isabette bulunmak o nisbette zor olacaktı. Hedefe bir kursunun isabet etmesi, jet uçakları için, kullanan pilot için büyük bir muvaffakiyet idi. Halbuki, Balıkesirdeki Türk jetleri yerdeki bu hedeflere beş metre yakınlarına kadar sokulmak suretiyle bir değil, 106 adet kurşun yerleştirmişti. Havadaki hedef ise - Mans tabir ediliyor, naylon yapılıdır - büyük miktar kurşuna hedef olmuş, 200 merminin 82 tanesi isabet kaydetmişti. Bunlar Türk pilotları için övünülecek rakamlardı. Jetler için hazırlanmış olan 34 hedefin 33 ü Türk uçaklarının mermileri altında parça parça olmuşlardı.

'Kıymetlerimizin isimleri dünya milletlerinin gözleri önüne gene yakın bir gelecekte serilecekti. Fakat, geçen sene Türk uçakları ve onları kullanan Türk pilotlarının değeri Nato'ya mensup devletlerin meçhulü değildi, öyle pilotlarımız vardı ki, Hollandada yapılan yeni bir tip jet uçağının ilk uçuşunu yapması için o memlekete davet edilmişti, öyle pilotlarımız vardı ki, geçen seneki Nato manevralarında bütün yabancıların gözlerinin açılmasına sebep olan büyük muvaffakiyetler temin etmişlerdi.

Balıkesirdeki müsabakalar neticesinde bir "Millî Bombardıman ekibi' 'teşkil edilecek ve yakında Güney Doğu memleketleri arasında yapılacak olan Nato manevralarına iştirak edecekti.

Dünden bugüne

Bizde ilk Türk pilotu bez tayyarelerle bundan 35-40 sene evvel göğe yükselmiştir. Cumhuriyet idaresi, çok kısa bir zamanda bez uçakların yerine Jet filoları teşkil etmeğe muvaffak olmuştur. Bugün Türk devletinin ve" ordusunun başındakiler ve müttefiklerimiz, yalnız bir tek hakikate inanıyorlar: Türkiye'nin müdafaası Jet uçaklarının çokluğuna bağlıdır. Müttefiklerimize biz bu hakikatten daha mühim hakikatleri de öğrettik. Şimdi bütün dünya Türkiye'nin müstakbel bir harpte öldürücü darbeler indirebilecek en başta gelen memleket olduğuna inanıyorlar. Çünkü Türkiye dünyanın en büyük petrol kaynaklarının tam Ortasında, yekpare bir üs manzarası arzetmektedir. Türkiyenin her hangi bir tarafından hareket edecek uçaklar bir saat sonra, milletlerin hayat menbaları olan petrol kaynaklarının altını üstüne getirebilmek avantajına maliktir.

Bu yeni ve doğru görüş, çok kısa zamanda Türkiye'de jet üslerinin teşkilini zaruri kılmıştır. Baş döndürücü bir süratle memleket Jet üsleriyle dolmuştur.

Bugün yabancı mütehassıslar, Türk havacılariyle beraber gece gündüz çalışarak, bir hazırlık safhasın başarmaya çalışıyorlar.

Jetlere kadar geçen devirler

Mongolfiya biraderler ilk balonu yapıp uçacaklarım ilân ettikleri vakit herkes alay etmişti. İnsanların alışmadığı torba gibi bir cisimle iki kardeş gökyüzüne havalanınca, seyredenler kahkahalarla gülmüştü. **Her** yenilik ya alayla veya kahkaha ile karşılanır. Karşısına dikilen ilk düşmanlar bunlardır. Sonra alay ortadan silinir kahkahanın yerini düşünce alır. Mongolfiya biraderlerin gök yüzüne havalanışlarının üzerinden henüz bir asır bile geçmedi. Bugün insanoğlu uçakla güneşi geçmeğe hazırlanıyor.

İngiliz hava kuvvetlerine mensup M. D. Lyne isimli bir subay Kuzey Norveçten Canberra tipi tepkili uçağına binecek, 3200 mil uzakta bulunan Alaska'da bir Amerikan üssüne hiç durmadan inecektir. Uçak Norveç'i sabah saat dokuzda terkedecektir. Ayni gün sabah saat beşte Alaskaya inecektir. Gidiş yolu kuzey kutbudur. Bu kutup üstü uçuşta güneş Alaskaya uçaktan sonra varacaktır.

Tepkili uçağın icadıyla insan oğlu sesin süratini geçmiştir. Jet motörleri dünya havacılık tarihinde yepyeni bir devir açmıştır. Ses süratinin aşılmış olması dünya havacılığını inkişaf ettirirken yeni yeni manialar meydana gelmesine de sebep olmaktadır.

Her keşfin yeni bir keşfi davet edişi, her yeniliğin yeni bir yeniliği zaruri kılması gibi şimdi dünya havacılığı bugüne kadar mevcudiyetin-

den haberdar olmadığı yepyeni meselelerle karşı karşıya gelmiştir.

Hararet problemi

Ses süratini aşarken meydana gelen bu güçlüklerin de yenileceği muhakkaktır. Saatte 2.000 mil süratle uçacak bir uçak inşa edilirken, hava mütehassıslarını düşündüren en büyük mesele "hararet problemi" dir. Atmosfer ve Stratosfer'e dair bildiğimiz şeylerin en başında, "Arsın satkından yükseldikçe her şeyin soğumakta" oluşu gelmekteydi. Halbuki sürat, hangi irtifada, hangi soğuklukta olursa olsun, muayyen bir Kızdan sonra hararet meydana getirmektedir.

Bu sürat miktarı 2000 mil gibi bir rakama ulaştığı zaman ise meydana gelen hararet o kadar korkunçtur ki, bugün, ilim âleminin inşa ettiği uçakların madenleri ve bütün motör aksamı 2000 mil süratte erimek tehlikesine maruzdur.

Saatte 2000 mil sürate ulaşmak isteyen Jet mühendisleri bugün bu müthiş realite ile karşı karşıya kalmışlardır.

Halen havacılığın en ileri olduğu İngiltere ve Amerikada inşa edilmekte olan jet uçaklarında kullanılmakta olan madenler imal edilen uçak iki bin mile eriştiği zaman kızıl hale gelmekte ve erimektedir. Mühendisler bu müthiş maniayı aşmak için yepyeni maden halitaları meydana {getirmek için geceli gündüzlü çalışmışlardır. Bu mesele üzerinde aylardan beri devam eden hazırlıklar ilk semeresini 13 Haziranda vermiştir. Yeni bir maden halitası meydana getirilmiştir. Çok gizli tutulan bu terkiple inşa edilen ilk roketler ve tepkili uçak motörlerinin tecrübeleri yapılacaktır. İngilterenin Coventry kasabasında bu iş için büyük bir rüzgâr tüneli inşa edilmiştir. Bu tünel içinde saatte 2000 mil süratle seyir tecrübeleri yapılacaktır. Bu tecrübelerde çok yeni neticeler alınacağına muhakkak nazariyle bakılmaktadır.. Tepkili uçakların bu derece baş .döndüren bir süratle inkişaf ettirilmesinin sebebi nedir? Sebep, insanın insandan korkusu. İnsan insandan korkmamayı öğrendiği gün, ne bu zahmetlere lüzum kalacak, ne de bu masraflara... Fakat bu mümkün olacak mıdır? Cevap, bittabi asla! Dünya kurulalıberi insanlık tarihi bunun hiç bir zaman mümkün olmadığını göstermiştir. İnsanlar zaman zaman harbin dışında kalmışlar fakat, neticede gene harbetmişler, birbirlerini öldürmüşler, ölenlerin felâketi ülserine saadetlerini kurmaya çalışmışlardır. Sonra onlardan daha kuvvetlileri gelmiş, onların felâketi üzerine kendi saadetlerini kurmuşlardır.

Jet ölümdür

Jet uçaklarının insan topluluklarına vaadettiği tek şey Ölüm'dür. Daha geniş çapta, daha kısa zamanda insan topluluklarının hayatına, son yer-

Jet, uçuşa hazırlanıyor
İyi pilotlar

mek için bu uçakların imâli şarttır.

Dört .büyükler bunu en iyi bilen kimseler olarak masa başına oturup, sadece ölüm davet eden bu ilerleyişin önüne geçmek imkânlarını aramak arzusunu göstermektedirler. Fakat bu bir tiyatro sahnesinde rol almış dört aktörün samimiyetinden ileri bir samimiyet taşımayan teşebbüstür. Dört büyükler masa başında konuşurken memleketlerinde mühendisler, mütehassıslar harıl harıl yeni tecrübeler yapmaktadırlar.

Yeni ölüm aletlerimizin bazılarının isimleri şunlardır: Demon (F3H-IN). Bu uçak hem karadan hem de havadan havalanabilmektedir, Douglas X-3 ler, mütemadiyen uçan uçaklar ismini almıştır. Bell X-1A saatte 1600 mil süratle gitmektedir. Tepkili Douglas D-558 deniz kuvvetlerinin bir numaralı uçağıdır. Convair XF-92 delta kanatlıdır. Bell X-5 uçaklarının kanatları uçarken şekil değiştirmektedir. İstendiği zaman katlanmaktadır. Northrop X-4 uçakları ise bunların en korkunçlarındandır. Sesten süratli uçuşlarda kanatları geriye doğru yatık olan bu uçak müthiş neticeler almaktadır. P2V-7 Neptün uçakları denizaltılar mı avlamak için inşa edilmiştir. Mayın ve torpido atmaktadır.. F-84 Thunder jet uçakları Kore'de büyük muvaffakiyet kazanmıştır. Convair XF2Y-1 uçakları ise su üstünde istediği zaman durabilmektedir. Altında su skileri mevcuttur. Hava meydanında burnu havaya 50 derece kalkık şekilde durmaktadır. Pistte sürünmek yoktur. Doğrudan doğruya havaya kalkmaktadır. İngilizler şimdi Avro Vulcan tepkili uçağını bütün uçakların fevkinde saymakta ve inşasını ön plâna almaktadırlar.

Atom bombasını imal için şehirler kuruluyor. Jet uçaklarını yapmak için şehir gibi fabrikalar inşa ediliyor. Ondan sonra da dört büyükler masa başına oturup insanlığı harpten korumak için gülüşüp konuşuyorlar. '

Üçüncü dünya harbini hazırlayan bu inanışlar her memleketi topraklarında biraz daha kuvvetlenmek mecburiyetine sevketmektedir.

S P O R

Milletlerarası

Akdeniz Olimpiyatları

Geride bıraktığımız hafta içerisinde ajans haberlerini dinleyenler veya gazetelerin spor sayfalarına bir göz atan okuyucular bazen üzüntülü bazen de sevindirici haberlerle karşılaştılar. Barcelonda yapılan İkinci Akdeniz Olimpiyadı karşılaşmalarının muhasebesi kısaca budur. Vakıa mevcut tahsisatla götürülmüş olan derme çatma «kipten daha fazlasını beklemek haksızlıktır. Amma, neden daha iyi hazırlanmadık? Niçin tahsisat mevzuunu bidayette halletmedik gibi akla gelen sualler gene cevapsız kalmaya mahkûmdur. Hazırlanış ve gidişte olduğu gibi dönüşte de bir dedikodu fırtınasının ortalığı kasıp kavuracağı ve bazı şahısların ağır ithamlara hedef teşkil edeceğine muhakkak nazan ile bakılıyor. Bu bir kehanet değildir. Dün ne ise bugün de odur. Şartlarda en ufak bir değişiklik yoktur. O halde kafilenin yurda dönüşünü beklemek bu şekilde düşünenleri haklı çıkartmak için kâfidir denebilir.

Güreş

7 Temmuzda başlayan ve 26 Temmuzda sona eren Barcelon Olimpiyatlarında en iyi dereceyi güreş ekibimiz elde etti. On iki bin kişilik belediye sarayında yapılmış olan karşılaşmalar neticesinde Ahmet Bilek, Mustafa. Dağıstanlı, Rıza Doğan, Bekir Büke, Süleyman Baştimur ve Hamit Kaplan kendi sıkletlerinde şampiyon oldular. 67 kiloda ise Tevfik Yüce üçüncü ve 73 te Mithat Bayrak dördüncü oldu. Altı defa üst üste millî marşımızı çaldıran güreşçilerimizi seyirciler uzun uzun alkışladılar. Şimdi İspanya gazeteleri bilhassa bu mevzu üzerinde durmakta ve Türk ekibinin güreş sporundaki kudretini belirten yazılar yazmaktadır. Hemen ilâve edelim ki İspanyol milleti bu spora karşı pek fasla alâka sahibi değildir. Nitekim müsabakalara gelen seyircilerin azlığı bu hakikati ortaya koymuştur. Memnuniyet verici taraf spordan anlayan muharrirlerin halkın nazarı dikkatini celbeden sitayişkâr yazılarıdır. Grekoromen vadisinde ciddi çalışmamızla bir mevcudiyet olmaya başlayışımız bu sporu idare eden şahısların hakikaten ehliyet sahibi ve bilgili okluklarını göstermektedir. Güreş takımımızın elde ettiği bu basarı yurtta sevinçle karşılanmıştır. Spor mahfilleri bu muvaffakiyetin ilerisi için bir hamle teşkil edeceği kanaatindedirler.

Basketbol

Bir müddet evvel şehrimizi ziyaret eden ve muhtelif konferanslar veren meşhur Fransız basketbol otoritesi "Robert Busnel: - İyi çalışırsa bu takım bir kaç sene sonra Avrupada kendisinden bahsettirir, demişti. Busnel'in bu sözlerini basketbolcularımız adeta tekzip ettiler. Barcelonda üst üste uğranılan mağlûbiyetler simdi ortaya bir takım hakikatleri çıkartmış bulunuyor. Fransız basketbol otoritesinin bu beyanatından sonra hatıra şöyle bir sual gelmektedir: Acaba Avrupada otoriteler arasında ismi geçen Busnel mi yanılmıştır, yoksa uğranılan muvaffakiyetsizliklerde teşkilâtı idare edenlerin ehliyetsizliğinden mi doğmaktadır? Bu suale hiç tereddütsüz verilecek cevap kabahatin tamamen idarecilerde olduğu, şeklindedir. AKİS bundan evvelki, sayılarında basketbol federasyonunu teşkil eden şahıslar arasındaki zihniyet farkını belirten yazılar yazmıştı. Bugün cereyan eden bu kötü hadiseler bu sporun kaderini ellerinde tutan insanların işte bu fikir ayrılıklarından doğmaktadır. Vakıa gidiş patırtılı olmakla beraber Umum Müdür Vekili ve diğer itibarlı zevatların müdahalesi ile patlak vermiş olan Faik Gökay hikâyesi bastırılmış ve Adana Vapurunun güvertesinde • objektife poz verilirken tebessüm dudaklardan eksiltilmemişti. Resme bakanlar davanın halloldurğunu ve her şeyin normal gittiğini sanacaklardı. Halbuki Barcelon karşılaşmalarında alman neticeler fikir inhisarcılığı yapanların ve dediğim dediktir diye iddia edenlerin ne derece yanıldıklarını göstermeye kâfidir. Müvaffakiyetsizlik serisi İtalyaya yarım basket farkla mağlûp oluşumuzla başladı. Ertesi gün gazetelere bir göz atan meraklılar; "şanssızlık olmasaydı galip gelirdik" cümlesiyle karşılaştılar. Bu haberleri Barcelondan Türk gazetecileri bildiriyordu. Saniye farkı ile vs yarım basketle mağlûp oluşumuz hakikaten üzüntü ile karşılandı. Fakat daha sonra Mısıra, Fransaya ve Suriyeye yenilmemiz tam mânasiyle bir fiyasko idi. Hiç kimse bir şey söyleyemez olmuştu. Bu satırları yazdığımız anda da söyliyemiyor... Kafilenin yurda dönüşü uğradığımız muvaffakiyetsizliklerin sırrını açıkça ortaya koyacaktır. Şimdiki halde söylenecek tek söz takımı tesbit edenlerin Yalçın Altan ve Yalçın Okaya gibi kabiliyetleri kadro dışı bırakmalarıdır. Bakalım kıvırcık saçlı, orta boylu sempatik fakat Peşteden sonra huy değiştiren dediğinde ısrar eden federasyon başkanı Faik Gökay bu mağlûbiyetleri nasıl izah edecek. İşte bu nokta merak mevzuudur.

Atletizm

Günlerden Perşembe idi. Akdenizin yakıcı güneşi Barcelon şehrini âdeta kavuruyordu. Buna rağmen yetmiş bin kişilik "Motjüich" stadının tribünleri gene de doluydu. Stadda atletizm müsabakaları yapılıyordu. Sahanın muhtelif yerlerine serpilmiş olan muhtelif milletlerin atletleri ısınma hareketleri yapmakta ve gurup gurup çalışmakta idiler. Tribünlerin diğer karşılaşmalara nisbetle dolu oluşu İspanyolların atleteizme büyük bir ehemmiyet verdiklerini gösteriyordu. Milletlerin - en azının yirmi, en çoğunun kırk atletle iştirak ettiği bu müsabakalara biz - barajı aşan ve aşamayanlar da dahil olduğu halde - tam dokuz atletle katıldık. Doğrusu istenirse gene de atletlerimizden ümitli idik. Nitekim AKİS geçen haftaki sayısında bu mevzua temas etmiş, Belgrad müsabakalarından sonra Ekrem Koçak, Cahit önel, Abdullah Kökpınar ve Osman Coşgülün Barcelonda İyi dereceler almasının muhtemel olduğunu belirtmişti. Vakıa Abdullah Kökpınar ve Osman Coşgül geçirdikleri ciddi bir rahat-

Türkiye - Suriye basketbol maçı
Top bizde, galibiyet onlarda

Mustafa Dağıstanlı
Yüzümüzü güldüren

sızlıklar neticesinde kendilerinden beklenileni veremediler. Ama bir Ekrem Koçak hem 1500 ve hem de 800 metrede Akdeniz Olimpiyatları ve Türkiye rekorlarını tesis ederek birinci gelmeye muvaffak oldu. Ekrem Belgrad müsabakalarında kendini göstermişti. Ona çok çok 800 metrede şans tanıyanlar vardı. 1500 metrede şampiyon olacağı ve olimpiyat rekoru tesis edeceği hatırdan bile geçmiyordu. İşte tam bu sırada yani geçen hafta perşembe günü Ekrem Koçak 1500 metrede İspanyol Fransız ve Yunan atletlerini peşine takarak 3,50,2 lik derecesi ile birinci geldi. Spor otoriteleri güreşçiye benzettikleri bu sempatik atletimizin Avrupa değerinde bir kıymet olduğunu bu hadise sonunda anlamışlardı. Bunu Ekremin 24 Temmuz Pazar günü 800 metrede 1,50 ile hem olimpiyat ve hem de Türkiye rekorunu kıran başarısı takip etti.' Ekrem Olimpiyatların bir numaralı atleti olmuştu. Diğer atletlerimizin yapamadığını o tek başına yapmış ve iki altın madalya almaya muvaffak olmuştu. Şu günlerde gazeteler bu genç kabiliyetin başarısını öven yazılarla doludur. Bu bir müddet daha devam edecek, yaldızlı ve şatafatlı sözler aradan geçecek zaman zarfında hararetini kaybedecek sezon kapanacak ve yeni bir müsabaka tarihine kadar Ekrem de diğerleri gibi unutulacaktır. Bir tek şahıs çıkıp da mademki bu gençte kabiliyet vardır Avrupa çapında kıymettir. Buna bir zemin hazırlayalım, bu gence daha fazla çalışma imkanı verelim demeyecektir, Netekim geçen hafta içinde bir sabah gazetesinin Barcelon muhabirinin bildirdiğine göre Fransız milli takım antrenörünü Türk atletizminin kalkınması için bir takım tavsiyelerde bulunmuş ve çalışmalarımızı sistemsiz bulduğunu söylemiştir. Bu dış objektiften süzülen hakikat bizlerin de, hattâ idare edenlerin de malûmudur. Fakat gelin bunları o şahıslara anlatın... İşte buna imkân yoktur. Sorulacak suallere verilecek cevaplar formalite noksanlığı tahsisatsızlık gibi klişeleşmiş sözlerdir.. Atletizm müsabakasına iştirak edip te derece alamayan atletlerimiz içersinde bilhassa yüksek atlama rekorunu sezonun başında kırmış olan Erdal Akkan üzerinde durmak isteriz. Erdal 1.97 lik derecesini yapabilecek kıvamda ve formda olsaydı. Yani kısacası hastalanmasaydı. Bu derece ile olimpiyatlarda pekâlâ bir muvaffakiyet sağlayabilirdi. 49,3 lük derecesi ile Fahir özgüder 400 metrede elimine olmuştur. Bu genç atletin burada yaptığı derece de bu idi.

Klüpler

Transfer

Geride bıraktığımız hafta içersinde transfer piyasasında büyük bombalar patladı. Uzun zamandanberi devam eden sükut bir anda yerini şiddetli bir fırtınaya terketmiş bulunuyor. Tarık ve Fuat'ın Fenerbehçe ile anlaşmalarıyla başlayan dedikodu fırtınası hafta içinde diğer kulüplere de sirayet etmiş ve idareciler kontrat yaptıkları kulüpleri itham eden sözler sarfetmişlerdir. Ölü mevsimde sahibelerini spor'a tahsis eden gazeteler bu sözleri birer ganimet telâkki etmekte ve doğruluğuna veya yanlışlığına bakmadan sütunlarına geçirmektedirler. Haftanın en mühim hadisesi Beşiktaşlı Nazminin evvelce şehrimizi ziyaret etmiş olan Flümünense takımına altmış bin liralık bir ücret mukabili transfer etmesidir. Beşiktaşlı idareci Sadri Usuoğlu : -Nazmi bir yere gidemez diyor. Nazminin dayısı olan Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Polat ise aksini iddia etmekte ve *genç* kabiliyetin hiç kimse tarafından kösteklenemiyeceğini belirtmektedir. Geçen hafta içinde Fenerbahçe ile mukavelesi sona eren Lefter M.Alinin başka kulüplere geçecekleri dedikodusu almış yürümüş hatta Lefterin imzası taklid edilerek Bölge binasına bir istifa mektubu dahi gönderilmiştir. Müteakip günlerde bu sporcu Fenerbahçe ile beş senelik bir mukavele imza etmiş ve bölgeye yazılmış olan mektubun kendi imzasını taklid ederek başkaları tarafından kasten yapılmış bir hareket olduğunu açıklamıştır. Bu arada M. Alinin sırra kadem basması transfer dedikodularına çeşni vermiş Sarı Lacivertli idareciler M.Aliyi saklandığı yerden çıkararak kardeşi ile birlikte 30 bin liralık bir ücret mukabili Fenerbahçe ile tekrar mukaveleye bağlamışlardır. Son günlerin transfer hâdiseleri gittikçe kızışmaktadır.

Futbol

Amatör Türkiye Şampiyonluğu

24 Temmuz Pazar günü Bursada Atatürk stadında 15 bin kişiyi aşan meraklı kütlesi önünde Bursa Acar idman ile Karagümrük arasında yapılan Türkiye Amatör küme deplasmanlı futbol maçları karşılaşmasında Bursa Acar idman Karagümrüğü 1-0 yenerek şampiyon olmuştur. Evvelki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi deplasmanlı amatör küme maçları Türk futbolu için bir hamle teşkil etmektedir. Çünkü faaliyet sahası bütün Türlüyedir. AKİS, Acar İdman takımının şampiyonluğunu candan tebrik eder.

Futbolda transfer hararetlendi
Şimdi idareciler birbirine gol atıyor

her hesap sahibine bir EV
Son para yatırım tarihi 6.8.1955
gününe kadardır
Muhabank